అష్టోత్తరశత సిద్ధ నామావళి

తాసు రామచంద్రేణ రామ దూతాయ సారతరోపని షదో2ష్టోత్తరశత (108) సంఖ్యాకాః ఉపదిష్టాః|| తథాచ ముక్తి కోపనిషత్ప్ర అష్టోత్తరశతోపనిషన్నామ శ్లోకాలిఖ్యన్తే !!

శ్లో. ఈశ కేన కఠ ప్రశ్న ముణ్డ మాణ్డూక్య తిత్తిరిః| ఐతరేయఞ్చ ఛాన్దోగ్యం బృహదారణ్యకం తథా॥ 1.

బ్రహ్మకైవల్య జాబాల శ్వేతాశ్వో హంస ఆరుణీ।
గర్భో నారాయణో హంసో బిన్దు నాద శ్శిర శ్శిఖా॥ 2

మైత్రాయణీ కౌషీతకీ బృహజ్జాబాల తాపనీ।
కాలాగ్ని రుద్ర మైత్రేయీ సుబాల క్షురి మంత్రికా ||3

సర్వసారం నిరాలమ్బం రహస్యం వజ్రసూచికమ్। తేజో నాద ధ్యాన విద్యా యోగతత్త్వా2త్మబోధకమ్॥

పరివ్రాట్త్రిశిఖీ సీతా చూడా నిర్వాణ మణ్డలమ్| దక్షిణా శరభం స్కన్దం మహానారాయణాహ్వయమ్||

రహస్యం రామతపనం వాసుదేవఞ్చ ముద్గలమ్ | శాండిల్యం పైంగలం భిక్షుం మహ చ్ఛారీరకం శిఖా॥

తురీయాతీత సన్న్యాసం పరివ్రాజా క్షమాలికా| అవ్యక్తైకాక్షరం పూర్ణా సూర్యా క్ష్య ధ్యాత్మకుణ్డికా॥ 7

సావిత్ర్యా త్మా పాశుపతం పరంబ్రహ్మావధూతకమ్ | త్రిపురాతపనం దేవీ త్రిపురా కఠ భావనా || 8

హృదయం కుణ్డలీ భస్మ రుద్రాక్ష గణ దర్శనమ్ | తారసార మహావాక్య పఞ్చబ్రహ్మా2గ్ని హోత్రకమ్||9

గోపాలతాపనం కృష్ణం యాజ్ఞవల్క్యం వరాహకమ్ | శాట్యాయనీ హయగ్రీవం దత్తాత్రేయఞ్చ గారుడమ్||

కలి జాబాల సౌభాగ్య రహస్యం ఋచ ముక్తిక || 11.

తత్ర దశోపనిషదః(10) ఋగ్వేదగతాః, శుక్ల కృష్ణభేదేన యజుష ఏకపఞ్చాశత్(51) తత్ర, శుక్ల యజుష ఏకోనవింశతిః(19) కృష్ణయజుషో ద్వాత్రింశత్(32), సామ్న షోడశ(16), అధర్వణస్యైక త్రింశత్(31) ఆహత్యాష్టోత్తర శతమ్(108)

కృష్ణ యజుర్వేదాంతర్గత తేజో బిందూపనిషత్

శ్లోక తాత్పర్య పుష్పమ్

శ్లో।। యత్ర చిన్మాత్ర కలనా
యాతి అపవహ్నవ మంజసా,
తత్ చిన్మాత్రమ్ అఖండ-ఏక
రసమ్, బ్రహ్మభవామి అహమ్।।

ఏ చిన్మాత్ర స్థానమునందు కల్పితమైనదంతా తొలగి పోవుచున్నదగుచున్నదో, అట్టి అఖండ ఏక చిన్మాత్ర బ్రహ్మమే నేనైయున్నాను - (అను నిశ్చిత బోధ కొరకై తేజోబిందుపనిషత్ అధ్యయనము చేయుచున్నాను).

1వ అధ్యాయము : తేజోబిందు పరంధ్యానము

(i) తేజో బిందు ధ్యానము శ్లో।। 1–14 (ii) యోగాంగములు శ్లో।। 15–39
(iii) యోగ విఘ్నములు శ్లో।। 40–41 (iv) బ్రాహ్మీవృత్తి శ్లో।। 42–51

ఓం
01. 'తేజోబిందు' పరం ధ్యానమ్
విశ్వాత్మ హృది సగ్ంస్థితమ్
అణుం శాంభవగ్ం శాంతమ్
స్థూలం సూక్ష్మం పరం చ యత్।
ఓంకార రూప పరమాత్మకు నమస్కరిస్తూ...,
'ఈ సర్వము స్వస్వరూపాత్మ బిందువు యొక్క తేజోరూపమే !'
అను ధ్యానమే → తేజోబిందు ధ్యానము.

ఈ భౌతిక రూప జగత్తుకంతటికీ 'ఆత్మ' స్వస్వరూపాత్మయే. అదియే విశ్వాత్మ అయి, ప్రతి ఒక్కరి హృదయమున ప్రకాశమానమై (సంస్థితమై) యున్నది. ఆత్మతేజో భావనయే తేజోబిందువు యొక్క ధ్యానము. 'ఇహము'ను దాటివేసినట్టి 'పరంధ్యానము'. అట్టి పరధ్యాన వస్తువు అయినట్టి తేజోబిందువు సూక్ష్మాతి సూక్ష్మము కాబట్టి అణురూపం. శివతత్త్వ సంబంధమైనది కాబట్టి శాంభవము. పరమ శాంతమైనది. ఇక్కడి స్థూల సూక్ష్మములకు ఆవలి (పరమైనట్టి) తత్త్వము. అట్టి 'శాంభవీ' విద్యను ఇక ఇప్పుడు చెప్పుకుంటున్నాము.
02. దుఃఖాధ్యం చ దురారాధ్యం
దుష్ప్రేక్ష్యమ్ ముక్తమ్ అవ్యయమ్
దుర్లభం తత్ స్వయం ధ్యానమ్
మునీనాం చ మనీషిణామ్।। అట్టి తేజో బిందు ధ్యానముచే దుఃఖములన్నీ తొలగిపోగలవు. అది ప్రయత్నముచే మాత్రమే లభించునట్టిది. దుర్లభము. తేలికగా దర్శించలేనిది. అద్దాని స్వరూపము మాత్రము నిత్యముక్తము, అవ్యయమైనదిగా - ఉత్తమ బుద్ధిగల మునీశ్వరులు స్వయముగా ధ్యానము నందు దర్శించి - ప్రవచించుచున్నారు. ప్రయత్నశీలురకు సుసాధ్యము.
03. యతాహారో, జిత క్రోధో,
జిత సంగో, జితేంద్రియః,
నిర్ద్వంద్వో, నిరహంకారో,
నిరాశీః అపరిగ్రహః,
04. అగమ్యాగమ కర్తారో

గమ్య - ఆగమన మానసాః నియమితమైన ఆహారము (ఇంద్రియ వ్యాపారములు) స్వీకరించువారు , క్రోధమును జయించినవారు (ఎవ్వరి పట్లా కూడా ద్వేషము, కోపము కలిగి ఉండని వారు), వస్తు - విషయ సంబంధ - సంగతి వ్యవహారములతో సంగమును (Attachment) జయించువారు, ఇంద్రియ నిగ్రహము కలవారు, ద్వంద్వ దృష్టులను అధిగమించి ఏకత్వమును దర్శించు అభ్యాసము నిర్వర్తించువారు, లౌకికమైన దేనినీ హృదయస్థానములోనికి పరిగ్రహించనివారు, (జీవులలో అనేకులకు) ఇంద్రియములకు అగమ్యమగు స్థానమును (లోకదృష్టిని వదలి పరమార్థ దృష్టిని) ఆశ్రయించువారు అద్దానిని పొందుచున్నారు.

05. ముఖే త్రీణిచ విందంతి
త్రిధామా 'హగ్ంస' ఉచ్యతే।
పరం గుహ్యాతమం విద్ధి హి
యస్తతంద్రీ
నిరాశ్రయః
సోమరూప కలా సూక్ష్మా
'విష్ణోః' తత్ పరమం పదమ్।

ఇంద్రియ విషయములపై మనస్సును ప్రసరింపజేయనట్టివారు (నిరోధించువారు) → జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులను తమ సంచారస్థలములుగా దర్శించి ఆనందిస్తున్నారు. త్రిధాములగు అట్టివారు 'సోఽహమ్' - హగ్ంస' అని స్వానుభూతులగుచున్నారు.

హంస (సోఽహమ్) అర్థమగు స్వస్వరూప సహజ స్వస్థానము బాహ్యామైన రూపధారణవంటిది కాదు. పరమ రహస్యమైనది. ఎట్టి ఆశ్రయము / ఆధారము లేనట్టిది. పూర్ణచంద్రకళవలే స్వచ్ఛమైనది. సూక్ష్మమైనది. అదే "విష్ణు పదము - పరమ పదము" అని గ్రహించెదము గాక! అదే తేజోబిందూ స్థానము!

06. త్రివక్త్రం త్రిగుణం స్థానమ్
త్రిధాతుగ్ం రూపవర్జితమ్
నిశ్చలం నిర్వికల్పం చ
నిరాకారం నిరాశ్రయమ్।

అట్టి స్వస్వరూప ఆత్మతేజో బిందువును ఈ జీవుడు అనుక్షణం చిన్తన చేస్తూ, విష్ణు పదముగా చెప్పబడు స్థానముచే, సర్వ దృశ్య - బంధనములు 'లేనివి'గా చేసిపేయాలి.

ఆ కేవలీ తేజోబిందుత్వము ఎటువంటిదంటే...

త్రివక్త్రమ్ : మూడు ముఖములుకలది. (జీవుడు - ఈశ్వరుడు - పరమేశ్వరుడు) తన ముఖములుగా కలిగి ఉన్నట్టిది.
త్రిగుణస్థానమ్ : సత్త్వ -రజో - తమో గుణముల ఉత్పత్తి స్థానము
త్రిధాతుగ్ం : సత్ - చిత్ ఆనంద ధాతువులు కలిగి ఉన్నట్టిది. రూప రహితము. చలనరహితము. నిశ్చలము. కల్పనలకు ముందే ఉన్న నిర్వికల్పము. నిరాకారము. దేనినీ ఆశ్రయించనట్టిది.

07. ఉపాధి రహితగ్ం స్థానమ్
వాక్ - మనో అతీత గోచరమ్,
స్వభావం భావ సంగ్రాహ్యమ్
అసంఘాతం పద 'అచ్యుతమ్'।।

అట్టి తేజోబిందూ స్థానము ఉపాధి రహితము. ఈశ్వరునికి 'మాయ', జీవునికి భౌతిక దేహములు-ఉపాధులై ఉండగా - అద్దానికి ఉపాధి లేదు. వాక్కుకు (చెప్పటానికి) మనో (ఆలోచనలకు) అతీతము. అగోచరము.

అది ఈ జీవుని సహజ స్వభావము. అట్టి ఆత్మతేజస్సు నుండి భావనలు బయల్వెడలుచున్నాయి. ఇదంతా తానే భావిస్తూ ఉన్నది! అది భావనచే మాత్రమే గ్రహించబడునది. దేనితో సంఘాతము (Association) లేనిది. చ్యుతి పొందనట్టిది.

08. అనాన్దమ్, అనాతీతమ్,
దుష్ప్రేక్ష్యమ్, ముక్తమ్, అవ్యయమ్।
చిన్త్యమేవం వినిర్ముక్తమ్
శాశ్వతమ్ ధ్రువమ్ అచ్యుతమ్।।

అనుభూతికి మునుముందే ఉన్నట్టిది. ఆనన్దమునకు సాక్షి . 'సర్వము' అయి ఉండటము చేత అతీతమై ఎక్కడో ఉన్నది కాదు. ఇక్కడే ఉన్నట్టిది. ఇదంతా అదే! కంటికి కనబడే వస్తువు కాదు కాబట్టి దుష్ప్రేక్ష్యము. అద్దానికి ఏ బంధనములు

లేవు. కనుక నిత్యముక్తము. మార్పు చెందునది కాదు. 'తరుగుట' అను ధర్మము లేనిది. కనుక అవ్యయము. ఆ తేజో బిందుత్వము సర్వ బంధములనుండి విముక్తి ప్రసాదించునది. త్రికాలములకు బద్ధము కాదు. అద్దానిని ఎవ్వరూ ఎటూ కదల్చలేరు, కనుక ధ్రువము. అట్టి స్వస్వరూప స్థానము చ్యుతి పొందటమే లేదు. అచ్యుతము. అదియే చింతన చేయవలసినట్టిది.

09. తత్ బ్రహ్మణః, తత్ అధ్యాత్మమ్,
తత్ విష్ణోః తత్ పరాయణమ్।
అచిత్యం చిన్మయాత్మానమ్
యత్ వ్యోమ పరమగ్ం స్థితమ్।।

ఆ కేవల తేజోబిందువే బ్రహ్మాస్థానము. అదియే సర్వమునకు ఆత్మ కాబట్టి 'అధ్యాత్మము'. సర్వజీవులలోను సర్వదా సమముగా వేంచేసినదై ఉన్నది కాబట్టి విష్ణుత్వము' (లేక) విష్ణువు. సర్వమునకు ఆవల సర్వమునకు ఆధారమైయున్నది కాబట్టి పరాయణము. (ఇహ- ఆయనమునకు వేరైన పర-ఆయనము).

అది ఒక వస్తువు - సంఘటన - భౌతిక సంబంధము వంటిది కాదు. అచిన్త్యము. 'కేవల ఎరుక (Awareness) ను స్వరూపముగా కలిగి ఉండటము చేత 'చిన్మయాత్మ'. పరమాకాశముగా (Zone of self beyond matter & thought) సంస్థితి కలిగియున్నట్టిది.

10. అశూన్యగ్ం శూన్యభావం తు
శూన్యాతీతగ్ం హృదిస్థితమ్
న ధ్యానం చ, న చ ధ్యాతా
న ధ్యేయో ధ్యేయ ఏవ చ।

అది భావరహితము కాబట్టి 'శూన్యము'. అయినప్పటికీకూడా, అశూన్యమే! ఎందుకంటే, అద్దానినుండే ఈ సర్వము బయల్వెడలుచున్నది కదా! అందుచేత శూన్య - అశూన్యములకు అతీతమై, సర్వహృదయములలోనూ వేంచేసియే ఉన్నది.

అదియే ధ్యానించ తగినట్టిది. కానీ అది ధ్యాత (Thinker) కాదు. ధ్యానము (Thinking) కాదు. ధ్యేయము (object of thinking) కూడా కాదు. అయినప్పటికీ ధ్యానించవలసినది అదియే!

11. సర్వం చ, న పరగ్ం, శూన్యం,
న పరం న అపరాత్పరమ్,
అచిన్త్యమ్ అప్రబుద్ధం చ
న సత్యమ్ న పరం విదుః।

అది ఏదో వేరై (పరమ శూన్యమై) ఉన్నది కాదు. ఇదంతా అదే! అది పరము (ఆవల ఉన్నది) కాదు. ఆ పరమునకు పరమై ఉన్నది కాదు. (ఇదంతా అదే). చింతనకు విషయముకాదు. అచింత్యము. తెలుసుకో గలిగినది కాదు. తెలుసుకొనుచున్నట్టిదే అది. అందుచేత అప్రబుద్ధము. అది సత్యము కాదు, పరము కాదు - అని విజ్ఞులు ఎరుగుచున్నారు.

12. మునీనాగ్ం సంప్రయుక్తం చ
న దేవా న పరం విదుః।
లోభం మోహం భయం దర్పం
కామం క్రోధం చ కిల్బిషమ్,

సర్వలోక సంబంధములపట్ల 'మౌనము వహించటము' అనే 'గెలుపు'ను సముపార్జించుకున్న మునీశ్వరులకు ఉపలబ్దమై, ప్రస్ఫుటమై →యున్నది. ఇహముపై ఆధిపత్యము వహించు దేవతలకు కూడా తెలియవచ్చుట లేని పరము. ఇహము కానిది. దేవతలకు పరమై తెలియవచ్చుచున్నట్టిది.

13. శీత - ఉష్ణే క్షుత్ పిపాసే చ
సంకల్పక వికల్పకమ్
న బ్రహ్మకుల దర్పంచ
న ముక్తి గ్రంధి సంచయమ్।।

అది లోభము (నాకే ఉండాలని అనునది), మోహము (భ్రమించటము), భయము, దర్పము, (లేనిది కోరుకొనే స్వభావమగు) కామములకు చోటు లేనట్టిది. క్రోధము - పాప భావాలకు తావు దొరకనిది. శీత - ఉష్ణ - ఆకలి - దాహ

సంకల్ప - వికల్పములు లేనట్టిది. 'జాతి - కుల అహంకారముల దర్పము ఉండజాలనట్టిది. బ్రహ్మకుల దర్ప రహితము. ముక్తి సంబంధమైన బ్రహ్మ - విష్ణు - రుద్ర గ్రంథుల సంచయము, ఏకత్వము. అదియే బ్రహ్మము!
14. న భయం న సుఖం దుఃఖం
తథా మాన - అవమానయోః
ఏతత్ భావ వినిర్ముక్తం, తత్ బ్రహ్మ బ్రహ్మ తత్పరమ్।
భయ - దుఃఖ - సుఖ - మాన - అవమాన….ఇత్యాది భావాలన్నిటికీ ఆవల వెలుగొందుస్థానమే తత్‌పర బ్రహ్మము. అదియే పరమగు శాంత - ఆనంద స్వస్థితి. అదియే జీవుడు సంపాదించుకోవలసినది.
యోగాంగములు
15. యమో హి నియమః త్యాగో,
మౌనం దేశశ్చ కాలతః
ఆసనం మూలబంధశ్చ
దేహసామ్యం చ దృక్ స్థితిః,
16. ప్రాణ సంయమనం చైవ
ప్రత్యాహారశ్చ ధారణాః,
ఆత్మధ్యానగ్ం సమాధిశ్చ
ప్రోక్తాని అంగాని వై క్రమాత్।।
యోగాభ్యాసమునకు అంగములు
అట్టి తేజో బిందుస్వరూప - కేవలాత్మ స్వస్వరూప ధ్యాననిష్ఠ కొరకై 'అంగయోగములు' చెప్పబడుచున్నాయి. వాటియొక్క వరుసక్రమం : యమము, నియమము,దృశ్యత్యాగము, దేశ కాలములపట్ల మౌనము, ఆసనము; మూలబంధము + దేహసామ్యము + దృశ్యమునకు సాక్షియగు 'దృక్ స్థితి' (State of perceiver beyond perceptions) ఇంకా,
- ప్రాణసంయమనము (లేక) ప్రాణాయామము;
- ప్రత్యాహారము; ధారణ; ఆత్మధ్యానము;
- సమాధి… ఇవన్నీ క్రమమైన యోగాంగములుగా చెప్పబడుచున్నాయి.
17. 'సర్వమ్ బ్రహ్మేతి' వై జ్ఞానాత్
ఇంద్రియ గ్రామ సంయమః
'యమో' అయమ్ ఇతి సంప్రోక్తో
అభ్యసనీయో ముహూర్ముహుః।। యమము : 'ఈ ఇంద్రియములకు విషయము - దృశ్యముగా కనిపించుచున్నదంతా - సర్వము సర్వదా బ్రహ్మమే కదా!' అను అభ్యాసమే - ముఖ్యమైన 'యమము'. అనగా 'సర్వమ్ బ్రహ్మేతి'….. భావన మరల మరల అభ్యసించబడటమే యమము. 'ఈ సకల జీవరాసులు, ఈ దృశ్యము… ఇదంతా 'బ్రహ్మము' అను స్వస్వరూపముచే నిర్మితమైనదే….' అను భావనయొక్క అభ్యాసమే 'యమము' .
18. సజాతీయ ప్రవాహశ్చ
విజాతీయ తిరస్కృతిః
నియమో హి పరానందో
నియమాత్ క్రియతే బుధైః।।
నియమము : సజాతీయ ప్రవాహము - 'సత్ రూపమగు ఆత్మభావనా రూప ఆలోచనా తరంగాలు కొనసాగించటమును, విజాతీయ (అనాత్మ భావనా) తరంగాలను తిరస్కరించటమును, 'నేను-నీవు-వారు-వీరు పరానందాత్మ స్వరూపములము కదా'… అను మనో నియామకమును 'నియమము' అంటున్నారు. బుధులు (విజ్ఞులు) పాటించు అట్టి ఆలోచనల నియామకమే నియమము. మనస్సును కూడా ఆత్మగా భావించటమే నియమము.
19. త్యాగః ప్రపంచ రూపస్య
సత్ - చిత్ ఆత్మావలోకనాత్
త్యాగోహి మహతాం పూజ్యః
సద్యోమోక్ష ప్రదాయకః।।

త్యాగము : బాహ్యముగా కనులకు కనిపిస్తున్నదంతా (నామ - రూప - గుణాత్మకమైనదంతా) త్యజిస్తూ, ఈ సర్వముపట్ల సత్‌చిత్ ఆత్మావలోకనమును నిర్వర్తిస్తూ ఉండటమే త్యాగము. అట్టి - 'సర్వమును ఆత్మగా అవలోకనము చేయటము' - అనబడు 'త్యాగము'ను మహనీయులు పూజిస్తూ ఉంటారు. అట్టి సత్ చిత్ ఆనందాత్మగా దృశ్యమును, సహజీవులను భావించటము - ఇప్పటికిప్పుడే మోక్షమును ప్రసాదించ కలిగినట్టిది. సద్యో మోక్ష ప్రదాయకము.

20. యస్మాత్ వాచో నివర్తంతే
అప్రాప్య మనసా సహ,
యత్ 'మౌనమ్' యోగిభిః గమ్యం
తత్ భవేత్ సర్వదా (అ)జడైః।।

21. వాచో యస్మాత్ నివర్తంతే
తత్ వక్తుమ్ కేన శక్యతే?
'ప్రపంచో' → యది వక్తవ్యః
సోఽపి శబ్దవివర్జితః।।

మౌనము : ఏద్దైతే నిర్వచించి చెప్పటానికి మనస్సు వాక్కు...ప్రయత్నించి కూడా' చెప్పజాలక వెనుకకు మరలుచున్నాయో...అట్టి అశబ్దతత్త్వమే యోగులకు గమ్యము (place of reach) అగుచున్నది. యోగులయొక్క అట్టి పరాకాష్ఠ లక్ష్యము అగు ఆత్మ- చైతన్యరూపమే గాని, జడమైన స్థితి అయి ఉండలేదు. బ్రహ్మ భావన నుండి 'అచ్యుతి'యే 'కాష్ఠమౌనము'.

ఏద్దానిని చెప్పుటకు వాక్కులు - తమకు చేతగాక - వెనుకకు మరలుచున్నాయో, అద్దాని గురించి ఎవ్వరు మాత్రం ఏమని 'ఇది' అని నిర్ణయించి చెప్పగలుగుతారు? అది ప్రపంచములోని ఒక వస్తువు వంటిది కాదు. అది వాస్తవానికి శబ్దమునకు అందనిది. ప్రపంచమైతే మాటలతో ఏదో చెప్పుకోవచ్చు. బ్రహ్మము గురించి మాటలతో నిర్వచించ జాలము.

22. ఇతి వా తత్ భవేత్ మౌనం
సర్వం సహజ సంజ్ఞితమ్।
గిరా మౌనం తు బాలానామ్
అయుక్తం బ్రహ్మవాదినామ్

'ఆ పరబ్రహ్మము వాక్కుచే ప్రకటించజాలము కదా!' అని - (మరియు) ''ఈ కనబడేదంతా అద్దానియొక్క 'సంజ్ఞామాత్రము' అని - గమనిస్తూ ఉండటమే 'మౌనము'. 'మాట్లాడకపోవటమే మౌనము' అను మాట పసిబాలులలవంటి వారు అనుకునే మాట. బ్రహ్మవాదుల దృష్టిలో నోటితో మౌనమును 'మౌనము' - అని అనటం యుక్తి యుక్తమే కాదు.

23. ఆదావంతే చ, మధ్యే చ
జనో యస్మిన్ న విద్యతే,
యేన ఇదం సతతం వ్యాప్తం
స 'దేశో' విజనః స్మృతః।।

దేశము : ఏ ప్రదేశములో (లేక) స్థానములో మొట్టమొదటగాని, మధ్యలోగాని, చివ్వరికిగాని సర్వము ఏకమే అయి ఉన్నదో, అనేకము (పేరు జనులు మొదలైనవి) అనునదే లేదో, (బంగారు ఆభరణాలన్నిటిలో బంగారమే నిండి ఉన్న తీరుగా) దేనిచేతైతే ఇదంతా వ్యాపించినదై ఉన్నదో, అదియే 'దేశము' అను శబ్దము యొక్క ఉత్తమార్థము.

24. కల్పనా సర్వభూతానాం
బ్రహ్మాదీనాం నిమేషతః
'కాల' శబ్దేన నిర్దిష్టగ్ం
హి అఖండానందమ్, అద్వయమ్।।

కాలము : సృష్టికర్త బ్రహ్మదేవుడు మొదలుకొని సర్వభూతజాలము ఏ నిమిషకాలము నుండి కల్పన చేయబడుచున్నదో, అదియే 'కాలము' శబ్దముగా చెప్పబడుతోంది. కాలము ఆత్మయొక్క అఖండానంద స్వరూపమే. సర్వము (సర్వజగత్తు) కాలబద్ధమే! కాలమునకు వేరై, ద్వితీయమై ఏదీ లేదు. కాలము-బ్రహ్మముయొక్క స్వకీయ కల్పనయే.

25. సుఖైనైవ భవేత్ యస్మిన్
(న)అజస్రం బ్రహ్మచింతనమ్

'ఆసనమ్' తత్ విజానీయాత్।
అన్యత్ సుఖ వినాశనమ్।।
ఆసనము : ఈ శరీరముతో ఏ ఆసనముతో కూర్చుని ఉంటే 'బ్రహ్మచింతన'కు సానుకూల్యమై ఉంటుందో, అదియే ఆతనికి సుఖాసనము. బ్రహ్మచింతనకు అనుకూలము కాని విధంగా ఉండేదంతా (Confining to technical factors of 'Asanam') - 'సుఖవినాశనకరము' అనియే చెప్పాలి.
26. సిద్ధయే సర్వభూతాది
విశ్వాధిష్ఠానమ్ అద్వయమ్
యస్మిన్ సిద్ధిం గతాః సిద్ధాః
తత్ 'సిద్ధాసనమ్' ఉచ్యతే।।
సిద్ధాసనము : ఏ ఆసనముతో కూర్చుని ఉండి
→ సర్వజీవులకు ఆదిస్థానము,
→ ఈ విశ్వమునకు అధిష్ఠానము (విశ్వమంతా ఏర్పడినదైయున్న చోటు / స్థానము)...
→ అద్దానికి ద్వితీయమనునదే లేనట్టి అద్వయము...
అయినట్టి బ్రహ్మమును సిద్ధింపజేసుకొను అభ్యాసము సుఖప్రదమో,... అదియే సిద్ధాసనము.
27. యన్మూలగ్ం సర్వలోకానాం,
యన్మూలం చిత్తబంధనమ్,
'మూలబంధః' సదా సేవ్యో
యోగ్యో-సౌ రాజయోగినామ్।
మూలబంధము : ఈ లోకాలన్నిటికీ ఏది 'మూలము' (Root Place) అయి ఉన్నదో, అదియే ఆత్మ. ఎద్దాని చేత చిత్తమునకు బంధమును కలుగుచున్నదో అదియే బంధనము.
దేనిచే చిత్తము శాశ్వత వస్తువగు ఆత్మతో సంబంధము కలుగుతోందో, అదియే మూలబంధము. రాజయోగులు సేవించే యోగము - మూలవస్తువుతో సంబంధ బంధనమే. సర్వము ఆత్మగా దర్శించు దృష్టియే మూలబంధనము.
28. అంగానాం సమతాం విద్యాత్
సమే బ్రహ్మణి లీయతే
నోచేత్ నైవ సమానత్వమ్
ఋజుత్వగ్ం శుష్క వృక్షవత్।।
దేహాంగములన్నీ ఒకసమమైన (సమరేఖ అయిన) స్థితికి తెచ్చి ఉంచి నిలిపి అప్పుడు బుద్ధిని బ్రహ్మమునందు లీనముచేయాలి. కేవలము దేహాంగములను సమరేఖగా (భుజములు - మెడ - తల నిటారుగా, నిలువుగా) నిలిపి ఉంచి, మనస్సు మాత్రము బ్రహ్మమునందు లయింపజేసే ప్రయత్నం చేయకపోతే, అది కొమ్మలు విరిగి కూడా నిటారుగా నిలచిన శిథిల వృక్షముతో సమానము.
29. దృష్టిం జ్ఞానమయీం కృత్వా
పశ్యేత్ బ్రహ్మమయం జగత్।
సా దృష్టిః పరమోదారా
న నాసాగ్ర అవలోకినీ।।
దృష్టి : దృష్టి యొక్క అపవిత్రత కారణంగా అనుభవము - విషయమయములకు పరిమితము అవుతోంది. దృష్టి ని జ్ఞానమయము చేస్తే ఈ జగత్తు బ్రహ్మమయముగానే కనబడగలదు. బ్రాహ్మీ దృష్టియే - పరమోత్కృష్టము. అంతేగాని దృష్టిని కేవలము ముక్కుపై నిలిపినంత మాత్రంచేత అది ఏకాగ్ర దృష్టి కాదు.
30. ద్రష్టృ దర్శన దృశ్యానాం
విరామో యత్ర వా భవేత్,
దృష్టిః తత్రైవ కర్తవ్యా
న నాసాగ్ర అవలోకినీ।।
జ్ఞానమయ దృష్టి : ఏ దృష్టిచే ద్రష్ట (చూచువాడు) - చూపు (దర్శనము) - దృశ్యము (చూడబడునది)...యొక్క భేదమంతా 'విరామము' పొందినదై 'ఏకత్వము' సంతరించుకొనుచున్నదో, అట్టి జ్ఞానదృష్టినే అభ్యసించాలి. అంతేగాని

ముక్కు యొక్క ఊర్ధ్వస్థానములో చూపును నిలపినంత మాత్రాన నిజమైన, అసలైన దృష్ట్యభ్యాసము (యోగదృష్టి) కాదు.

31. చిత్త - ఆది సర్వభావేషు
బ్రహ్మత్వేనైవ భావనాత్,
నిరోధః సర్వవృత్తీనాం
'ప్రాణాయామః' స ఉచ్యతే।।

ప్రాణాయామము : మనో - బుద్ధి - చిత్త - అహంకార సంబంధితమైన వృత్తులన్నీ (భావనలన్నీ) బ్రాహ్మీభావనతో ఏకం చేసి, బ్రహ్మమునకు వేరైన - అన్యమైన సర్వ చిత్తవృత్తులను నిరోధించటమే ప్రాణాయామము -అని అనబడగలదు.(కేవలము గాలిని పీల్చి-వదలటము ప్రాణాయామము - అని అనిపించుకోదు). సమస్తము బ్రహ్మముగా అనిపించుటకొరకే వాయు నిరోధ ప్రాణాయామము.

32. నిషేధనం ప్రపంచస్య
రేచకాఖ్యః సమీరితః।
'బ్రహ్మైవాస్మి' ఇతి యా వృత్తిః
'పూరకో వాయుః' ఉచ్యతే।

రేచకము : ప్రపంచము అనబడే అనేక భేదములతో కూడిన దృష్టి - భావన - అవగాహనలను నిరోధించటము, సర్వత్రా సమమగు బ్రాహ్మీదృష్టిని నిలుపుకొని ఉంచటము - అనునవే 'రేచకము' (గాలిని వదలడము) అనే శబ్దముయొక్క ముఖ్యోద్దేశ్యము. భేదములను వదలకుండా కేవలము గాలిని బయటకు వదిలితే అది రేచకము కాదు.

పూరకము : "బ్రహ్మైవాస్మి - నేను బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాను" - అను బుద్ధియొక్క యావృత్తియే పూరకము. అంతేకాని కేవలము గాలిని గుండెలో నింపినంతమాత్రమున నిజమైన పూరకము కాదు.

33. తతః సత్ వృత్తిః నైశ్చల్యం
కుంభకం ప్రాణ సంయమః
అయంచాపి ప్రబుద్ధానాం
అజ్ఞానాం ఘ్రాణపీడనమ్।

కుంభకము : 'సర్వము బ్రహ్మమే' అను బ్రాహ్మీ వృత్తియొక్క అచంచల నిశ్చలత్వమే నిజమైన 'ప్రాణాయామ కుంభకము'. 'ప్రాణాయామ వృత్తి' యొక్క తాత్త్వికార్థము తెలిసియున్న ప్రబుద్ధుల దృష్టిలో ఆత్మభావన యొక్క అచ్యుతియే కుంభకము. తత్త్వార్థము - తత్త్వ ఉద్దేశ్యము తెలియకుండా ముక్కుతో చేసేది కేవలము 'ముక్కుపీడనము' మాత్రమే!

34. విషయేషు ఆత్మతాం దృష్ట్వా
మనసః చిత్త రంజకమ్,
'ప్రత్యాహారః' స విజ్ఞేయో
అభ్యసనీయో ముహుర్ముహుః।।

ప్రత్యాహారము : ప్రాపంచక విషయములన్నిటినీ 'ఆత్మయొక్క సంప్రదర్శనము'... అనబడు ఆత్మభావనాదృష్టి కలిగి, మనస్సుతో చిత్తమును ఆత్మగా దర్శనాభిలాషచే రంజింపజేయటము - 'ప్రత్యాహారము'. అట్టి విషయములను విషయముగా కాకుండా, ఆత్మ దృష్టితో చూడటమును మరల మరల అభిరుచితో అభ్యసిస్తూ ఉండాలి.

35. యత్ర యత్ర మనోయాతి
'బ్రహ్మణః' తత్ర దర్శనాత్
మనసా ధారణం చ ఏవ
'ధారణా' సా పరామతా।

ధారణ : ఈ మనస్సు (ఆలోచనలు) ఎక్కడికి పోయి ఏఏ విశేషములు - సంగతులు మొదలైన వాటిపై వ్రాలుచున్నదో, అక్కడక్కడ ఆయా విషయములు - వస్తువులు - వ్యక్తులు మొదలైనవన్నీ బ్రహ్మముగా దర్శనము చేస్తూ ఉండటము - 'ధారణ'గా చెప్పబడుచున్నది. అట్టి ధారణ పరతత్త్వమును ప్రసాదించునదై ఉన్నది.

36. 'బ్రహ్మైవాస్మి' ఇతి సత్‌వృత్త్యా
నిరాలంబతయా స్థితిః
'ధ్యాన' శబ్దేన విఖ్యాతః

పరమానంద దాయకః।।
ధ్యానము : సర్వ ఆవలంబనముల ఆవశ్యకతను దాటివేసి, నిరాలంబస్థితి - కేవలాత్మస్థితి యొక్క సత్తా వృత్తిని మాత్రమే ఆశ్రయిస్తూ ఉన్నప్పుడు 'ధ్యానస్థితి' అను శబ్దముతో చెప్పబడుతోంది. అట్టి ధ్యానము ఈ జీవునకు పరమానందదాయకము.
37. నిర్వికారతయా వృత్త్యా
బ్రహ్మాకారతయా పునః
వృత్తి విస్మరణగ్ం సమ్యక్
'సమాధిః' అభిధీయతే।।
సమాధి : సర్వ దృశ్య వృత్తులను (All out ward related avocations) విస్మరించి వేసి, కేవలము 'బ్రహ్మాకారకృత్తి' ని మాత్రమే ఆశ్రయించి ఉండుటచే ఏర్పడు 'సర్వత్రా సమరూపము' అయినట్టి 'సమ్యక్ స్థితి'ని 'సమాధి' అని పిలచుచున్నారు.
38. ఇమంచ అకృత్రిమానందమ్
తావత్ సాధు సమభ్యసేత్।
లక్ష్యో యావత్ క్షణాత్ పుగ్ంసః
ప్రత్యక్త్వగ్ం సందధేత్ స్వయమ్।।
అట్టి అకృత్రిమ - అప్రమేయ సహజానంద స్థితిని సాధువు సర్వదా బాగుగా అభ్యసించాలి. అట్లా అభ్యసించుచూ ఉండగా ప్రత్యక్ ఆత్మతో అనుసంధానము స్వయముగా జరుగ గలదు. అదియే లక్ష్యము యొక్క సిద్ధి.
39. తతః సాధన నిర్ముక్తః
'సిద్ధో' భవతి యోగిరాట్।
తత్ స్వరూపమ్ భవేత్ తస్యా
అవిషయో మనసో గిరామ్।
ధ్యానముచే 'సమాధి' (సర్వత్రా సమస్వరూపమగు ఆత్మగా అవధరించిన స్థితి) సిద్ధిస్తూ ఉండగా, ఇక సర్వసాధనలు తమకు తామే కాలక్రమంగా ఉపశమిస్తాయి. దృష్టి ఆత్మత్వము సంతరించుకొన్నదై, సాధన - సాధ్యముల ఏకత్వము సిద్ధించగా అట్టివాడు 'యోగీశ్వరుడు' (లేక) యోగిరాట్ అగుచున్నాడు. అట్టి యోగి రాట్ యొక్క సర్వత్రా స్వస్వరూపానంద సందర్శనము - మనో వాక్కులకు అవిషయము.
యోగ విఘ్నములు
40. సమాధౌ క్రియమాణే తు
విఘ్నాన్ ఆయాంతి వై బలాత్।
అనుసంధానరాహిత్యం,
ఆలస్యం, భోగలాలసమ్।
యోగ విఘ్నములు
అట్టి సర్వ సమ స్వరూపమే తానై ఉండు సమాధిస్థితి' కొరకై చేయు సాధనలో అనేక విఘ్నములు తటస్థ పడుచూ ఉంటాయి.
(1) అనుసంధాన రాహిత్యము - ఆత్మతో అనుసంధానము కుదరక భేదదృష్టులే పెత్తనము చెలాయించటము
(2) ఆలస్యము - అలసత్వము. బుద్ధి మాంద్యము. బద్ధకము. అశ్రద్ధ.
(3) భోగలాలసము - దృశ్య సంబంధమైన భోగముల పట్ల లాలసత్వము. అభిలాష. కోరిక. ఆకర్షణ. అభినివేశము.
41. లయః, తమశ్చ, విక్షేపః
తేజః, స్వేదశ్చ, శూన్యతా
ఏవగ్ం హి విఘ్నబాహుళ్యం
త్యాజ్యం బ్రహ్మ విశారదైః।।
(4) లయము - ఆయా సంగతి - సందర్భ - సంబంధములలో 'లయము' (Immersed) అగుచుండటము.
(5) తమము/తమస్సు: విషయముల గురించి తెలిసీ కూడా వదలలేక, అంధకారము, అజ్ఞానము కొనసాగించటము.
(6) విక్షేపము- యోగసాధన నుండి చ్యుతి (విరామ - ఉపసంహారములు) ఏర్పడటము. ధ్యాస ప్రాపంచక విషయములవైపుగా వెళ్ళి, మరలి రాకుండటము.

(7) తేజము - స్వాప్నిక స్థితి (తేజసము).
(8) స్వేదము - అలిసిపోవటము. చెమట పట్టటము. విసుగు.
(9) శూన్యత్వము - బుద్ధిని నిస్తేజత్వము ఆక్రమించటము .
ఈ అనేక రకములైన విఘ్నములను బ్రహ్మము యొక్క జ్ఞాన సముపార్జన పట్ల పట్టుదలతో ఎంతగా శ్రమించైనాసరే, త్యజించాలి.
42. భావ(బాహ్య) వృత్యా హి భావ (హ్య)త్వగ్ం।
శూన్యవృత్త్యా హి శూన్యతా।
బ్రహ్మ వృత్త్యా హి పూర్ణత్వమ్
తయా 'పూర్ణత్వమ్' అభ్యసేత్।।
వృత్తులే (Practice of Avocations) అన్నిటికీ కారణము అగుచున్నాయి.
భావ వృత్తులచే → భావనా పరంపరలు, భావత్వము ఏర్పడుచున్నాయి. బాహ్య వృత్తులచే → బాహ్యత్వము, శూన్యవృత్తిచే → శూన్యత్వము,
బ్రహ్మ వృత్తి (బ్రాహ్మీభావన)చే → పూర్ణత్వము కలుగుచున్నాయి. అందుచే బ్రాహ్మీ వృత్తినే అభ్యసిస్తూ 'నేను పూర్ణుడను కదా' అను పూర్ణవృత్తినే సర్వదా ఆశ్రయించాలి.
43. యే హి వృత్తిం విహాయైనామ్
బ్రహ్మాఖ్యాం పావనీం పరామ్
వృథైవ తే తు జీవంతి
పశుభిశ్చ సమా నరాః। బ్రహ్మీవృత్తిని వదలనే రాదు. ఎవ్వరైతే బ్రాహ్మీభావన (ఇదంతా బ్రహ్మమే! స్వస్వరూప పరబ్రహ్మమే - అనుభావన)ను వదలి, ''పావనము , పరతత్త్వ సంబంధము'' అగు వృత్తిని ఏమరచి, దృశ్య వస్తువృత్తిని రోజురోజు వృద్ధి చేసుకుంటారో, వారి 'జీవితము' అనే అవకాశము వృథా! వారు నరులు అయి కూడా పశుప్రాయులే!
44. యే తు వృత్తిం విజానంతి
జ్ఞాత్వా వై వర్ధయంతి యే,
తే వై సత్పురుషా। ధన్యా।
వంద్యాః తే భువన త్రయే।।
ఎవ్వరైతే ''ఇదంతా కూడా సర్వదా యథాతథమై యున్న ఆత్మయొక్క లీలా ప్రదర్శనా విశేషమే! సర్వజీవులు - నేను కూడా అఖండమై యున్న ఆత్మయే! కనుక ఈ జగత్తు - లోకాలు - జీవులు నాయొక్క ప్రియాత్మ స్వరూపమే'' అనే 'ఆత్మవృత్తి'ని చేబట్టుతారో అట్టి ఆత్మీయతను, (సర్వజీవులతో గల ఆత్మబంధమును) ఎరిగి, అద్దానిని ప్రవృద్ధం చేసుకుంటూ ఉంటారో - అట్టి వారే 'సత్పురుషులు'. వారు ధన్యులు. మూడు లోకములలో నమస్కరించ తగువారు.
45. యేషాం వృత్తిః సమా వృద్ధా
పరిపక్వా చ సా పునః
తే వై సద్బ్రహ్మతాం ప్రాప్తా
నేతరే (న ఇతరే) శబ్దవాదినః।।
ఎవ్వరైతే అట్టి 'ఆత్మ వృత్తి' (లేక) 'ఇదంతా నా ప్రియమగు ఆత్మ విన్యాసప్రదర్శనమే' అనబడు 'బ్రాహ్మీవృత్తి' ని బాగుగా ప్రవృద్ధి చేసుకొంటూ, అట్టి వృత్తిని 'పరిపక్వము' చేసుకుంటారో వారు మాత్రమే చివరికి 'సత్బ్రహ్మత్వము' ను ప్రాప్తింపజేసుకుంటున్నారు. అంతేగాని కేవలము 'తత్ త్వమ్ - సోఽహమ్ - అహమ్ బ్రహ్మాస్మి'...అనే మాటలు పలుకుతూ ఉన్నంత మాత్రంచేత సద్బ్రహ్మత్వము ప్రాప్తించదు. మాట్లాడు కున్నంత మాత్రం చేత సిద్ధించదు. మననముచేత మాత్రమే సుసాధ్యము.
46. కుశలా బ్రహ్మవార్తాయాం
వృత్తిహీనాః సురాగిణః
తేఽపి (తే అపి) అజ్ఞానతయా నూనం
పునః ఆయాంతి యాంతి చ।।
'బ్రహ్మము అనగా సత్‌చిత్ ఆనందము, అఖండము, సర్వము, నిత్యము'. ఈ విధంగా బ్రహ్మము గురించిన వార్తలు చెప్పుకుంటూ, 'బ్రాహ్మీవృత్తి'ని సమవృద్ధి చేసుకోకుండా, ఆయా దృశ్య విషయములపట్ల సరాగులై (రాగము కలవారై) ఉంటే, వారు అజ్ఞానులే. అట్టి వారు జన్మ - కర్మలలోనికి రాకపోకలు కొనసాగిస్తూనే ఉంటారు.

47. నిమిషార్థం న తిష్ఠంతి
వృత్తిం బ్రహ్మమయీం వినా
యథా తిష్ఠంతి బ్రహ్మాద్యాః
సనకాద్యా శుకాదయః।।
అట్టి 'బ్రాహ్మీవృత్తి'ని పరిపక్వము చేసుకున్నవారు ఉన్నారా? ఉన్నారు. సనకుడు, శుకుడు మొదలైన ఎందరో మహానుభావులు - ఒక్క అర నిమిషము కూడా అట్టి 'ఆత్మీయత' / 'బాహ్మీవృత్తి'ని వదలి ఉండరు. 'ఇదంతా నా ప్రియమగు ఆత్మయే!' అనే అనుభూతిని, అవగాహనను వదలనే వదలరు. (మనము కూడా 'బ్రాహ్మీదృష్టి'ని ఏ పరిస్థితులలోను వదలనే కూడదు)
48. కారణం యస్య వై కార్యం
కారణం తస్య జాయతే।
కారణం తత్వతో నశ్యేత్
కార్య - అభావే విచారతః
'ఈ 'జగత్తు' అనే కార్యమునకు 'కారణము' ఏది?'...అని విచారిస్తే ('జీవాత్మ (The Experiencer) స్వతఃగా అకారణమగు బ్రహ్మమే కాబట్టి, ఇద్దానికి) 'కారణమే లేదు' అని తెలియవస్తోంది. 'ఈ జగత్తు అనే కార్యమే లేదు, అంతా సర్వదా ఆత్మయే కాబట్టి' అను భావనచే కారణమును నశింపజేస్తే ''జగత్ బంధము (లేక) సంసారబంధము'' అనే కార్యము కూడా 'తత్వార్థము'గా నశించిపోగలదు.
49. అథ శుద్ధం భవేత్ వస్తు
యద్వై వాచామ్ అగోచరమ్,
ఉదేతి శుద్ధ చిత్తానాం
వృత్తిజ్ఞానం తతః పరమ్।।
అత్యంత పరిశుద్ధమగు 'బ్రాహ్మీభావన' (లేక) 'ఆత్మీయవృత్తి' అనునది ఫలించటము (సిద్ధించటము) ఎట్లా?
'వాక్కు'కు అగోచరమై, అత్యంత శుద్ధము - నిర్మలము అయి ఉన్న 'బ్రహ్మము' ఏదో - ఎట్టిదో, ఎరుగుచూ, పరిశుద్ధమైన చిత్తమును పెంపొందించుకున్న వారికి తప్పక సిద్ధిస్తోంది. పరిశుద్ధమైన చిత్తమునకే పరిశుద్ధ ఆత్మవస్తువు అనుభవమై ఫలిస్తోంది. (చిత్తము = ఇష్టము)
50. భావితం తీవ్రవేగేన
యద్వస్తు నిశ్చయాత్మకమ్।
దృశ్యగ్ం హి అదృశ్యతాం నీత్వా
బ్రహ్మకారేణ చింతయేత్।।
'ఇదంతా నా ప్రియమైన ఆత్మయే'...అని తదితర జీవులపట్లా, ఈ జగత్ దృశ్యము పట్లా నాకు అనిపించటం లేదే? ఎందుచేత?' అను ఈ ప్రశ్నకు సమాధానము-
- ఒకడు ఏ వస్తువును ఏ రీతిగా తీవ్రమైన భావన చేస్తూ ఉంటాడో, ఆ వస్తువు ఆ విధంగానే నిశ్చయానుభవమై తీరుతోంది. (యత్ భావమ్ - తత్ భవతి).
అందుచేత 'దృశ్యమానమై కనిపిస్తున్న ఈ జగత్తు సర్వదా అదృశ్యరూపమగు ఆత్మయే'...అను 'అఖండ బ్రహ్మముయొక్క ఆకారము'గా ఎల్లప్పుడూ, అన్ని పరిస్థితులలోనూ చింతన చేయాలి. అట్టి తీవ్రమైన భావనచే బ్రహ్మకారత్వముగా ఇదంతా అనుభవమవగలదు. అనుకుంటూ ఉంటే అనిపిస్తూ ఉండగలదు.
51. విద్వాన్ నిత్యం సుఖే తిష్ఠేత్
ధియా చిద్రస పూర్ణయేతి।।
నిత్య - అనిత్య వివేకము సముపార్జించుకున్న విద్వాంసుడు - చిత్ రస పూర్ణమైన, కేవల చిత్‌ధారణా రూపమైన బుద్ధితో క్రమక్రమంగా అనునిత్యమగు ఆత్మసుఖమునందు శాశ్వత స్థానము పొంది ఉంటున్నాడు.

2వ అధ్యాయము : అంతా అఖండ ఏక స్వరూపమే!

01. అథ హ కుమారః శివమ్
పప్రచ్ఛ:
అఖండ ఏకరస చిన్మాత్ర
స్వరూపమ్ అనుబ్రూహి। ఇతి।।
సహోవాచ పరమ శివః :-
అఖండైక రసం దృశ్యమ్।
అఖండైక రసం జగత్।
అఖండైక రసం భావమ్।
అఖండైక రసగ్ం స్వయమ్।।
ఒక సందర్భములో షణ్ముఖుడు, ప్రేమమూర్తి అగు కుమారస్వామి పిత్రుదేవులగు శివభగవానుని సమీపించి, నమస్కరించి ఈవిధంగా పరిప్రశ్నించారు.

హే భగవాన్! సర్వతత్త్వస్వరూపా! శివ! దేవాది దేవా! ఆత్మ → అఖండము - ఏకరసము (unpartitioned unity) అని శాస్త్రములు అంటున్నాయి కదా! అట్టి అఖండ - ఏకరస చిన్మాత్రముయొక్క స్వరూపము ఎట్టిదో దయతో సవివరించండి.

పరమ శివభగవానుడు : ఈ దృశ్యమంతా కూడా అఖండైక రస స్వరూపమేనయ్యా.
అఖండము ఏకము అగు ఆత్మ సర్వదా ఎట్టి విభాగము లేనిదై, జీవ - బ్రహ్మ ఐక్యరూపమై , కేవల ఆనంద చిన్మాత్రమై వెలుగొందుచున్నది.
ఉదా : ఒకనిలో వెలుగొందుచున్న ఎరుక(Awareness)యే ఆతడు నాటకములో నటించు పాత్రయందు కూడా వెలుగొందుచున్నది కదా! జీవాత్మ - పరమాత్మలు అఖండైక రస స్వరూపులే.
ఈ దృశ్యము, (ద్రష్ట+దర్శనములతో సహా) జనించి గతించు ధర్మమును ప్రదర్శించే జగత్తు, అట్టి జగత్తు యొక్క అనుభూతికి కారణమగునది 'భావము'. ఆ భావము జనించు స్వస్వరూపము-అంతా అఖండైక రసమే!
02. అఖండైక రసో మంత్ర।
అఖండైక రసా క్రియా।
అఖండైక రసం జ్ఞానమ్।
అఖండైక రసం జలమ్।
03. అఖండైక రసా భూమిః
అఖండైక రసం వియత్।
అఖండైక రసగ్ం శాస్త్రమ్।
అఖండైక రసా త్రయీ।
ఇక్కడ బయల్వెడలు మనన రూపమగు 'మంత్రము', ఆ మననము నుండి బయల్వెడలు క్రియ, ఆ క్రియ నిర్వర్తించటానికి పాల్గొనుచున్న జ్ఞానము అఖండైక రసరూపమే! అఖండైక తత్త్వమే.
పంచభూతములు - భూమి, జలము, అగ్ని, వాయువు, ఆకాశము - అఖండైక రసమే!
శాస్త్రము, ఋక్ - యజో - సామ - త్రివేదములు…అఖండ - ఏక రస స్వరూపములే.
04. అఖండైక రసం బ్రహ్మ చ।
అఖండైక రసం వ్రతమ్।
అఖండైక రసో జీవ।
అఖండైక రసో హి అజః।
05. అఖండైక రసో బహ్మ। అఖండైక రసో హరిః।
అఖండైక రసో రుద్ర। అఖండైక రసోఽస్మి అహమ్।
బ్రహ్మము సర్వదా అఖండము, ఏకము అగు రసస్వరూపమే.

ఉపాసనారూపమగు వ్రతము, ఆ వ్రతమును ఆశ్రయించిఉండు వ్రతస్థుడు, జీవుడు, జన్మరహితుడగు ప్రజాపతి (అజుడు)…అఖండైక రసమే!
సృష్టికి ఉత్పత్తి కారకుడగు బ్రహ్మ, సృష్టిని స్థితింపజేయు హరి, లయింప చేయు రుద్రుడు, ఈ సృష్టికి అనుభవరూపి (Experiencer) అగు (సాక్షినగు) నేను - అఖండ ఏకరస రూపులమే!
06. అఖండైక రసో హి ఆత్మా హి।
అఖండైక రసో గురుః।
అఖండైక రసం లక్ష్యమ్।
అఖండైక రసం మహః।।
జీవాత్మ - పరమాత్మ రూపములను ధరించుచున్న ఆత్మ, ఆ ఆత్మను నిర్వచించి బోధించుచున్న గురువు, ఆ గురువు చూపుచున్న స్వాత్మ స్వరూప భావనాసిద్ధి అనే సంలక్ష్యము, మహత్తు (కేవల బుద్ధితత్త్వము)- ఇవన్నీ అఖండ-ఏక రస స్వరూపమే.
07. అఖండైక రసో దేహమ్।
అఖండైక రసం మనః।
అఖండైక రసం చిత్తమ్।
అఖండైక రసగ్ం సుఖమ్।।
ఈ భౌతిక దేహము, మనస్సు, చిత్తము, సుఖము, దుఃఖము, విద్య… ఇవన్నీ అఖండ ఏకరస పరబ్రహ్మమే!
(ఉదా : ఒకానొకని కేవలమగు నటనా కౌసల్యము, పాత్రలో లీనమై నటిస్తున్నప్పటి నటనా కౌసల్యము ఒక్కటే కదా!)
08. అఖండైక రసా విద్యా, అఖండైక రసో అవ్యయః।
అఖండైక రసం నిత్యమ్, అఖండైక రసం పరమ్।।
ఏది అవ్యయము అని, నిత్యము అని, ఇహ పర స్వరూపమని చెప్పబడుచున్నదో - అదంతా కూడా అఖండ బ్రహ్మమే.
09. అఖండైక రసం కించిత్, అఖండైక రసం పరమ్।
అఖండైక రసాత్ అన్యత్ నాస్తి, నాస్తి, షడానన!
కించిజ్ఞుడు (జీవుడు) సర్వజ్ఞుడు ఈశ్వరుడు (లేక) (పరస్వరూపుడు) అఖండ - ఏక రసాత్మకమగు కేవలాత్మయే.
ఓ షడాననా! కుమారస్వామీ! షణ్ముఖా! అఖండైక రసమునకు వేరై ఎక్కడా ఏదీ లేనే లేదయ్యా! - అన్యత్ నాస్తి। నాస్తి।
10. అఖండైక రసాత్ నాస్తి।
అఖండైక రసాత్ నహి।
అఖండైక రసాత్ కించిత్।
అఖండైక రసాత్ అహమ్।।
అఖండైక రసమునకు వేరైనది ఏదీ లేదు…వేరైన వారు ఎవ్వరూ లేరు. "అఖండైకరసము" అని చెప్పుకొనే ఒకానొక వస్తువు ఏదీ లేదు.
కించిత్‌కూ ఏదీ అఖండైక రసమునకు మరొకటి లేదు.
'నేను' (అహమ్) - అనునది అఖండైక రస స్వరూపమే!
11. అఖండైక రసం స్థూలం, సూక్ష్మం చ అఖండరూపకమ్।
అఖండైక రసం వేద్యం। అఖండైక రసో భవాన్।
ఇక్కడి స్థూలంగా కనిపించేది, సూక్ష్మంగా అనిపించేది. తెలియబడు చున్నట్లుగా తెలియవచ్చేది, తెలుసుకొంటున్న నీవు-అనునదంతా కూడా ఇదంతా అఖండైక రసమే! 'నాకు' తెలియబడుచున్న 'నీవు' కూడా అఖండైక రస స్వరూపమే.
12. అఖండైక రసం గుహ్యమ్। అఖండైక రసాదికమ్। (ఇదమ్)
అఖండైక రసో జ్ఞాతా, అఖండైక రసా స్థితిః।
గుప్తంగా (రహస్యంగా) ఉన్నట్టిది, 'ఇది'గా బట్టబయలై ఉన్నది, ఇదంతా తెలుసుకొంటున్న జ్ఞాత, అజ్ఞాత స్థితి, మనము ఉన్న స్థానము కూడా అఖండైక రసమే!
13. అఖండైక రసా మాతా। అఖండైక రసః పితా।
అఖండైక రసో భ్రాతా। అఖండైక రసః పతిః।।
తల్లి - తండ్రి - సోదరులు-భర్త….మొదలైన 'నా' 'నీ' అనుకొనబడేవారు, వారు - వీరు - అంతా అఖండైక రసమే!
14. అఖండైక రసగ్ం సూత్రమ్।

అఖండైక రసో విరాట్।
అఖండైక రసం గాత్రమ్।
అఖండైక రసం శిరః।।
15. అఖండైక రసం చ అంతరః। అఖండైక రసం బహిః।
అఖండైక రసం పూర్ణమ్। అఖండైక రస అమృతమ్।
సూత్రము-విరాట్ సూత్రప్రాయంగా చెప్పబడేది, విస్థారమైన విరాట్టు - వ్యష్టిశరీరములు, శిరస్సు, మనో - బుద్ధి - చిత్త - అహంకారములని 'చతుష్టయము' చెప్పబడే అంతరంగము, ఇంద్రియములకు బాహ్యమున కనిపించే సర్వ విషయములు - అఖండైక రస చమత్కారమే!
ఎద్దానిచే ఇక్కడ కనిపించేదంతా పూర్ణమైయున్నదో, ఏది మార్పు చెందక అమృతమైయున్నదో…అదంతా కూడా అఖండైకరసమే!
16. అఖండైక రసం గోత్రమ్। అఖండైక రసం గృహం (గ్రహమ్।)
అఖండైక రసం గోప్యమ్। అఖండైక రసః శశీ।।
17. అఖండైక రసాః తారా। అఖండైక రసో రవిః।
అఖండైక రసం క్షేత్రమ్, అఖండైక రసా క్షమా।
18. అఖండైక రసః శాంతః। అఖండైక రసో గుణః।
అఖండైక రసః సాక్షీ। అఖండైక రసః సుహృత్।
గోత్రము (భూమిక), ఇల్లు, భూమి చుట్టూ తిరుగుచున్న గ్రహముల విన్యాసము, రహస్యంగా ఉన్న గ్రహ శకలములు, చంద్రుడు, నక్షత్రములు (తారలు), సూర్యుడు, విత్తనములు మొలకెత్తు స్థానమగు క్షేత్రము, భూమిలో - జీవులలో కనిపించే ఓర్పు - క్షమాగుణము, శాంతముగా ఉండటము, సత్వ-రజో-తమోగుణముల ప్రదర్శనము, ఆ త్రిగుణములకు ఆవల త్రిగుణాతీతుడగు సాక్షి , సహృదయులగు జనులు-అంతా అఖండైక రసమే! ('గ్రహమ్' అనుచోట 'గృహమ్' అనునది పాఠ్యాంతరము)
19. అఖండైక రసో బంధుః అఖండైక రసః సఖా।
అఖండైక రసో రాజా। అఖండైక రసమ్ పురమ్।
20. అఖండైక రసగ్ం రాజ్యమ్। అఖండైక రసా ప్రజాః।
అఖండైక రసం తారమ్। అఖండైక రసో జపః।
21. అఖండైక రసం ధ్యానమ్। అఖండైక రసం పదమ్।
అఖండైక రసం గ్రాహ్యమ్। అఖండైక రసమ్ మహత్।।
తనకు సహృదయుడు అయినవాడు (తనమంచి కోరుకొనువాడు), బంధువు, స్నేహితుడు, తనను పాలించు-దండించు రాజు, తాను ఉన్న పురము, గ్రామము, తదితరులైన ఆ రాజ్య ప్రజలు తాను కూడా - అఖండైక రసమే.
తరింపజేయునట్టిది, జపించబడునది, జపము, ధ్యానింపబడునది, ధ్యానము అట్టి ధ్యానము వలన ప్రాప్తించే పదము, ధ్యానముచే గ్రహించబడు గ్రాహ్యము….అఖండైక రసరూపమే!
'సర్వ దేహములలోని నేనైన నేను'…అనే మహదత్వము (మహత్‌తత్త్వము = నాలోని ఈ సర్వ జగత్ రూపుడనైన నేను) - అఖండైక రసమే.
22. అఖండైక రసం జ్యోతిః। అఖండైక రసం ఘనమ్।
అఖండైక రసం భోజ్యమ్। అఖండైక రసగ్ం హవిః।।
23. అఖండైక రసో హోమమ్। అఖండైక రసో జపః।
అఖండైక రసం స్వర్గమ్। అఖండైక రసః స్వయమ్।
సర్వులలోని ఆత్మజ్యోతి స్వరూపము, ఘనీభూతమై కనిపించేది, భుజించబడునది, అనుభవించబడేది, దేవతలకు సమర్పించబడే హవిస్సు, హోమ కార్యక్రమము, తపనతో కూడి తలచు రూపమైన జపము, జప-హోమముల ఫలరూపములై సుఖమయంగా కనిపించే స్వర్గలోకము, ఆ ఆయా లోకములను అనుభవముగా పొందుచున్న తానైన తాను - అంతా అఖండైక రసమే!
సర్వం చిన్మాత్రమేవ
24. అఖండైక రసగ్ం సర్వమ్,
చిన్మాత్రమితి భావయేత్।

చిన్మాత్రమేవ చిన్మాత్రం
అఖండైక రసంగ్ం రసమ్।
సర్వం చిన్మాత్రమేవ హి
25. భవవర్జిత చిన్మాత్రగ్ం
సర్వం చిన్మాత్రమేవ హి।
ఇదం చ సర్వం చిన్మాత్ర మయం, చిన్మయమేవ హి।
''అఖండైక రసమే చిన్మాత్రము'' - అని భావన చేయబడు గాక.
చిత్ = ఎరుక, చిన్మాత్రము = ఎరుగబడేదంతా 'ఎరుక' యొక్క రూపమే! ఇదంతా ఈ సర్వము కూడా అఖండైక రసముగాను చిన్మాత్రము (స్వకీయమైన ఎరుకయొక్క సంప్రదర్శనము) గాను, ఎరుగుచున్నవాడు - చిన్మాత్ర స్వరూపుడుగా ఎరిగి ఉండుము.
సమస్తము చిన్మాత్ర భావనయే। చిన్మాత్ర స్వరూపమే।
ఎరుక + ఎరుగబడేది ఎరుగుచున్నవానిని కూడా కలుపుకొని సమస్తము చిన్మాత్రమే. ఎరుగుచున్న వానినుండి 'ఎరుక' అద్వితీయమై బయల్వెడలు తోంది. ఎరుగబడేదంతా ఎరుక యొక్క రూపమే! చిన్మాత్రమే! ఇదంతా కూడా స్వకీయమైన 'ఎరుక' అను చిన్మాత్రముతో నిండి ఉన్నది. సర్వము చిన్మయమే! భావవర్జిత చిన్మాత్రం! ఎరుగబడేది లేనప్పుడు కూడా ఎరుక ఉన్నది. ఎరుక లేనప్పుడు కూడా ఎరుగుచున్నవాడు ఉంటాడు. ఈ మూడు ఎల్లప్పుడు ఏక స్వరూపమై ఉంటాయి.
26. ఆత్మభావం చ చిన్మాత్రమ్, అఖండైక రసం విదుః।
సర్వలోకం చ చిన్మాత్రం, త్వత్తా మత్తా చ చిన్మయమ్।
నేను ఇదంతా ఆత్మగా భావిస్తున్నాను' అనునది కూడా ఎరుక విన్యాసమే! చిన్మాత్రమే! అంఖండైక రసమే! ఈ లోకమంతా 'స్వకీయ ఎరుక' రూపమే! 'నాది - నీది - నేను - నీవు' అంతా చిన్మాత్రమే! స్వకీయ చిత్ స్వరూపమునుండే అద్వితీయంగా ''నేను-నీవు-ఆతడు'' మొదలైనవి (అగ్ని నుండి అగ్ని శిఖవలె) బయల్వెడలుచున్నాయి.
అన్యమైనదంతా అనన్యమగు చిన్మాత్ర ప్రదర్శనమే.
27. ఆకాశో భూః జలం వాయుః
అగ్నిః బ్రహ్మ హరిః శివః
యత్ కించిత్, యత్ న కించిత్ చ
సర్వం చిన్మాత్రమేవ హి।
ఆకాశము, భూమి, జలము, వాయువు, అగ్ని (పంచభూతములు), వాటితో జగత్ వస్తువులను ప్రణాళిక చేస్తున్న బ్రహ్మభగవానుడు, సర్వజీవులను పరిపోషిస్తూ పరిరక్షిస్తున్న హరి, సర్వ శుభ - సుఖ - ఆనంద ప్రదుడగు శివుడు - అంతా చిన్మాత్రమే. ఏది కించిత్ (కించిత్జ్ఞుడగు జీవుడు) యో, ఏది సర్వజ్ఞమో (ఈశ్వరుడో) - ఈ రెండూ చిన్మాత్రమే!
28. అఖండైక రసగ్ం సర్వం,
యద్యత్ చిన్మాత్రమేవ హి।
భూతం భవ్యం భవిష్యచ్చ,
సర్వం చిన్మాత్రమేవ హి।।
తెలుసుకొనువాడే 'తెలియబడునది' అను రూపమగుచున్నది. (knower - what ever being known) అనబడు రెండూ కూడా- ఏది అగుచున్నదో, అదంతా - అఖండైక రసమగు చిన్మాత్రమే! ఇతః పూర్వము ఉన్నది, ఇప్పుడు ఉన్నది, ఇక ముందు ఉండబోవునది .... సర్వము చిన్మాత్రమే!
29. ద్రవ్యం కాలం చ చిన్మాత్రం, జ్ఞానం జ్ఞేయం చిదేవ హి
జ్ఞాతా చిన్మాత్రరూపశ్చ, సర్వం చిన్మయమేవ హి।
ద్రవ్యము (Matter), కాలము (Time) , జ్ఞానము (knowing), జ్ఞేయము (That being known) చిన్మాత్రమే. జ్ఞాత (knower) కూడా చిన్మాత్రమే! సర్వము సర్వదా చిన్మాత్రమే!
30. సంభాషణం చ చిన్మాత్రం
యద్యత్ చిన్మాత్రమేవ హి।
అసత్ చ సత్ చ చిన్మాత్రం
ఆద్యంతం చిన్మయగ్ం సదా।

సంభాషించుకొనే 'భాష' చిన్మాత్రమే. ఆ భాషతో ఏమేమి చెప్పబడుతోందో, అదీ చిన్మాత్రమే! జాగ్రత్ కల్పన - ఊహ - భావము - స్వప్న కల్పన - భ్రమ' మొదలైనవాటితో కలిపి అనుభవమగుచున్నదంతా చిన్మాత్రమే! సత్తు అగు ద్రష్ట (కేవల స్వస్వరూపము), అసత్తగు దృశ్యజగత్తు కూడా చిన్మాత్రమే. ఈ జగత్తు యొక్క మొదలు - మధ్య - అంతము కూడా చిన్మాత్రమే!

31. ఆది - అంతశ్చ చిన్మాత్రం
గురు - శిష్యాది చిన్మయమ్।
దృక్ - దృశ్యం యది చిన్మాత్రం
అస్తి చేత్, చిన్మయగ్ం సదా॥

ప్రతి ఒక్క జీవునియొక్క ఆది మధ్య అంతములు చిన్మాత్రమే! ఆత్మ వస్తువును అధ్యయనము చేయు గురు - శిష్య వ్యవహారమంతా చిన్మాత్రమే! చిన్మయానందమే.

'పరబ్రహ్మమునుండి దృక్-ద్రష్ట-దర్శన - దృశ్యములు వేరుగా ఉన్నాయి' అని ఎవరికైనా అనిపిస్తే, ఆ ఉన్నట్లుగా ఉన్నదంతా కూడా చిన్మాత్రమే.

32. సర్వాశ్చర్యం చ చిన్మాత్రం।
దేహః చిన్మాత్రమ్ ఏవ హి।
లింగం చ కారణం చ ఏవ
చిన్మాత్రాత్ నహి విద్యతే।

దేహములోని సర్వాశ్చర్య స్వరూపుడగు 'దేహి', ఆ దేహి కదిలిస్తూ ఉండటం చేత కదలుచూ ఉన్న దేహము, దేహి - దేహము - దృశ్యముల మధ్యగా ప్రవర్తనమగుచున్నట్లుగా విడమర్చి చెప్పబడు లింగశరీరము (సూక్ష్మ శరీరము), కారణ (సంస్కార) శరీరము... ఇవన్నీ చిన్మాత్రమునకు ఏమాత్రము వేరుకాదు.

33. అహం - త్వం చైవ చిన్మాత్రం
మూర్త - అమూర్తాది చిన్మయమ్।
పుణ్యం పాపం చ చిన్మాత్రం
దేహః చిన్మాత్ర విగ్రహః॥

నేను - నీవు అనునది, మూర్తీభవించినట్టిది (with form - physical body - feelings - etc.,), అమూర్తము (The user of the body feeler) మొదలైనవి, పుణ్య - పాపములు, దేహము యొక్క ఆకార విశేషాలు...ఇవన్నీ చిన్మయమే!

34. చిన్మాత్రాత్ నాస్తి సంకల్పః
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి వేదనమ్।
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి మంత్రాది,
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి దేవతా।

35. చిన్మాత్రాత్ నాస్తి దిక్పాలాః
చిన్మాత్రాత్ వ్యావహారికమ్।
చిన్మాత్రాత్ పరమం బ్రహ్మ।
చిన్మాత్రాత్ నాస్తికోఽపి హి॥

'చిన్మయము'నకు వేరుగా సంకల్పము (Ideation sending the feeling towards some thing) లేదు. సంకల్పించబడుచున్న 'విషయము' అనునదీ లేదు.

చిన్మయమునకు వేరై మననము లేదు. ధ్యానము రూపమగు 'మంత్రము - పూజ - ధ్యాస - భక్తిభావన' మొదలైనవీ లేవు. ఆ మంత్రముచే సంబోధించబడే 'దేవత' లేదు. వ్యవహారమునంతటినీ నడుపుచున్న దిక్పాలకులులేరు. వ్యావహారికము, పరబ్రహ్మము అను ఉభయము చిన్మాత్రమే.

చిన్మాత్రమే పరబ్రహ్మము అయి ఉన్నది. చిన్మాత్రమునకు వేరైనదంటూ ఎక్కడా ఏదీ లేదు.

36. చిన్మాత్రాత్ నాస్తి మాయా చ
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి పూజనమ్।
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి మన్తవ్యమ్।
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి సత్యకమ్॥

చిన్మాత్రమునకు వేరుగా 'మాయ' (కల్పన - భావించుటచే జనించేది - ఊహించుటచే అనుభవమయ్యేది) అనునది లేదు. ఎవ్వరు ఏ నామ - రూపములతో పూజించినా కూడా సర్వజీవుల కేవలమగు చిన్మాత్రమే పూజించబడుచున్నది. చిన్మాత్రమే ప్రతి ఒక్కరి మననము కూడా. మననము చేయబడుచున్నది, మననము చేయువాడు కూడా స్వయముగా చిన్మాత్రమే!

37. చిన్మాత్రాత్ నాస్తి కోశాది,
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి వైవసు
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి మౌనం చ
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి అమౌనకమ్। చిన్మాత్రమునకు వేరుగా అన్నమయ - ప్రాణమయ - మనోమయ - విజ్ఞానమయ - ఆనందమయ...పంచకోశములు లేవు. అష్ట వసువులు (కిరణ విశేషములు) లేవు. 'మౌనము' - చిన్మాత్రమునకు వేరు కాదు. అమౌనము కూడా చిన్మాత్రమే. విరాగము చిన్మాత్రరూపమే! మాట్లాడకుండా ఉండటము, మాట్లాడుచూ ఉండటము - చిన్మాత్రమే.

38. చిన్మాత్రాత్ నాస్తి వైరాగ్యగ్ం, సర్వం చిన్మాత్రమేవ హి
యచ్చ యావచ్చ చిన్మాత్రం, యచ్చ యావచ్చ దృశ్యతే।।
యచ్చ యావచ్చ దూరస్థగ్ం, సర్వం చిన్మాత్రమేవ హి।।
సర్వము చిన్మాత్రమే! ఏదైతే ఉన్నదో, ఏదేది కనిపిస్తోందో, ఏది ఏదైతే కళ్ళకు కనబడకుండా సుదూరముగా ఉన్నదో - అట్టి సర్వము చిన్మాత్రమే! సాకారములగు దేహములు, వాటి నిర్మాణమును- కొనసాగటమును నిర్వర్తించే అశరీరులగు దివ్యదేవతా ప్రజ్ఞలు - చిన్మాత్రమే.

39. యచ్చ యావచ్చ భూతాది
యచ్చ యావచ్చ లక్ష్యతే,
ఏఏ అకాశ - వాయు - గాలి - అగ్ని - భూ మొదలైన పంచభూతాదులుగా ఇంద్రియములకు లక్ష్యమై (విషయమై) ఉన్నాయో... అదంతా చిన్మాత్రమే!

40. యచ్చ యావచ్చ వేదాంతాః।
సర్వం చిన్మాత్రమ్ ఏవ హి।
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి గమనం।
చిన్మాత్రాత్ నాస్తి మోక్షకమ్।।
ఏ ఏ యావత్తు - తెలియబడే అంతటికీ కూడా ఆవల ''తెలుసు కొనుచున్న వాని'' రూపముగా - ప్రకాశమానమగుచున్నదో ... అదంతా చిన్మాత్రమే!
చిన్మాత్రమునకు వేరుగా ఈ దేహ - మనో - బుద్ధి - చిత్త - అహంకారముల గమనము లేదు.
'తెలియబడేదంతా నా తెలివియొక్క ప్రదర్శనమే' అనబడు ''సర్వబంధ విముక్త రూప, స్వస్వరూప, ఆత్మభావనా మోక్షము'' అనబడునది కూడా చిన్మాత్రమే!

41. చిన్మాత్రాత్ నాస్తి లక్ష్యం చ
సర్వం చిన్మాత్రమేవ హి।
అఖండైకరసం బ్రహ్మ
చిన్మాత్రాత్ నహి విద్యతే।। చిన్మాత్రమునకు వేరైన మరొక లక్ష్యము ఏదీ లేదు.
అఖండైక బ్రహ్మ చిన్మాత్రమే ఇదంతా! అద్దానికి వేరైనది ఎక్కడా ఏదీ లేదు. అన్యముగా తెలియబడునదంటూ ఎక్కడా ఏదీ ఏ సమయమందునూ లేదు.
అన్యము-అనన్యము, ఏకము-ద్వైతము, సందర్భము - సహజము – సమస్తము అఖండైక రస - బ్రహ్మ చిన్మాత్రమే. అందుకు వేరై ఏదీ లేదు.

42. శాస్త్రే మయి - త్వయీ శే చ హి।
అఖండైక రసో భవాన్।
ఇతి ఏక రూపక తయా యో వా
జానాతి అహం తు।।
ఇతి సకృత్ జ్ఞానేన
ముక్తస్స్యాత్।

సమ్యక్ జ్ఞానే
స్వయం గురుః ఇతి।।
ఓ ప్రియకుమారా! కుమారస్వామి! షణ్ముఖా! శాస్త్రములయందు, నాయందు, నీయందు, ఈశ్వరుని యందు అఖండైక రస స్వరూపడవై నీవు సర్వదా ఉన్నావయ్యా! ఎవ్వరైతే,
''లోకములయందు, ఈ సర్వజీవులయందు, లోకపాలకులయందు అఖండ-ఏక చిదానంద కేవల రూపుడనై సర్వదా నేనే సమముగా ఉనికి కలిగి ఉన్నాను'' - అను చిన్మాత్ర భావన కలిగి ఉంటున్నాడో...అట్టి అఖండైక సుజ్ఞాని (అట్టి సమ్యక్ జ్ఞానముచే) ముక్తుడు అగుచున్నాడు. 'సమ్మక్ జ్ఞానేన స్వయంగురుః'। - సమ్యక్ జ్ఞానము సముపార్జించుకొనువాడు స్వయముగా తనకు తానే 'గురువు' అగుచున్నాడు. సర్వశ్రేష్ఠుడై ప్రకాశించుచున్నాడు. 'ఆత్మైవహి గురుః' ధ్యాని అయి తరిస్తున్నాడు. 'ఆలోచన' ఎక్కడి నుండి వస్తోందో, అట్టి ఆత్మయే గురువు - అని గమనించి అట్టి ఆత్మయే తానగుచున్నాడు.
(చిన్మాత్రము = ఎరుక + సమన్వయము + అనుభూతి
The Knowing + The Giving of Meaning + The Experiencing)

3వ అధ్యాయము : ఆత్మయొక్క స్వానుభవము

01. కుమారః పితరమ్
'ఆత్మానుభవమ్' అనుబ్రూహి-ఇతి పప్రచ్ఛ।
సహోవాచ పరశ్శివః
పరానుభవము
పరబ్రహ్మ స్వరూపోఽహమ్।
పరమానందమస్మి అహమ్।
కేవలం జ్ఞానరూపోఽహమ్।
కేవలం పరమోఽస్మ్యహమ్।।
కుమారస్వామి: తండ్రీ! పరమశివా! ఆత్మయొక్క స్వానుభవము ఎట్టిదో వివరించి విశదీకరించండి.

ఇహమునకు వేరైన పరానుభవము
పరమశివుడు : జీవుడుగా దృశ్యమునందు ఏరీతిగా ఉన్నప్పటికీ 'ఆత్మ' అనబడు శివస్వరూపముగా 'నేను ఇది కదా!' అని ఎరిగి ఉండటము, అట్లు ఎరిగినదానిని అనునిత్యంగా అనుభవైకవైద్యము చేసుకోవటమే... ఆత్మానుభవము.
- నేను జాగ్రత్‌లోనో, స్వప్నములోనో సుషుప్తిలోనో కనిపించే ఇహస్వరూప పరిమితుడను కాను. మరి? ఇహమునకు ఆధారమగు పరబ్రహ్మ స్వరూపుడను.
- ఇహపరిమితులు లేనివాడను కాబట్టి పరమానందరూపుడను.
- తెలుసుకొనటకు మునుముందే ఉన్నట్టి కేవలజ్ఞానరూపుడను. సర్వమునకు ఆవలగల పరస్వరూపుడను.
02. కేవలగ్ం శాంత రూపోఽహమ్
కేవలం చిన్మయోఽస్మ్యహమ్।
కేవలం నిత్యరూపోఽహం
కేవలగ్ం శాశ్వతోఽస్మ్యహమ్।
- కేవల శాంతస్వరూపుడను. జలంలో తరంగాలు ఉంటాయి. అయితే జలము తరంగాలుగా చెదరటం లేదు కదా! ఆ రీతిగా నిత్య శాంతరూపుడను. 'ఎరుక' అను కేవలీ లక్షణముచే చిన్మయస్వరూపుడను.
- కేవలము అగు ఆత్మచే నిత్య - శాశ్వత స్వరూపుడను.
03. కేవలగ్ం సత్త్వరూపోఽహమ్
అహం త్యక్త్వా, అహమస్మ్యహమ్।
సర్వహీన స్వరూపోఽహమ్।

చిదాకాశమయోఽస్మ్యహమ్।।
సత్ - ఉనికి ('నేను ఉన్నాను కదా' అనబడు) కేవల సత్త్వరూపుడను! పరిశుద్ధ చిదాకాశమయుడను. 'నేను అనుకొనుటకు మునుముందే ఉన్న అహమహమ్ స్వరూపుడను. ఏదీ లేనప్పటికీ నేను ఉండియే ఉంటాను కాబట్టి సర్వహీనస్వరూపుడను. చిదాకాశమయుడన
04. కేవలం తుర్యరూపోఽస్మి
తుర్యాతీతోఽస్మి కేవలః।
సదా చైతన్య రూపోఽస్మి,
చిదానందమయోఽస్మ్యహమ్।।
జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులు నాపైయున్న కేవల తుర్య (4వ) రూపుడను. నా తుర్యమునకు నేను సాక్షిని కనుక కేవల తుర్యాతీతుడను కూడా! జాగృత్ - స్వప్న - సుషుప్తులు నాయొక్క చైతన్య ప్రదర్శనములే కాబట్టి,.... సదా చైతన్యరూపుడను. సర్వమునకు నాయొక్క ఎరుకయే మూలపదార్థము కనుక చిదానందమయుడను.
05. కేవలాకార రూపోఽస్మి।
శుద్ధరూపోఽస్మ్యహగ్ం సదా।
కేవలం జ్ఞాన రూపోఽస్మి।
కేవలం ప్రియమస్మ్యహమ్।।
నేను పదార్థములకు - శరీరములకు, మనో - బుద్ధులకు వేరైనట్టి 'ఆత్మ' అనబడు కేవలాకారరూపుడను. శుద్ధ పరబ్రహ్మ పరాత్పరుడను!
'తెలియబడటము'నకు మునుముందే ఉన్న - కేవల జ్ఞానరూపుడను. ప్రియమైన వస్తువులకు మునుముందే గల కేవల ప్రియస్వరూపుడను.
06. నిర్వికల్ప స్వరూపోఽస్మి।
నిరీహోఽస్మి నిరామయః।
సదానంద స్వరూపోఽస్మి।
నిర్వికారోఽహమవ్యయః।।
సంకల్పించుటకు మునుముందే ఉన్నట్టి నిర్వికల్ప స్వరూపుడను. కల్పనలన్నీ నానుండే! నాచేతనే! కలంతా తనదే అయినవాడు కలలోని కొన్ని వస్తువులను కోరుకోవటం, మరికొన్ని వదలాలనుకోవటం ఉండదు కదా! అట్లాగే నేను నిరీహస్వరూపుడను. (నిర్-ఈహ =కోరికలు లేనివాడను). బంగారముతో ఆభరణము చేస్తున్నప్పటికీ బంగారములో ఆభరణత్వము లేదు కదా! అట్లాగే నేను విషయరహితుడను. నిరామయుడను.
07. సదైక రస రూపోఽస్మి।
సదా చిన్మాత్రవిగ్రహః।
అపరిచ్ఛిన్న రూపోఽస్మి, హి
అనంతానంద రూపవాన్।। సర్వదా సత్ స్వరూపుడను. నాయొక్క ఉనికిచే నేనే ఆనందించు స్వ-సదానంద స్వరూపుడను. ఎల్లప్పుడు కేవల చిత్ (ఎరుగుటకు ముందేగల ఎరుక) - స్వరూపుడను. చిన్మాత్రవిగ్రహుడను. మార్పు చేర్పులు లేనివాడను కాబట్టి అవ్యయుడను. నిర్వికారుడను.
కలలో పదిమంది కనిపిస్తూ ఉండగా, ఆ కల తనదైనట్టివాడు పది రూపములుగా అగుచున్నాడా? నాటక రచయిత నాటకములోని అనేక పాత్రలుగా విభాగమగుటలేదుకదా! అట్లాగే నేను అపరిచ్ఛిన్నరూపుడను. నా ఆనందమే అనంతరూపములను దాల్చుచున్నది. అందుచేత అనంతానంద రూపుడను. (నాటక పాత్రలలోని పరస్పర సంబంధములు రచయితను అంటనివిధంగా నేను నిర్వికారుడను).
08. సత్ పరానంద రూపోఽస్మి, చిత్ పరానందమస్మ్యహమ్।
అంతరాంతర రూపోఽహమ్, అవాక్ మానస గోచరః।
సత్తు - పరము - ఆనందము అగు సత్ పరానంద రూపుడను. అట్లాగే ఎరుకచే చిత్ పరానంద రూపుడను. అంతరమునకు కూడా అంతరమైన రూపమును. వాక్కు - మనస్సులకు గోచరము కానివాడను. అగోచరుడను.
09. ఆత్మానంద స్వరూపోహగ్ం।
సత్యానందోఽస్మ్యహగ్ం సదా।
ఆత్మారామ స్వరూపోఽస్మి, హి

అహమ్ ఆత్మా సదా శివః। ఆత్మానందస్వరూపుడను, ఎల్లప్పుడు సత్యానంద స్వరూపుడను.
ఈ జగత్తంతా ఆత్మయే. కనుక ఆత్మయందు రమించు ఆత్మానంద స్వరూపుడను. ఎరిగినప్పుడు - ఎరుగనప్పుడు కూడా నేను సదాశివుడనే! ఆత్మారామ స్వరూపుడను. నేనే ఆత్మను!

10. ఆత్మప్రకాశ రూపోఽస్మి, హి
ఆత్మజ్యోతీ రసోఽస్మ్యహమ్।
ఆది మధ్య అంత హీనోఽస్మి, హి
ఆకాశ సదృశోఽస్మ్యహమ్।।

సర్వమును ఆత్మయే ప్రకాశింపజేయుచుండగా, నేను ఆత్మ ప్రకాశరూపుడను. ఒకే అగ్ని తేజస్సు అన్ని దీపములుగా ప్రకాశమానమగు తీరుగా, ఆత్మజ్యోతి రసస్వరూపుడను అయి - సర్వజీవులుగా వెలుగొందుచున్నాను. నాకు ఆది - మధ్య - అంతములు లేవు. ఆకాశమువలే మొదలు - మధ్య - చివరలు లేని నిర్వికారుడను. సమస్తము నానుండే బయల్వెడలుచున్నప్పటికీ వస్తురహితుడను.

11. నిత్యశుద్ధ చిదానంద
సత్తామాత్రోఽహమ్ అవ్యయః।
నిత్యబుద్ధ విశుద్ధైక
సత్ చిత్ ఆనందమస్మి అహమ్।।

ఈశ్వరుడు - జీవుడు - జగత్తు ఎద్దాని నుండి బయల్వెడలి, ఎద్దానిలో ప్రదర్శనమగుచూ, ఎద్దానియందు లయమగుచున్నాయో - అట్టి నిత్య శుద్ధ - చిదానంద (ఎరుక అను అనుభూతి లక్షణముగా గల) - సత్తామాత్ర (ఉనికి స్వభావముగా గల) అవ్యయస్వరూపుడను. బుద్ధి (Intellectual) అను నిత్యబుద్ధ స్వరూపుడను. విశుద్ధుడను. (దోషములు అంట జాలనివాడను) . అందరిలోని బుద్ధి... అను ఏకస్వరూపుడను. సత్ (ఉనికి) - చిత్ (ఎరుక) - ఆనంద (అనుభూతి)... అను కేవలీలక్షణ ప్రదర్శకుడను.

12. నిత్య శేష స్వరూపోఽస్మి,
సర్వాతీతోఽస్మ్యహగ్ం సదా।
రూపాతీత స్వరూపోఽస్మి
పరమాకాశ విగ్రహః।।

నిత్యమైనట్టిదిబీ జాగ్రత్ అంతర్గత - స్వప్నాంతర్గత - సుషుప్తి అంతర్గత సర్వ విశేషాలు లయించిపోయినప్పటికీ, అప్పటికీ శేషించుచున్నట్టిదిబీ సర్వమునకు అతీతమైయున్నట్టిది - అగు స్వస్వరూపుడను. నా స్వరూపము రూపరహితము. కదిలే - శరీరమునకు, ఆలోచనలకు రూపమున్నదేమో గాని... కదిలించే దేహికి ఆలోచించేవానికి రూపమెక్కడిది? పరమాకాశమే నా సహజ స్వరూపము. పరమాకాశ విగ్రహుడను.

13. భూమానన్ద స్వరూపోఽస్మి।
భాషా హీనోఽస్మ్యహగ్ం సదా।
సర్వాధిష్ఠాన రూపోఽస్మి।
సర్వదా చిద్ఘనోఽస్మ్యహమ్।।

ఆత్యంతికమగు భూమానంద స్వరూపుడనై ఉన్నాను. అట్టి నా భూమానంద స్వరూపము ఎవ్వరూ భాషించలేరు కాబట్టి ఎల్లప్పుడు భాషాహీన స్వరూపుడను. సర్వ ఆభరణములను బంగారమే అధిష్ఠించియున్న తీరుగా సర్వ దేహములలో దేహులుగా అధిష్ఠించి ఉన్నవాడను. సర్వకాల - సర్వ అవస్థలలోనూ ఘనీభూతమైన చిత్ స్వరూపుడను. సర్వదా చిత్ ఘనరూపుడను.

14. దేహ భావ విహీనోఽస్మి
చింతా హీనోఽస్మి సర్వదా।
చిత్తవృత్తి విహీనోఽహం
చిదాత్మైక రసోఽస్మ్యహమ్।।

దేహముతో కనిపిస్తూనే దేహమునకు అతీతమగు ''కేవల దేహీ స్వరూపుడను''. భావనలకు - చింతనలకు మునుముందే ఉన్నవాడను - నేనుంటే అవన్నీ ఉంటాయి. అవి లేకపోయినా కూడా నేనుంటాను. అందుచేత దేహభావ విహీనుడను. చింతాహీనుడను. చిత్తవృత్తులు నానుండి బయల్వెడలుచుండవచ్చుగాక! వాటికి అతీతమగువాడను. చిత్తవృత్తి విహీనుడను. చిత్ఆత్మ - ఏక రస స్వరూపుడను.

15. సర్వ దృశ్య విహీనోఽహమ్।

'దృక్' రూపోఽస్మి అహమేవ హి।
సర్వదా పూర్ణ రూపోఽస్మి।
నిత్యతృప్తోఽస్మ్యహగ్ం సదా
ద్రష్ట ఇంద్రియ దృశ్యములను ఆస్వాదిస్తూ ఉండగా, ఆ ద్రష్టయే నాకు దృశ్య వస్తువు అగుచున్నాడు. సర్వ దేహములలోని ద్రష్టత్వమునకు అతీతమైయున్న సర్వ దృశ్య రహిత - దృక్ స్వరూపుడను. అంతేగాని దృశ్యములో విభాగము కాదు.
నేను స్వతఃగానే పూర్ణుడను. అంతేగానీ, మరింకొకటేదోవచ్చి, అప్పుడు పూర్ణుడను కాబోవటము లేదు. ఆత్మగా జీవాత్మ - జగత్తులు నా అంతర్గత కల్పితములు. మరింకొకటేదీ నాకూ లభించవలసిన ఆవశ్యకత నాకులేదు. నాకు నేనే నా ఆత్మతత్త్వము చేత నిత్యతృప్తుడనై ఉన్నాను.
16. అహం బ్రహ్మైవ సర్వగ్ం స్యాత్।
అహం చైతన్యమేవ హి।
అహమేవ అహమేవాస్మి।
భూమాకాశ స్వరూపవాన్।।
ఇదంతా నాకు నేనుగా వినోదము కొరకై నేనే సృష్టించుకొనుచున్నవాడను. కనుక బ్రహ్మను. సర్వదేహములలోని ''కదల్చు శక్తి '' అగు చైతన్య స్వరూపుడను. సర్వ దేహములలో 'నేను'గా ఉన్నది నేనే! నేనే ఇదంతా అయినట్టి భూమాకాశ స్వరూపుడను. ఏది సర్వత్రా సర్వదా వెలయుచు, ఈ కనబడేదంతా 'తానే' అయి ఉన్నదో, అట్టి బ్రహ్మమే నేను.
17. అహమేవ మహాన్ ఆత్మా హి।
అహమేవ పరాత్పరః।
అహమ్ అన్యవత్ ఆభామి హి।
అహమేవ శరీరవత్।। కథలోని పాత్రల స్వభావాలన్నీ ఆ కథా రచయిత కల్పనలే అయి ఉన్న తీరుగా, సర్వదేహాలలో ఆత్మగా ప్రకాశించుటచే మహాన్ ఆత్మ స్వరూపుడను. ఈ జీవునికి ఇహ - పరస్వరూపములకు పరమైనట్టి మహాన్ ఆత్ముడనుకాబట్టి పరాత్పరుడను.
పరాత్ పరుడునగు నేను - నాకు నేనే జీవాత్మ అయి, ''నేను వేరుగా ఉన్నట్లుగా'' ఆస్వాదిస్తున్న వాడను. శరీరి - శరీరములు నాకు వేరైనట్లు నేనే వాటియందు ప్రతిబింబిస్తున్నాను.
18. అహగ్ం శిష్యవత్ ఆభామి హి
అహం లోకత్రయాశ్రయః।
అహం కాలత్రయాతీత
అహం వేదైః ఉపాసితః।।
నాకు నేనే సర్వదా కేవలాత్మ స్వరూపుడనై ఉండి, నా గురించి (ఆత్మ గురించి) నేనే విద్యార్థిని అగుచున్నాను. శిష్యునివలే కూడా ఆభాసిస్తున్నాను. ఈ భూ - భువర్ - సువర్ లోకములు ఆశ్రయించి ఉన్నది మమాత్మనే! నన్నే! ఆత్మనై సర్వదా యథాతథుడను. అందుచేత భూత - వర్తమాన - భవిష్యత్ కాలములకు అతీతుడను. వేదములన్నీ ఉపాసిస్తున్నది, అభివర్ణిస్తున్నది, నిర్వచిస్తున్నదీ నా ఆత్మ స్వరూపమునే! నన్నే? లోకాలు, కాలము, తెలియబడే సమస్తము నన్ను ఆశ్రయించినవై ఉన్నాయి.
19. అహగ్ం శాస్త్రేణ నిరీణాత।
అహం చిత్తే వ్యవస్థితః।
మత్ త్యక్తం నాస్తి కించిద్వా,
మత్ త్యక్తం పృథివీ చ వా(న)।। వేద - పురాణ - ఇతిహాస శాస్త్రములు నన్నే అభివర్ణిస్తూ ఎలుగెత్తి గానం చేస్తున్నాయి. 'చిత్తము' అనునది నాయందే వ్యవస్థితమై ఉన్నది. నన్ను ఏదీ కించిత్ కూడా వదలి ఉండటములేదు. ఈ పృథివి నన్ను ఆశ్రయించియే వ్యక్తీకరణమౌతోంది. సమస్తము సర్వదా నన్ను ఆశ్రయించినవై ఉన్నాయి. (అంతేకాని, నేను వాటిని ఆశ్రయించి లేను).
20. మయా అతిరిక్తం యత్యత్ వా,
'తత్ తత్ నాస్తి' ఇతి నిశ్చిను।
అహం బ్రహ్మాస్మి। సిద్ధోఽస్మి।

నిత్యశుద్ధోఽస్మి అహగ్ం సదా।।
నన్ను అధిగమించి ఏదీ లేదు. అధిగమించి ఏమైనా ఉంటే అది స్వతఃగా లేనిదే! ఎందుకంటే, అంతటా సర్వదా నేనే ఉన్నాను. నేను బ్రహ్మమును. సర్వమును సిద్ధింపజేయువాడను. ఎల్లప్పుడు నిత్యశుద్ధుడను. దృశ్య - దేహ - మనో - చిత్త - బుద్ధి - అహంకారముల దోషములచే కించిత్ కూడా స్పృశించబడనివాడను. దృశ్య మనో చిత్త అహంకారములతో సహా సమస్తము నాచే సిద్ధింపజేయబడుచున్నాయి.
21. నిర్గుణః కేవలాత్మాఽస్మి
నిరాకారోఽస్మ్యహం సదా।
కేవలం బ్రహ్మమాత్రోఽస్మి హి
అజరోఽస్మి। అమరోఽస్మ్యహమ్।।
త్రిగుణములు నన్ను ఆశ్రయించి ఉన్నాయి. వాటికి ఆవల నిర్గుణుడను. కేవలాత్మ స్వరూపుడను. దేహమునకు ఆకారముండవచ్చుగాక! దేహికి ఆకారము ఎక్కడిది? నేను ఆత్మగా సర్వదా నిర్వికారుడను. ఆకార రహితుడను. కేవల పరబ్రహ్మస్వరూపుడను. దేహ ధర్మములైనట్టి బాల్య-యౌవన-వార్ధక్యములు లేనివాడను. పాంచభౌతిక దేహము నన్ను ఆశ్రయించినదై ఉన్నది. అంతేగాని దేహము నాకు ఆధారము కాదు. నిరాధారుడను. అజరుడను. మరణధర్మము లేనివాడను. అమరుడను.
22. స్వయమేవ స్వయం భామి।
స్వయమేవ సదాత్మకః।
స్వయమేవ ఆత్మని స్వస్థం।
స్వయమేవ పరాగతిః।।
నన్ను మరొకటేదీ భాసింపచేయటములేదు. స్వయం ప్రకాశకుడను. నన్ను నేనే ప్రభవింపజేయువాడను, ప్రకటించువాడను, ప్రదర్శించువాడను, ప్రకాశస్వరూపుడను కూడా! నాకు నేనే సర్వదా జీవాత్మ-ఈశ్వరాత్మలతో కూడిన సదాత్ముడను. (సత్ - అనునది మరొకరెవ్వరో నాకు ఇచ్చుచున్నది కాదు). నాకు నేనుగా ఆత్మయందు ఆత్మగా స్వస్థుడను. నేనే సర్వమునకు పరాగతిని.
23. స్వయమేవ స్వయం భుంక్తే।
స్వయమేవ స్వయగ్ం రమే।
స్వయమేవ స్వయం జ్యోతిః।
స్వయమేవ స్వయమ్ మహః।।
నాకై నేనే స్వయముగా జీవాత్మ - జగదనుభవములను కల్పించుకొని ఆస్వాదించుచున్నాను. నాయందు నేనే జీవాత్మనై లోకములను కల్పించుకొని, తదితర జీవాత్మలు నేనే అయి, వాటియందు (స్వప్న సదృశంగా) రమించుచున్నాను. జీవాత్మ - పరమాత్మలు నేనే! వాటిని నాకు నేనే వెలిగించుకొనుచున్న స్వయం జ్యోతి స్వరూపుడను. స్వయముగా నాకు నేనే సర్వాంతర్యామిని. అందుచేత మహత్ స్వరూపుడను. (స్వప్నంలో కనిపించేవాటన్నిటికీ స్వప్న ద్రష్టయే కారణము, అంతర్యామి కదా!)
24. స్వస్యాత్మని స్వయగ్ం రంస్యే।
స్వాత్మన్యేవ విలోకయే।
స్వాత్మన్యేవ సుఖాసీనః।
స్వాత్మ మాత్రావశేషకః।। నా ఆత్మయందు నేను కల్పించుకొన్న '14 లోకములు' అనే మైదానము నందు నేనే క్రీడించుచున్నాను. నా ఆత్మను నేనే లోక - లోక విషయముల రూపమున మౌనంగా చూస్తూ ఉన్నాను. సర్వదా స్వాత్మయందు నేను సుఖాశీనుడనై ఉన్నాను. సర్వదా ఆత్మగా శేషించుచున్నవాడను.
25. స్వచైతన్యే స్వయగ్ం స్థాస్యే
స్వాత్మ రాజ్యే సుఖే రమే।
స్వాత్మసింహాసనే స్థిత్వా
స్వాత్మనో అన్యత్ న చింతయే।।
స్వచైతన్యమునందు స్వయముగా సంస్థాపించుకొనుచున్నవాడనై స్వాత్మరాజ్యమునందు సుఖపూర్వకంగా రమించుచున్నాను. 'స్వాత్మ' అనే సింహాసనముపై అధిష్ఠితుడనై... ఇక స్వాత్మకు అన్యమైనది చింతన చేయటము లేదు. స్వాత్మయందే చింతన కలిగి ఉన్నాను. రాజసింహాసనముపై అధిష్ఠించిన రాజాధిరాజు 'నేను ద్వారపాలకుడి

పనులు చేయాలి కదా' అని అనుకోడు కదా! దృశ్యమంతా నా చింతన స్వరూపమే! (What ever being seen is in my own thought - presentation / visualization)
26. చిద్రూపమాత్రం బ్రహ్మైవ
సత్-చిత్-ఆనందమ్ అద్వయమ్।
ఆనంద ఘన ఏవ అహమ్,
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి కేవలమ్।।
నేను దేహమునా? కాదు. జీవుడనా? కాదు. చిద్రూపమాత్ర (కేవల ఎరుకరూప) పరబ్రహ్మమును! ద్వితీయమనునదే లేనట్టి సత్ - చిత్ ఆనంద స్వరూపుడను. ఘనీభూత ఆనందస్వరూపుడను. నేను కేవలము బ్రహ్మమునే!
27. సర్వదా సర్వ శూన్యోఽహగం
సర్వాత్మానందవాన్ అహమ్।
నిత్యానంద స్వరూపోఽహమ్
ఆత్మాకాశోఽస్మి నిత్యదా।।
నాయందు జగత్తులు లేవు. సహజీవులు లేరు. లోకాలులేవు. కలలో చూచినదంతా వాస్తవానికి శూన్యమే కదా! నేను శూన్యమాత్ర స్వరూపుడనే! నాకు భిన్నము అయినదేదీ లేదు. నేను జీవాత్మను కాదు. సర్వాత్మకుడను. సర్వాత్మానంద విగ్రహుడను. నిత్యానంద స్వరూపుడను. ఆత్మాకాశ స్వరూప - అనునిత్యుడను.
28. అహమేవ హృదాకాశే
చిదాదిత్య స్వరూపవాన్।
ఆత్మన్ ఆత్మని తృప్తోఽస్మి, హి
అరూపోఽస్మి అహం అవ్యయః।।
హృదయాకాశములో చిదాదిత్యుడనై (చిత్ అనబడు సూర్యుడను అయి) వెలుగుచున్నది నేనే! ఆత్మచేత ఆత్మగా సదా సంతృప్తుడనై ఉన్నాను! అవ్యయుడను! నామ రూప రహితుడను. సర్వ రూపములు నావే అయి ఉండగా, ఇక నాది ఏ రూపము? సర్వత్రా నా రూపమే కాబట్టి నేను రూపరహితుడను!
29. ఏకసంఖ్యా విహీనోఽస్మి
నిత్యముక్త స్వరూపవాన్।
ఆకాశాత్ అపి సూక్ష్మోఽహమ్
ఆద్యంత (ఆది-అంత) అభావవాన్ అహమ్।
నాకు అనేక సంఖ్యా లేదు! ఏకసంఖ్య లేనివాడను! ఒకటి ఉంటే సంఖ్యలన్నీ ఉన్నట్లే. కానీ 'లేదు' ('0'స్వరూపుడను). జీవాత్మకు ముక్తి లేదు. పరమాత్మకు బంధమూ లేదు. ''జీవాత్మ'' - నా భావన మాత్రమే. పరమాత్మ స్వరూపుడను కాబట్టి - నిత్యముక్త స్వరూపుడను. ఆకాశము కంటే కూడా అత్యంత సూక్ష్ముడను, నాకు ఆది లేదు. అంతము లేదు. ఆది - అంతము లేనివాడికి మధ్య ఎక్కడున్నది?
30. సర్వప్రకాశ రూపోఽహమ్
పరాపర సుఖోఽస్మ్యహమ్
సత్తామాత్ర స్వరూపోఽహమ్
శుద్ధ మోక్ష స్వరూపవాన్।।
సర్వమును ప్రకాశింపజేయువాడను. నేను ప్రకాశింపజేయుటచేతనే 'తెలియబడుట' అనునది సిద్ధిస్తోంది. ఇహ - పర (పరాపర) సుఖ స్వరూపుడనై ఉన్నాను. ఆ రెండూ నా సుఖ స్వరూపములే!
కేవల సత్తామాత్ర స్వరూపుడను. నా ఉనికి యొక్క ప్రసరణయే ఈ సర్వ లోకముల ఉనికి. నా ఇహస్వరూపము నాకు నాయొక్క ప్రతిబింబము వంటిది. కనుక నా ఇహ స్వరూపమునకు బంధములేదు. పరస్వరూపము గా ఇహమంతా నా కల్పనయే. నా పరస్వరూపమునకు ఇహముచే బంధము కలుగజాలదు. కనుక సర్వదా శుద్ధ మోక్ష స్వరూపుడను.
31. సత్యానంద స్వరూపోఽహమ్
జ్ఞానానంద ఘనోఽస్మ్యహమ్
విజ్ఞానమాత్ర రూపోఽహగం
సచ్చిదానంద (సత్-చిత్-ఆనంద) లక్షణః।।

సత్యానంద స్వరూపుడను. జ్ఞానానంద ఘనుడను. విజ్ఞానమాత్ర రూపుడను. సత్-చిత్-ఆనంద లక్షణుడను. ఘనీభూతమైనట్టి కేవలసత్, కేవలచిత్ (జ్ఞాన), కేవలానంద, కేవల విజ్ఞాన స్వరూపుడను.
32. బ్రహ్మమాత్ర మిదగ్ం సర్వం।
బ్రహ్మణో అన్యత్ న కించన।
తదేవాహగ్ం (తత్ ఏవ అహగ్ం) సదానందం,
బ్రహ్మైవాహగ్ం (బ్రహ్మైవ అహగ్ం) సనాతనమ్।
ఓ షణ్ముఖా! ఇదంతా కూడా బ్రహ్మమే అయి ఉన్నదయ్యా! బ్రహ్మమునకు వేరై ఎక్కడా ఏదీ కించిత్ కూడా లేదు! లేదు! ఈ జగత్తుగా కనిపించేదంతా సనాతనము (జగత్తుకు ముందే ఉన్నది) అగు సదానంద పరబ్రహ్మమే! సదానంద-సనాతన సకలాధారమగు బ్రహ్మమే నేను.
33. 'త్వమ్' ఇత్యేతత్,
'తత్' ఇత్యేతత్, మత్తో అన్యో నాస్తి కించన।
చిత్ చైతన్య స్వరూపోఽహమ్, అహమేవ పరశ్శివః।।
నీవు నేనే అయి ఉన్నావు. నేను నీవే అయి ఉన్నాను. త్వమ్-అహమ్ అనునవి అఖండ తత్ స్వరూపమే! నేనే బ్రహ్మమును. కాబట్టి నాకు వేరైనది ఎక్కడా ఏదీ లేదు. చిత్ చైతన్య స్వరూపుడను. పరశ్శివుడను నేనే! ఇహజీవుడను నేనే! మనమంతా ఏక అఖండ ఆత్మానంద స్వరూపులము.
34. అతిభావ స్వరూపోఽహమ్
అహమేవ సుఖాత్మకః।
సాక్ష్యవస్తు విహీనత్వాత్
సాక్షిత్వం నాస్తి మే సదా।।
భావములకు మునుముందటి స్వరూపమును. భావనారాయణుడను. నా నుండి భావాలు వస్తున్నాయి కనుక ముందే ఉన్నాను. జగత్తు కన్నా ముందే ఉన్నవాడిని. సుఖాత్మక స్వరూపుడను. వస్తు రహితమగు సాక్షాత్ స్వరూపుడును. నేను కేవలుడను అవటం చేత దేనికీ నాకు సాక్షిత్వము లేదు. అనగా సర్వమునకు నేను సాక్షినై ఉండగా, నన్ను సాక్షిగా చూస్తున్నది మరొక్కటేదీ లేదు. నేను దేనికీ సాక్షినీ కాదు.
కేవలమ్ బ్రహ్మాహమస్మి
35. కేవలం బ్రహ్మ మాత్రత్వాత్
అహమాత్మా సనాతనః।
అహమేవ ఆదిశేషోఽహమ్।
అహగ్ం శేషో అహమేవ హి।।
నేను కేవల పరబ్రహ్మమును.
'కేవల బ్రహ్మము'యే నాయొక్క సహజ - నిత్యస్వరూపము. దేహముల కంటే, భావముల కంటే, ఎరుగట కంటే, అనుభూతుల (Feelings) కంటే, ద్వితీయమైన సర్వము కంటే మునుముందే ఉన్న స్వరూపమును 'బ్రహ్మము' అని అంటున్నారు. అందుచేత నేను సనాతనమగు బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాను. ద్వితీయమై దృశ్య-దేహ-మనో-బుద్ధి-చిత్త-అహంకారాలు మొదలైనవి ప్రక్కన పెడుతూపోతే, చివ్వరికి శేషించే ఆదిశేషుడను! నేనుకు కూడా నేనైన వాడను. ఆవల శేషించి ఉన్నట్టివాడను.
36. నామరూప విముక్తోఽహమ్
అహమ్ ఆనంద విగ్రహః।
ఇంద్రియాభావరూపోఽహగ్ం
సర్వ భావ స్వరూపకః।।
నామ-రూపములు ఈ పాంచ భౌతిక ప్రపంచమగు లోకములకు సంబంధించినవి. నేనో? ఈ జగత్ దృశ్య సమస్తము ఎద్దానిలో ఉన్నదో, అట్టి ఆత్మ స్వరూపుడను. అట్టి ఆత్మ పరబ్రహ్మ స్వరూపుడనగు నాకు నామరూపముల పరిమితత్వమే లేదు. అందుచేత మూర్తీభవించిన ఆనందమును. ఇంద్రియములను ఆభావించనప్పుడు కూడా అమూర్తి రూపుడనై, అభావ స్వరూపుడనై ఉన్నాను. ఇది ఇట్లా ఉండగా... సర్వ భావములను స్వరూపముగా కలవాడిని. భావములకు స్వరూప ప్రదాతను కూడా.
37. బంధ - ముక్తి విహీనోఽహగ్ం

శాశ్వతానంద విగ్రహః।
ఆది చైతన్య మాత్రోఽహమ్
అఖండైక రసోఽస్మ్యహమ్।। సందర్భ సత్యమగు జీవాత్మ - జగత్తులు జలంలోని ప్రతిబింబ సూర్యుని వంటివి. సహజము-అప్రమేయము అగు ఆత్మను అగుటచే, నాకు బంధమే లేదు. బంధము లేదు. కనుక, 'ముక్తి' కూడా లేదు. బంధముక్తులు లేని కారణంగా కేవలానందరూపుడను. శాశ్వతానంద విగ్రహుడను.
సర్వము కల్పనయే! నేనే లీలగా కల్పించువాడను. నా చైతన్య (Active) స్వరూపము నుండే 'లోకములు - దృశ్యములు' అను కల్పన బయల్వెడలు తోంది. కనుక ఆదిచైతన్య మాత్రుడను. అఖండ - ఏక రసస్వరూపుడను.
38. వాక్ మనో (అ)గోచరశ్చ అహగ్ం।
సర్వత్ర సుఖవాన్ అహమ్।
సర్వత్ర పూర్ణరూపోఽహం।
భూమానంద మయోఽస్మ్యహమ్।।
ఎందుకు కల్పనను కలిగి ఉన్నాను? ఎందుకు కల్పనను నిర్వర్తిస్తున్నాను? అదంతా నా వినోదము మాత్రమే! అందుచేత - వాక్కుకు, మనస్సుకు గోచరమయ్యేదంతా నా కల్పనయే కాబట్టి - నేనే అయి ఉన్నాను. కానీ, వాక్ మనస్సులకు గోచరము కానట్టి ఆత్మను.
అంతా నా సుఖస్వరూపమే! సర్వత్రా సర్వముగా పూర్ణుడనై ప్రదర్శన స్వరూపుడను. భూమానందమయుడను.
39. సర్వత్ర తృప్తి రూపోఽహం।
పరామృత రసోఽస్మ్యహమ్।
ఏకమేవాద్వితీయగ్ం
సత్ బ్రహ్మైవాహమ్। న సంశయః ।।
సర్వమునకు పరమైన ఆవల అయి ఉన్న అమృత రసస్వరూపుడను! సర్వత్రా తృప్తి రూపుడనై వెలయుచున్నవాడను! ఏకము - అద్వితీయము అగు సత్ బ్రహ్మమే స్వరూపముగా కలవాడను. ఏకం ఏవ, అద్వితీయ సత్ బ్రహ్మమే నేను!
40. సర్వశూన్య స్వరూపోఽహగ్ం
సకలాగమ గోచరః।
ముక్తోఽహం। మోక్షరూపోఽహం।
నిర్వాణ సుఖ రూపవాన్।।
ఈ జగత్ దృశ్యమంతా నేనే ఆత్మగా పరిపూర్ణుడనై ఉండటంచేత, ఇదంతా నా స్వరూపమే! కానీ, నాలో 'జగత్తులు' అనబడే కల్పన ఏదీ మొదలే లేదు. బంగారు ఆభరణమంతా బంగారమే అయినప్పటికీ బంగారము నందు ఆభరణము ఉన్నట్లా? దర్పణంలో దృశ్యము కనబడినంత మాత్రం చేత దృశ్యవస్తువులు ఉన్నట్లా? కాదు కదా! కనుక సర్వశూన్య స్వరూపుడను. సకల వేదములలో కనిపించే వేదపురుషుడను. ముక్తుడను. మోక్ష స్వరూపుడను. నిర్వాణ సుఖ స్వరూపుడను.
41. సత్య విజ్ఞాన మాత్రోఽహం।
సన్మాత్రానందవాన్ అహమ్।
తురీయాతీత రూపోఽహం
నిర్వికల్ప స్వరూపవాన్।। నేను దేహ - మనో - బుద్ధి - దృశ్య - చిత్త - అహంకారులు కాదు! అవి నా కల్పనలు! మరి నేనెవరు? కేవల సత్, కేవల చిత్ , కేవల ఆనంద స్వరూపుడను. అనగా సత్య విజ్ఞానమాత్రుడను. సత్ - మాత్ర ఆనందుడను. అహమ్ తత్। తత్ అహమ్।
జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులలో సంచారాలు చేస్తున్న తురీయుడనైనప్పటికీ, ఆ తురీయము (నాలుగవది)నకు కూడా కర్తను. సాక్షిని. కనుక తురీయా తీతుడను. సర్వ కల్పనల కర్తగా మునుముందే ఉన్నవాడిని కాబట్టి, నిర్వికల్పుడను.
42. సర్వదా హి 'అజ' రూపోఽహమ్
నీరాగోఽస్మి నిరంజనః।
అహగ్ం శుద్ధోఽస్మి। బుద్ధోఽస్మి।
నిత్యోఽస్మి। విభురస్మ్యహమ్।।
దేహముతో పుట్టను. చావను. ఎందుకంటే దేహము నా 'కల్పనా కళ'లో ఒకానొక ఉపకరణము మాత్రమే! అసలు నాకు పుట్టుకయే లేదు. సర్వదా జన్మరహితుడను. జన్మలకు మునుముందే ఉన్నాను. నా కలలో కనిపించే కొన్ని

వస్తువులపట్ల రాగమేముంటుంది? మరికొన్ని వస్తువుల పట్ల ద్వేషమేముంటుంది? కనుక నీరాగుడను. రాగరహితుడను. నిత్య నిర్మలుడను. నిత్యుడను. సర్వనియామక విభుడను.

43. 'ఓం'కారార్థ స్వరూపోఽస్మి
నిష్కళంకమయోఽస్మ్యహమ్।
చిదాకార స్వరూపోఽస్మి
నాఽహమస్మి। న సోఽస్మ్యహమ్।।

కలలో మురికిగుంటలోపడితే..కల తనదైనవాడికి ఆ మురికి అంటుతుందా? లేదు కదా! అట్లాగే నాకు లోకసంబంధమైన ఏ దోషములు అంటవు. కనుక నిత్యశుద్ధుడను. తెలియబడేదానికి మునుముందే ఉన్న కేవలబుద్ధి స్వరూపుడను! నేను నిత్యుడను! అనిత్యమైన వాటికి విభువును! నియామకుడును! సొంతదారుడను! 'ఓం' కారము యొక్క అర్థము ఏదై ఉన్నదో, ఆ అర్థమే నా స్వరూపము. కలలోని దోష వస్తువులు కల తనదైన వానిని అంటవు కదా? ఆ విధంగా 'నిత్య బుద్ధ - సర్వసాక్షి ఆత్మ'నగు నన్ను ఏ దోషములు అంటవు. నిష్కళంక రూపుడను. సర్వదా చిదాకారస్వరూపుడను. నేను ఏదీ అవను. దేనికీ చెందినవాడను కాను. నేను నేనే! నేను ఏదీ అగుటలేదు. ఏదీ నేనుగా అగుటలేదు.

44. నహి కించిత్ స్వరూపోఽస్మి
నిర్వ్యాపార స్వరూపవాన్।
నిరంశోఽస్మి నిరాభాసో,
న మనో, నేంద్రియోఽస్మ్యహమ్।।

బంగారు లోహమునకు స్వతఃగా, ఆకారములేదు. ఆభరణమునకు ఆకారము ఉన్నంత మాత్రంచేత బంగారమునకు ఆకారము ఉన్నట్లు కాదు. అట్లాగే నేను కించిత్ కూడా స్వరూపము కలిగిలేను. నాటక దీపమువలె నిష్క్రియుడను. నేనేమీ చేయటము లేదు. వ్యాపార - వ్యావహారరహితుడను. జీవాత్మ నా అంశయే అయి కూడా నేను అంశ రహితుడు. (ఒకడు కొడుకుగా - అల్లుడుగా అయి ఉండి కూడా అవేమీ తాను కాదు కదా). నేను మనస్సుగాని ఇంద్రియములుగాని అగుటలేదు.

45. న బుద్ధిః న వికల్పోఽహమ్
న దేహాది త్రయోఽస్మ్యహమ్।
న జాగ్రత్ స్వప్న రూపోఽహమ్
న సుషుప్తి స్వరూపవాన్।।

బుద్ధి యొక్క వికల్పములు నేను కాదు. ఎందుకంటే, బుద్ధి ఎట్లా ఉన్నా నేను నేనుగానే ఉంటాను కదా! నాకు స్థూల-సూక్ష్మ-కారణ దేహములు ఏమీ లేవు. అవన్నీ-నా కలలోని (లేక) నేను నాకొరకై వ్రాస్తున్న కథలోని విశేషములవంటివి. నేను జాగ్రత్ స్వరూపుడను కాదు. స్వప్న స్వరూపుడను కాదు. సుషుప్తిరూపుడను కాదు. అవన్నీ నా స్వీయ కల్పనా సంచార ప్రదేశములే కానీ, నేను కాదు. అవి నా స్వరూపము కాదు. స్వభావము కాదు.

46. న తాపత్రయ రూపోఽహమ్
న ఈషణాత్రయవాన్ అహమ్।
శ్రవణం నాస్తి మే సిద్ధేః
మననం చ చిదాత్మని।।

ఆధి భౌతిక - ఆధి దైవిక - ఆధి ఆత్మిక (తాపత్రయ) రూపుడను కాదు. దృశ్యము - మనస్సు - బుద్ధిలలో ఉండే ఈషణములు (కోరికలు) నా రూపము కాదు. 'వినిన తరువాత సిద్ధి పొందుతాను' అనునది గాని, 'మననము చేత అప్పుడు చిదాత్మను' అనునదేదీ నాకు లేదు. ఎందుకంటే నేను ఎల్లప్పుడు సిద్ధించియే ఉన్న చిదాత్మనే!

47. సజాతీయం న మే కించిత్
విజాతీయం న మే క్వచిత్।
స్వగతం చ న మే కించిత్
న మే దేహత్రయం క్వచిత్।।

నాకు చెందినది గానీ, నాకు చెందనిది గాని ఏదీ లేదు. అంతా నేనే! నేను ఏదీ కాదు. అందుచేత నాకు 'సజాతీయము' అయిగానీ, 'విజాతీయము' అయిగానీ ఏదీ లేదు. నాయందు వ్యక్తిగతమై కూడా, స్వగతమై కూడా ఏదీ లేదు. నాకు కించిత్ కూడా స్థూల - సూక్ష్మ - కారణదేహాలు (దేహత్రయము) లేవు.

మమాతిరక్తమ్ అసత్తేవ (అసతోమా సద్గమయ)

48. అసత్యగ్ం హి మనో రూపమ్।
అసత్యం బుద్ధి రూపకమ్।
అహంకారమ్ అసత్, 'ధీ' ఇతి,
నిత్యోఽహగ్ం, శాశ్వతో హి అజః।।
నాకు వేరైనదంతా అసత్తే - లేనిదే. (అసతో మా సత్ గమయ)
ఈ కనబడేదంతా నాటకంలోని సంఘటనలవలే, స్వప్నంలోని వస్తు జాలము వలే, కథలోని కోటీశ్వరునివలే స్వతఃగా అసత్యము! సందర్భోచితమై మాత్రమే 'ఉన్నది' అగుచున్నది! ఆ విధంగా మనోరూపమై, బుద్ధి రూపమై - ఊహలోని వస్తు ఆకారము వలే ఇదంతా అసత్యము! అహంకారము కూడా అసత్యమని స్వతఃగా ఉన్నది కాదని బుద్ధితో గమనించబడుచున్నది. బుద్ధికి ఆవల సాక్షిగా, జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తులకు ఆవలగా ఉన్న 'నేను' మాత్రమే నిత్యుడను. శాశ్వతుడను. మిగతావన్నీ కల్పనచే ఉంటాయి. కల్పన ఉపసంహరిస్తే - మొత్తం పోతాయి. నేనుంటేనే కల్పన!
49. దేహత్రయమ్ అసత్ విద్ధి।
కాలత్రయమ్ అసత్ సదా।
గుణత్రయమ్ అసత్ విద్ధి హి,
అహగ్ం సత్యాత్మకః శుచిః।।
స్థూల - సూక్ష్మ - కారణ దేహములు (దేహత్రయము), భూత - వర్తమాన - భవిష్యత్ దశలతో కూడిన కాలము…ఈ రెండూ అసత్తే! సత్వ - రజ - తమో త్రిగుణములు కూడా స్వతఃగా లేవు. నాటకీయత వంటి కల్పన ఉంటే అవి ఉంటాయి. కనుక స్వతఃగా అసత్తే! మరి 'సత్తు' ఏది! నేనే! నేనే సత్యాత్మకుడను! శుచిని!
50. శ్రుతగ్ం సర్వం అసత్ విద్ధి
వేదగ్ం సర్వం అసత్ సదా।
శాస్త్రగ్ం సర్వం అసత్ విద్ధి హి,
అహగ్ం సత్యం చిదాత్మకః।।
వినబడేదంతా అసత్తే. వినుచున్న నేనే సత్యమును. తెలియబడుచున్న ఈ సర్వము అసత్తే!
తెలుసుకొనుచున్నవాడనగు నేను మాత్రమే సత్యమును! శాస్త్రములు అన్నీ అసత్తే అయి ఉన్నాయి. అవన్నీ 'అనుభవము' నుండి ప్రావిద్భవిస్తున్నాయి. నేనో? అనుభవిని! సత్యమగు చిదాత్మను. అనుభవము లేనప్పుడు కూడా ఉండి ఉన్నవాడను.
51. మూర్తిత్రయమ్ అసత్ విద్ధి।
సర్వ భూతమ్ అసత్ సదా।
సర్వ తత్త్వమ్ అసత్ విద్ధి హి,
అహం భూమా సదాశివః।।
మూర్తీభవించిన సృష్టి - స్థితి - లయములు, అద్దాని అధిదేవతలగు బ్రహ్మ - విష్ణు-మహేశ్వరులు…జగత్ కల్పనా దృష్టిచే అసత్తే! సృష్టించబడే సర్వ భూతజాలము కూడా అసత్తే! స్వతఃగా ఉనికి లేదు. 'అది నీవు' సంబంధించిన శాస్త్ర వివరణలు కూడా అసత్తే! సర్వము కంటే భూమరూపుడను! సదాశివుడను! నేనే అవన్నీ అగుచు, వేరై ఉంటూ, పరమ సత్యమును అయి ఉన్నాను.
52. గురు శిష్యమ్ అసత్ విద్ధి।
గురోః మత్రం అసత్ తతః।
యత్ దృశ్యం తత్ అసత్ విద్ధి।
న మాం విద్ధి తథా విధమ్।।
గురువు - శిష్యుడు అనునది అసత్తేనని గమనించు. ఆ ఇరువురి మధ్య సంభాషణ వస్తువగు ఆత్మయే సత్యము. గురువు సూచిస్తున్న మంత్రము - ప్రాణయామ విధులు మొదలైనవి కూడా అసత్తేనని ఎరుగుము. అవి ఉపాసించు నేను సత్యము అని గ్రహించు.
ఏది కనులకు కనబడుతోందో, అది అసత్తేనని ఎరిగి ఉండు. 'నేను' - మాత్రమే నిత్య సత్తు - అని కూడా ఎరుగము. చూచువాడు సత్యము! చూడబడునదంతా అసత్తే!
53. యత్ చిన్త్యమ్ తత్ అసత్ విద్ధి।
యత్ న్యాయం తత్ అసత్ సదా।

యద్ధితం తత్ అసత్ విద్ధి
న మాం విద్ధి తథావిధమ్।।
ఓ షణ్ముఖా! ఏది చిత్తము (లేక) ఇష్టముగా కనిపిస్తోందో అదంతా అసత్తే! 'న్యాయము' [జగత్ - మనో - బుద్ధి - చిత్త అహంకార న్యాయము (లేక) వాటివాటి ధర్మములు]...అసత్తే. ఏది హితము - రుచి అని అనిపిస్తోందో అదంతా అసత్తే అని ఎరుగుము! 'ఆ చిత్తము - హితము ఎవ్వరిదో అట్టి 'నేను' అసత్తుకాదు. సత్తే అని గమనించు.
54. సర్వాన్ ప్రాణాన్ అసత్ విద్ధి।
సర్వాన్ భోగాన్ అసత్ (వ) ఇతి
దృష్టగ్ం శ్రుతమ్ అసత్ విద్ధి
ఓత ప్రోతమ్ అసత్ మయమ్।
కార్య - అకార్యమ్ అసత్ విద్ధి।
నష్టం ప్రాప్తం అసత్ మయమ్।।

పంచ ప్రాణములు, సర్వప్రాణులు, వారి వారి భోగములు (Experiences and enjoyments) అసత్తే! దృష్టము (చూడబడుచున్నది), శ్రుతము (వినబడుచున్నది), వాటియొక్క ఓత ప్రోతములు అసత్తే! వినువాడు చూచువాడు మాత్రమే అఖండమగు సత్తు!
(ఓత-ప్రోతము = నిలువుగాను, అడ్డముగాను వ్యాపించి ఉన్నట్టిది).
(దృష్టాంతం = వస్త్రములో దారము)
'ఇది చేశాను. అది చేయలేదు - ఏదో చెయ్యలేకపోయాను...అది లాభించింది. ఇది నష్టమయింది'' → ఇదంతా అసత్తే! అదంతా అట్లా భావన చేస్తున్న - భావనకు మునుముందే ఉన్న 'నేను' మాత్రమే సత్తు.
55. దుఃఖ - అదుఃఖమ్ అసత్ విద్ధి।
సర్వాసర్వమ్ అసన్మయమ్।
పూర్ణాపూర్ణమ్ (పూర్ణ-అపూర్ణమ్) అసత్ విద్ధి।
ధర్మాధర్మమ్ (ధర్మ-అధర్మమ్) అసత్మయమ్।।

56. లాభాలాభమ్ అసత్ విద్ధి।
జయాజయమ్ (జయ-అజయమ్) అసన్మయమ్।
శబ్దగ్ం సర్వం అసత్ విద్ధి।
స్పర్శగ్ం సర్వం అసత్ సదా।।

57. రూపగ్ం సర్వం అసత్ విద్ధి।
రసగ్ం సర్వం అసత్మయమ్।।

58. గంధగ్ం సర్వమ్ అసత్ విద్ధి।
సర్వ జ్ఞానమ్ అసత్ మయమ్।।
అసదేవ సదా సర్వమ్। అసదేవ భవోద్భవమ్।।

భావన చేస్తున్న - భావనకు మునుముందే ఉన్న 'నేను' మాత్రమే సత్తు.
ఓ కుమారా! కుమారస్వామీ! దుఃఖము - సుఖము - రెండూ అసత్తేనని ఎరిగి ఉండు! 'ఇది వేరు! ఈ సర్వము - అదికాదు'...అనునదంతా అసత్తే! అవన్నీ ఆ రీతిగా భావన చేస్తూ, ఆవల ఉన్నట్టి 'నేను' మాత్రమే సత్తు.
ఇది పూర్ణము-అది అపూర్ణము, ఇది ధర్మము-అది అధర్మము, ఇది లాభము-అది నష్టము, ఇది జయము-అది అపజయము...ఇవన్నీ అసత్తే!
సర్వశబ్ద ప్రపంచము అసత్తుగా చూడు! శబ్ద-స్పర్శ-రూప-రస గంధములు, (పంచతన్మాత్రలు), వాటి వాటి విషయములు, ఆ విషయసంబంధమైన జ్ఞానము...అవన్నీ ఎల్లప్పుడు అసత్తే! ఉంటూ ఉన్నది - ఉద్భవించుచూ ఉన్నదీ... (భవ-ఉద్భవములు) అంతా అసత్తే! అవన్నీ ఏ 'నేను'కు అనుభవములై ఉంటున్నాయో, 'అట్టి ఆవల గల నేను' మాత్రమే సత్తు! (నాటకములోని పాత్రల పరస్పర సంబంధ-అనుబంధ-బాంధవ్య- వ్యవహార విశేషములన్నీ అసత్తు. నాటకమునకు వేరైన రచయిత, పాత్రకు వేరైన పాత్రధారుని స్వస్వరూపము మాత్రమే సత్తు)

59. అసదేవ గుణం సర్వగ్ం।
సన్మాత్రమ్ అహమేవ హి।

'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' మననమ్
స్వాత్మమంత్రగ్ం సదా పశ్యేత్।
స్వాత్మ మంత్రగ్ం సదా అభ్యసేత్।।
సత్వరజోతమో త్రిగుణ ప్రదర్శనమంతా అసత్తే! అట్టి గుణములకు ఆధారుడు - ప్రదర్శకుడు అగు 'అహమ్ - నేను' మాత్రమే సన్మాత్రము (సర్వదా, సర్వత్రా, సర్వమై ఉన్నట్టిది).

నేనే బ్రహ్మమును - అను మననమే మంత్రము.
ఓ షణ్ముఖా! 'స్వాత్మ'ను (నేనే ఆత్మను) మననరూప మంత్రమునే దర్శించాలి. 'ఈ కనబడే జగత్తంతా స్వాత్మయే! నేనే!'... అనునది స్వాత్మమంత్రము. అదియే సర్వదా అభ్యసించవలసినట్టిది.
60. ''అహమ్ బ్రహ్మాస్మి'' మంత్రోఽయం
దృశ్యపాపం వినాశయేత్।
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
అన్య మంత్రం వినాశయేత్।।
'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి - నేను స్వయముగా బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాను' అను మననమే (మననాత్ త్రాయతే ఇతి) మంత్రః - మంత్రము. అయ్యది- 'దృశ్యము నాకు వేరు' అనే దోషము వినాశనము కాగలదు. 'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' మంత్ర - మంత్రార్థ మననములచే 'అన్యము' అనునది నశించి, ఈ జీవుడు అనన్యమగు ఆత్మస్వరూపుడు కాగలడు.
61. అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
దేహదోషం వినాశయేత్।
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
జన్మపాపం (పాశం) వినాశయేత్।।
'అఖండము - సర్వము అయి ఉన్న బ్రహ్మమే నేను కదా!' అని అనుకుంటూ (మననము చేస్తూ) ఉండగా 'నేను దేహపరిమితుడను'...అనే దేహదోషము నశిస్తుంది. 'నేను జన్మలకు బద్ధుడను'...అనే జన్మపాపము తొలగుతుంది. జన్మల పాశము ముడి విడివడుచున్నది.
62. అహంబ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
మృత్యుపాశం వినాశయేత్।
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
ద్వైత దుఃఖం వినాశయేత్।।
'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి - నేను వస్తుతః స్వతఃగా బ్రహ్మమునే' అను మననముచే....
మార్పు - చేర్పుల రూపముగల 'ఏదో పొందుచున్నానే - కోల్పోవుచున్నానే!' అను భావములతో కూడిన మృత్యుపాశము తెగిపోగలదు. మరణ భయం తొలగుచున్నది.
జీవాత్మ వేరు - జగత్తు వేరు, జీవుడు వేరు - శివుడు వేరు....అనే ద్వైత దుఃఖము తొలగిపోతుంది.
63. అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
భేదబుద్ధిం వినాశయేత్।
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
చింతా దుఃఖం వినాశయేత్।।
'' అహం బ్రహ్మాస్మి'' - మంత్రము యొక్క భావన - ఉపాసనచేత
'వారు వేరు - వీరు వేరు - మనము వేరు' అనే భేదబుద్ధి రహితమౌతుంది. సర్వచింతలు, దుఃఖములు (worries and anguish) తుడిచివేయ బడతాయి.
64. అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
బుద్ధి వ్యాధిం వినాశయేత్।
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం

చిత్త బంధం వినాశయేత్।।
'పరిమిత - సంకుచితమైన అవగాహనలు' అనే బుద్ధి వ్యాధి శమిస్తోంది.
'నేను చిత్తముచే బంధింపబడ్డాను' అనే చిత్తబంధము వీగిపోతుంది.
65. అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయగ్ం
సర్వవ్యాధీన్ వినాశయేత్।
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయగ్ం
సర్వ శోకం వినాశయేత్।।
'ఈ శరీరము - ఇద్దాని వ్యాధులు నన్ను ఇట్లా చేసి వేస్తున్నాయి' అనునవి తరిగిపోతాయి.
శోకము (meloncholy) → తోకముడుస్తుంది.
66. అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయగ్ం
కామాదీన్ నాశయేత్ క్షణాత్।
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
క్రోధ వృత్తిం వినాశయేత్।
'నాకేదో లేదు. ఇంకేదో కావలసిందే' అనే రూపముగల కామము మొదలైనవి క్షణంలో మటుమాయమౌతాయి.
కోపము - క్రోధవృత్తులు నివృత్తి చెందుతాయి.
67. అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
చిత్త వృత్తిం వినాశయేత్।
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయగ్ం
సంకల్పాదీన్ వినాశయేత్।
చిత్తము యొక్క వృత్తులు (Avocations) సమసిపోతాయి.
'నేను సంకల్పబద్ధుడను' అను సంకల్పము కాస్తా 'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' అను సంకల్పమునందు - మహత్ లయము అగుచున్నది. వేడి నీటిలో విడచిన మంచుగడ్డ యొక్క ఆకారము వలే... సంకల్పములన్నీ (చిత్త వృత్తులన్నీ) ఆత్మయందు లయమయి, ఆత్మయే సర్వముగా తెలియబడగలదు.
68. అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
కోటి దోషం వినాశయేత్।
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయగ్ం
సర్వ తంత్రం వినాశయేత్।
'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' అను మననరూప మంత్రముచే కోటి దోషములు తొలగిపోతున్నాయి. కామక్రోధ లోభమోహ సంబంధమైన వృత్తులన్నీ నివృత్తి అగుచున్నాయి. సర్వ తంత్రములు, తంతువులు తెగిపోవుచున్నాయి. వ్యతిరిక్త తంత్రములన్నీ అబాధరూపమౌతాయి.
69. అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
ఆత్మ - అజ్ఞానం వినాశయేత్।
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
ఆత్మ-లోక జయప్రదః।
ఓ కార్తికేయా! ఆత్మకు సంబంధించి ఏమరపు రూపమగు అజ్ఞానము సుజ్ఞానముచే తొలగించబడుచున్నది.
ఆత్మావలోకమునందు నిన్ను విజయునిగా చేస్తున్నది. ఆత్మావలోకమునతో అహమ్-అఖండమగు ఆత్మతో ఏకీభూతమగు చున్నది.
70. అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
అప్రతర్క్య సుఖప్రదః।
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
అజడత్వం ప్రయచ్ఛతి।   అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రముచే లౌకిక వాదనలకు, తర్కములకు అందని ఆత్మసుఖమును ప్రసాదిస్తున్నది.
అజడత్వమంతా తొలగి, నీవు చైతన్య ఆనందుడవు అగుచున్నావు.
71. అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం

అనాత్మ-అసురమర్దనః।
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
అనాత్మాఖ్య గిరీన్ హరేత్।। అనాత్మత్వమును, అహంకారము - బలము - దర్పము - క్రోధము - పొరుష్యము - అజ్ఞానము - ఆభిజాత్యము మొదలైన ఆసురీగుణములు అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మననముచే మర్దించివేయబడుచున్నాయి.
'అనాత్మ' అనే అవగాహనలతో నిర్మితమైన పెద్దపెద్ద కొండలను హరించి వేయుచున్నది.
72. అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయం
అనాత్మాఖ్య అసురాన్ హరేత్।
అహం బ్రహ్మాస్మి మంత్రోఽయగ్ం
సర్వాగ్ంస్తాన్ మోక్షయిష్యతి।।
'నేను బ్రహ్మమునే కదా' అను మననము 'అనాత్మ' అనే రాక్షసుని సంహరించి వేస్తోంది.
'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' మంత్రము ఎట్టివానికైనా సరే మోక్షమును ప్రసాదించగలదు. సర్వమనో బంధములనుండి విడిపించివేయగలదు.
73. 'అహం బ్రహ్మాస్మి' మంత్రోఽయం
జ్ఞానానందం ప్రయచ్ఛతి।
సప్తకోటి మహామత్రం
జన్మకోటి శతప్రదమ్।।
జ్ఞానానందమును ప్రసాదించుచున్నది. 'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' మంత్రము 7 కోట్ల (అన్య దేవతా) మహామంత్ర జపముతో సమానము. కోటిజన్మల పుణ్య ఫలమును ప్రసాదించగలదు.
74. సర్వమంత్రాన్ సముత్సృజ్య
ఏతత్ మంత్రగ్ం సదా అభ్యసేత్।
సద్యో మోక్షమ్ అవాప్నోతి।
నాస్తి సందేహమ్ అణ్వపి। ఇతి।।
అందుచేత ఓ కుమారస్వామీ! షణ్ముఖా! అన్ని (అన్యదేవతా భావన) మంత్రములను వదలివేసి 'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' మంత్రమును ఆశ్రయించు! అట్టి ఆశ్రయముచే ఇప్పటికిప్పుడే కళ్లు తెరచి, వెలుతురు చూచు రీతిగా సద్యోముక్తి పొందగలవు. (సోహ-మ్ - శివోఽహమ్ - అహమిత్యేవ విభావయేత్ భవానీమ్ - ఇత్యాదులు అహమ్ బ్రహ్మాస్మి మంత్రములు).
ఇందులో సందేహమే లేదయ్యా.

("అహమ్ బ్రహ్మాస్మి" మంత్రము =
నేను - నీవు - ఈ దృశ్య జగత్తు, ఈ సమస్తము అఖండ బ్రహ్మమే.
నేను బ్రహ్మమును!
ఈ సమస్తము బ్రహ్మమే!
కనుక,
నేనే ఈ సమస్తముగా అస్మత్ బ్రాహ్మీ రూపముతో సంప్రదర్శితుడను)
- చిదానందరూప శివోఽహమ్
(భగవద్గీతలోని 'అహమ్ ఇతి' అను స్వస్వరూప వర్ణనా స్తుతులు - 10వ అధ్యాయము - విభూతి యోగము).

4వ అధ్యాయము : జీవన్ముక్త - విదేహముక్తుల లక్షణములు

01. కుమారః పరమేశ్వరమ్ పప్రచ్ఛ :
'జీవన్ముక్త' 'విదేహముక్త' యోః
స్థితిమ్ అనుబ్రూహి - ఇతి।

స హోవాచ పరశ్శివః -

జీవన్ముక్తుడు
చిదాత్మాఽహం। పరాత్మాఽహం।
నిర్గుణోఽహం పరాత్పరః,
ఆత్మమాత్రేణ యః తిష్ఠేత్
సః "జీవన్ముక్త" ఉచ్యతే। ప్రేమాస్పదుడు, కరుణామయుడు అగు కుమారస్వామి - పిత్రుదేవులు, పరమేశ్వరుడు అగు శివభగవానుని ఇంకా ఇట్లా అభ్యర్థించారు.
కుమారస్వామి : హే సర్వాంతర్యామీ! లోకశుభంకరా! శివ భగవాన్! నామీద కరుణతో 'అహమ్ బ్రహ్మాసి' మంత్ర ఔన్నత్యము తెలియజేశారు. ఇప్పుడిక జీవన్ముక్తుడు - విదేహముక్తుడు అను వారి స్థితులు ఎట్టివో దయతో విశదీకరించండి.

జీవన్ముక్తుడు
పరమశివుడు : ముందుగా జీవన్ముక్తుడు తన స్వస్వరూపము గురించి ఎటువంటి అవగాహన కలిగి ఉంటాడో విశదీకరిస్తున్నాను. విను.
జీవన్ముక్తుడు ఈ విధంగా భావన కలిగి ఉంటాడు.
- నేను దృశ్యములో ఒక రూపమునుకాను. కేవల చిత్ స్వరూపముచే 'చిదాత్మ'ను.
- సర్వమునకు పరమైన కేవల సాక్షిని కాబట్టి పరాత్మను.
- కేవల ఆత్మను.
(ఇట్టి అవగాహన - అనుభూతి కలవాడు జీవన్ముక్తుడు.)
02. దేహత్రయ అతిరోక్తోహగ్ం
శుద్ధ చైతన్యమస్మ్యహమ్।
'బహ్మాహమ్' - ఇతి యస్య
అంతః →సః జీవన్ముక్త
ఉచ్యతే। హిమగిరినందినీ ప్రియతనయా! శ్రీ కార్తికేయా! జీవన్ముక్తుడు ఇంకా కూడా ఇట్లా భావిస్తాడు.
"ఈ స్థూల - సూక్ష్మ - జీవాత్మ దేహములను అధిగమించిన స్వరూపము గలవాడిని!
శుద్ధ చైతన్య స్వరూపుడను!
నేను జ్ఞాన అజ్ఞానములతో సంబంధం లేకుండా సర్వదా బ్రహ్మమునే" అని అంతరమున ఎరిగి ఉంటాడు.
03. ఆనందఘన రూపోఽస్మి
పరానందఘనోఽస్మ్యహమ్।
యస్య దేహాదికం నాస్తి,
యస్య బ్రహ్మేతి నిశ్చయః
పరమానందపూర్ణో యః, స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే।।
- ఘనీభూత ఆనంద స్వరూపుడను!
- నాకు చెందిన 'ఇహము' అంతా జగన్నాటకములోనిది. నేనో? పరానంద ఘన స్వరూపుడను - అని ఎరిగి ఉంటాడు.
- ఎవ్వరి దృష్టిలో ఈ దేహము మొదలైనవి మొదలే లేనివై ఉన్నాయో,
- ఎవ్వరు 'ఇదంతా బ్రహ్మమే' అను నిశ్చయము కలిగి ఉంటారో...,
- ఎవ్వడు పరమానందముచే పూర్ణుడై ఉంటాడో....ఆతడే జీవన్ముక్తుడు.
04. యస్య కించిత్ అహమ్ నాస్తి
చిన్మాత్రేణ అవతిష్ఠతి,
చైతన్యమాత్రం యస్యాంతః
చిన్మాత్రైక స్వరూపవాన్।।
- ఎవ్వనికి 'నేను కర్తను-నేను భోక్తను' అనునది కించిత్ కూడా ఉండదో...

- 'అహం' అనుదానికి మునుముందే ప్రవర్తమానమై - ప్రకాశమానమై యున్న 'కేవలచిన్మాత్రము' నందు అవతిష్ఠితుడు అయి ఉంటాడో...
- ఎవని నిశ్చయమును అనుసరించి ఇదంతా ఏకమగు చైతన్యమాత్రమో, 'ఎరుక' అను చిన్మాత్ర ఏకస్వరూపమో (అంతేగాని అనేకము అయి ఉండలేదో) ..., ఆతడే జీవన్ముక్తుడు.

05. సర్వత్ర పూర్ణ రూపాత్మా।
సర్వత్ర ఆత్మావశేషకః।
ఆనంద రతిః అవ్యక్తః
పరిపూర్ణః చిదాత్మకః।।   ఎవ్వడైతే...

- సర్వత్రా పూర్ణమై యున్నట్టి రూపము అగు ఆత్మ స్వరూపుడై ఉంటాడో...,
- అందరియొక్క ఆత్మయే తానుగా శేషిస్తూ ఆనందించువాడై ఉంటాడో...,
- అవ్యక్తమగు ఆత్మయందే ఎల్లప్పుడూ రమిస్తూ ఉంటాడో (దృశ్యము నందు రమించువాడై ఉండడో),
- పరిపూర్ణుడు, చిదాత్మకుడు అయి ఉంటాడో...ఆతడే జీవన్ముక్తుడు.

06. శుద్ధ చైతన్య రూపాత్మా, సర్వసంగ వివర్జితః।
నిత్యానందః ప్రసన్నాత్మా హి,
అన్య చింతా వివర్జితః।
కించిత్ అస్తిత్వ హీనో యః, స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే।।

- ఎవ్వడు శుద్ధ చైతన్య రూపాత్ముడై...సర్వ సంగములను అంతరంగము నందు వివర్జించినవాడై ఉంటాడో...,
-ఆత్మాఽహమ్ భావనచే అన్యచింతనలను వదలి ఉంటాడో, తనయందు కించిత్ కూడా ఆత్మకు అన్యమగు ద్వైత విశేషము ఏదీ కలిగి ఉండడో...ఆతడే జీవన్ముక్తుడు!

జీవన్ముక్తుని ఆత్మాహమ్ గానం

07. న మే చిత్తం। న మే బుద్ధిః।
న అహంకారో న చ ఇంద్రియమ్।
08. న మే దేహః కదాచిత్ వా,
న మే ప్రాణాదయః క్వచిత్।
న మే మాయా న మే కామో।
న మే క్రోధః పరోఽస్మ్యహమ్।

జీవన్ముక్తుడు ఈ విధంగా 'ఆత్మగానము' చేయుచున్నాడు!
- నేను కేవలాత్మస్వరూపుడను. ఆత్మగా నిర్మల స్వరూపుడనై ఉండటము చేత నాకు చిత్తము - బుద్ధి - అహంకారము - ఇంద్రియములు.... (అంతరంగము) భౌతికదేహము మొదలైనవేవీ లేవు. ప్రాణములు మొదలైనవి కూడా లేవు. ఆకాశములో నగరములు ఉండని విధంగా నాకు మాయ, కామ, క్రోధములు, లోభ మోహ మద మాత్సర్యములు మొదలైనవి ఏవీ లేవు. (పాత్ర సంబంధించినవి నటనాకళలో ఉన్నవి ఎట్లా అవుతాయి?)

09. న మే కించిత్ ఇదం వాఽపి।
న మే కించిత్ క్వచిత్ జగత్।
న మే దోషో। న మే లింగం।
న మే చక్షుః। న మే మనః।।

ఇక్కడ ఉన్నది ఏదీ కించిత్ కూడా నేను కలిగి లేను! ఈ జగత్తు కించిత్ కూడా నాకు లేదు! ఆత్మగా నిత్య నిర్మలుడను. దేహధర్మములైనట్టి స్త్రీ - పురుష - జాతి ఇత్యాదులులేవు. చూపులేదు. మనస్సు లేదు. (ఒక వేళ ఉంటే అవి నా కల్పనా చమత్కారాలే! నా అంశ అగు జీవాత్మకు చెందినవి మాత్రమే).

10. న మే శ్రోత్రం। న మే నాసా।
న మే జిహ్వా। న మే కరః।
న మే జాగ్రత్। న మే స్వప్నం। న మే కారణమ్ అణ్వపి।
న మే తురీయమ్-ఇతి యః, స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే।।

నాకు చెవులు - ముక్కు - నాలుక, వినికిడి - వాసన - రుచి....ఈ ఈ ధర్మములు లేవు.

ఆత్మనగు నాకు 'కారణము' అంటూ ఏదీ లేదు. కారణదేహము లేదు. నాకు జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులు లేనట్లే…'తురీయము' అనబడు 4వది (చతురీయము) కూడా లేదు-అని ఎరిగి ఉండువాడే జీవన్ముక్తుడు.
11. ఇదగ్ం సర్వం న మే కించిత్,
అయగ్ం సర్వం న మే క్వచిత్।
ఇక్కడ సర్వము గాని, అక్కడ సర్వముగాని, మరొకచోట గాని నాకు ఏదీ లేదు. బంగారు ఆభరణమునకు 'నా సొంత దారు ఈతడు - ఆతడు' అనునదేమీ ఉండదు కదా!
12. న మే కాలో, న మే దేశో, న మే వస్తు న మే మతిః।
న మే స్నానం నమే సంధ్యా। న మే దైవం। న మే స్థలమ్।
13. న మే తీర్థం। న మే సేవా। న మే జ్ఞానం। న మే పదమ్।
న మే బంధుః। న మే జన్మ। న మే వాక్యం। న మే రవిః।
నాకు కాలము (Time Factor) లేదు. దేశము (place factor) లేదు.
వస్తు స్వభావము లేదు. బుద్ధి పరిమితుడను కాను. ఆత్మగా నాకు స్నానము లేదు! సంధ్య (ఉపాసన) లేదు! దైవము లేదు! స్థలము లేదు! తీర్థము లేదు! తీర్థసేవనము లేదు! జ్ఞానము లేదు! జ్ఞానపదము లేదు! బంధువులేడు! జన్మలేదు! వార్ధక్యము లేదు! రవి (సూర్యుడు)లేడు! నేనే ఉన్నాను! నేనై ఉన్నాను.
14. న మే పుణ్యం। న మే పాపం। న మే కార్యం। న మే శుభమ్।
న మే జీవ ఇతి స్వాత్మా, న మే కించిత్ జగత్త్రయమ్।।
నాకు పుణ్యములేదు. పాపము లేదు! చేయవలసిన కార్యము లేదు! శుభాశుభములు లేవు! జీవుడు లేడు! సర్వదా 'స్వాత్మ'నగు నాకు మూడు లోకములు లేవు!
15. న మే మోక్షో। న మే ద్వైతం। న మే వేదో। న మే విధిః।
న మే అంతికం। న మే దూరం। న మే బోధో। న మే రహః।।
16. న మే గురుః। న మే శిష్యో। న మే హీనో। న చ అధికః। న మే బ్రహ్మా। న మే విష్ణుః। న మే రుద్రో। న చంద్రమాః।।
సర్వదా ఆత్మ స్వరూపుడనగు నాకు మోక్షము లేదు! ద్వైతము లేదు! వేదము లేదు! విధి లేదు? విధానము లేదు! కట్టుబాట్లు లేవు!
నాకు దగ్గిర లేదు. దూరము లేదు. బోధ లేదు. రహస్యము లేదు. 'గురువు' లేదు. 'శిష్యుడు' లేదు. హీనత్వములేదు. అధికత్వము లేదు.
నాకు సృష్టికర్తయగు బ్రహ్మలేడు! విష్ణువు లేరు! రుద్రుడు లేరు. చంద్రుడు లేడు!
17. న మే పృథ్వీ। న మే తోయం। న మే వాయుః। న మే వియత్।
న మే వహ్నిః। న మే గోత్రం। న మే లక్ష్యం। న మే భవః।।
నాకు పృథివి లేదు! జలము లేదు! వాయువు లేదు! ఆకాశము లేదు! అగ్ని లేదు! జాతి, కుల సంబంధమైన గోత్రము లేదు! లక్ష్యము లేదు! పుట్టుక లేదు! చావు లేదు! ఈ జన్మ లేదు! మరుజన్మ లేదు! చోటు లేదు!
18. న మే ధ్యాతా। న మే ధ్యేయమ్। న మే ధ్యానం। న మే మనుః।
న మే శీతం। న మే చ ఉష్ణం। న మే తృష్ణా। న మే క్షుధా।।
నాకు ధ్యానించువాడు-ధ్యానించబడునది ధ్యానము-మంత్రము (Thinker, object of thinking - process of thinking, the culture of thinking)… అనునవేవీ లేవు! నాకు చల్లదనము లేదు. వేడితనము లేదు! ఆకలి - దప్పికలు లేవు! మానవ ధర్మములు, మను ధర్మములు అనునవీ లేవు.
19. న మే మిత్రం। న మే శత్రుః।
న మే మోహో। న మే జయః।
న మే పూర్వమ్ న మే పశ్చాత్।
న మే చ ఊర్ధ్వమ్। న మే దిశః।।
- కేవల ఆత్మస్వరూపుడను అగు నాకు మిత్రుడు లేడు! శత్రువు లేడు!
- అయినవాడు లేడు! కానివాడు లేడు!
- మోహము (Illusion) లేదు! జయాపజయములులేవు!
- నాకు 'ఇంతకుముందు' అనునది లేదు. 'ఇకముందు' అనునదీ లేదు. తూర్పు - పడమర - ఊర్ధ్వము - తదితర దిశలు లేవు!

20. న మే వక్తవ్యమ్ అల్పం వా। న మే శ్రోతవ్యమ్ అణ్వపి।
న మే గంతవ్యమ్ ఈషద్వాత్। న మే ధ్యాతవ్యమ్ అణ్వపి।
నాకు చెప్పవలసినది కొంచము కూడా లేదు! వినవలసినది అణువంత కూడా లేదు! చూడవలసినది ఈషణ్మాత్రము లేదు! ధ్యానించవలసినది అణుమాత్రం కూడా లేదు!
21. న మే భోక్తవ్యమ్ ఈషద్వాత్। న మే స్మర్తవ్యమ్ అణ్వపి।
న మే భోగో। న మే రాగో। న మే యోగో। న మే లయః।।
22. న మే మౌర్ఖ్యం। న మే శాంతం। న మే బంధో న మే ప్రియమ్।
న మే మోదః ప్రమోదో వా। న మే స్థూలం। న మే కృశమ్।
భోక్తవ్యము (అనుభవించవలసినది) కానీ, స్మరించవలసినదికానీ కూడా ఈషణ్మాత్రము - అణువంత కూడా లేవు!
నాకు భోగము లేదు. రాగము లేదు. యోగము లేదు. లయము లేదు.
నాకు మూర్ఖత్వము లేదు. శాంతత్వము లేదు. బంధము లేదు. ప్రియత్వము లేదు.
మోదము చెందవలసినది లేదు. ప్రమోదము పొందుచున్నది లేదు. స్థూలమైనది లేదు. కృశము (సూక్ష్మము లేదు).
23. న మే దీర్ఘం। న మే హ్రస్వం। న మే వృద్ధిః। న మే క్షయః।
అధ్యారోప అపవాదోవా, న మే చ ఏకం। న మే బహు।।
నాకు దీర్ఘములేదు. హ్రస్వము (చిన్నది - పొట్టిది) లేదు. వృద్ధి లేదు. క్షయము లేదు. అధ్యారోపవాదము లేదు. అపవాదము లేదు. ఏకము లేదు. బహులము లేదు.
24. న మే ఆంధ్యం। న మే మాంద్యం। న మే పట్వేదమ్ అణ్వపి।
న మే మాగ్ంసం। న మే రక్తం। న మే మేదో। న మే హి అస్యృక్।
25. న మే మజ్జా। న మే అస్తి అస్థి। న మే త్వక్, ధాతు సప్తకమ్।
న మే శుక్లం। న మే రక్తం। న మే నీలం। న మే పృథక్।
26. న మే తాపో। న మే లాభో। న ముఖ్యం, గౌణం। న మే క్వచిత్।
న మే అభ్రాంతిః। న మే స్థైర్యం। న మే గుహ్యం। న మే కులమ్।।
నాకు అంధత్వము లేదు. మాంద్యత్వము లేదు. పటుత్వము (సమర్థత) లేదు. ఇవన్నీ నాకు అణువంత కూడా లేదు!
నాకు మాంసము లేదు - రక్తము లేదు. మేదస్సు లేదు. క్రొవ్వు లేదు.
మజ్జ లేదు. బొమికలు లేవు! చర్మము లేదు! సప్త ధాతువులులేవు! తెలుపు - ఎరుపు - నీలము రంగులుగానీ, తదితర రంగులుగానీ లేవు!
నాకు తాపము లేదు! లాభము లేదు! ముఖ్యమైనది - ముఖ్యము కానిది అంటూ ఏదీ లేదు! అభ్రాంతి లేదు! స్థైర్యము లేదు! రహస్యము లేదు! కులము, జాతి, వర్ణ విభాగములు ఇవేవీ నాకు లేవు.
27. న మే త్యాజ్యం। న మే గ్రాహ్యం।
న మే హాస్యం। న మే నయః।
న మే వ్రతం। న మే గ్లానిః।
న మే శోచ్యం। న మే సుఖమ్।।।
నాకు త్యజించవలసినది లేదు! గ్రహించవలసినది అంతకన్నా లేదు! హసించవలసిన (నవ్వవలసిన), హాస్యము లేదు! నయము లేదు! భవములేదు! వ్రతములేదు, గ్లాని (త్రోవతప్పుట) లేదు! శోచనము చేయవలసినది (దుఃఖము) లేదు! సుఖము లేదు!
28. న మే జ్ఞాతా। న మే జ్ఞానం। న మే జ్ఞేయం। న మే స్వయమ్।
న మే తుభ్యం। న మే మహ్యం। న మే త్వం చ। న మే త్వహమ్।।
నాకు జ్ఞాత (ఎరుగుచున్నవాడు) లేడు! జ్ఞానము లేదు! జ్ఞేయము (తెలుసుకోవలసినది) లేదు! నీకు - నాకు, నీది - నాది అనునవేవీ లేవు!
29. న మే జరా। న మే బాల్యం।
న మే యౌవనమ్ అణ్వపి
అహమ్ బ్రహ్మాస్మి। అహమ్ బ్రహ్మాస్మి।
అహం బ్రహ్మేతి నిశ్చయః।।
చిదహం చిదహం చేతి స 'జీవన్ముక్త' ఉచ్యతే।।

నాకు అణువంత కూడా బాల్య-యౌవన-వార్ధక్య-మరణములు లేవు!
నేనే బ్రహ్మమును! నేను బ్రహ్మమును. బ్రహ్మము అనగా నా సహజ స్వరూపమే! నేనే! నేను బ్రహ్మమే - అనునది సునిశ్చయము.
నేను చిత్‌రూపుడను. నేను చిత్‌రూపుడను. ఎరుగువాడిని నేనే! ఎరుగబడునదంతా కూడా నేనే...
అని ఎరిగినవాడే 'జీవన్ముక్తుడు' అని చెప్పబడుచున్నాడు.
30. బ్రహ్మైవాహమ్। చిదేవాహమ్।
పరోవాహమ్ - న సంశయః।
ఓ షణ్ముఖా! జీవన్ముక్తిని గురించి ఇంకా విను. నేనే బ్రహ్మమును! నేను చిత్ స్వరూపుడను! ఈ సర్వమునకు పరమై ఉన్నవాడను! ఇందులో సంశయమే లేదు!
31. స్వయమేవ స్వయం హంసః। స్వయమేవ స్వయం స్థితః।
స్వయమేవ స్వయం పశ్యేత్। స్వాత్మరాజ్యే సుఖం వసేత్।।
స్వాత్మానందగ్ం స్వయం భుంక్తే, స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే।।
"నాకు నేనే స్వయముగా 'హంస'ను, 'సోఽహమ్'! నాయందు నేనే స్వయముగా సంస్థితుడనై ఉన్నాను! నాకు నేనే నా ఆత్మనే సర్వత్రా దర్శించుచున్నాను! స్వాత్మ రాజ్యమునందు సర్వదా సుఖవంతుడనై ఉన్నాను! స్వాత్మానంద స్వరూపుడనై సర్వము జగత్ దృశ్యముగా... నన్ను నేనే ఆస్వాదించుచున్నాను!"
- అను అవగాహన కలవాడే జీవన్ముక్తుడు.
32. స్వయమేవ ఏక వీరో అగ్రే। స్వయమేవ 'ప్రభుః' స్మృతః।
స్వస్వరూపే స్వయం స్వప్స్యేత్, స జీవన్ముక్త ఉచ్యతే।।
"నేనే స్వయముగా సర్వ అనుభవములకు మునుముందే ఉండి, స్వయముగా వీరాగ్రేశ్వరుడనై, ప్రభువునై, స్వస్వరూపమునందు స్వయముగా కించిత్ నిద్రా-ముద్ర వహించుచున్నవాడను"- అని ఎరిగియున్నవాడు జీవన్ముక్తుడు.
విదేహముక్తుడు - వైదేహీముక్త ఏవ సః।
33. బ్రహ్మభూతః ప్రశాంతాత్మా, బ్రహ్మానందమయః సుఖీ,
స్వచ్ఛరూపో మహామౌనీ, వైదేహీముక్త ఏవ సః।।
వైదేహీ (విదేహ) ముక్తుడు
బ్రహ్మమే తన స్వరూపముగా కలవాడై, బ్రహ్మభూతుడై, పరమ ప్రశాంతాత్ముడై, బ్రహ్మానందమయుడై, స్వచ్ఛరూపుడై, ఆత్మసుఖమును ఆస్వాదిస్తూ, సర్వ విశేషములపట్ల మహామౌనము అవధరించి ఉన్నవాడు... → విదేహముక్తుడు!
34. సర్వాత్మా సమరూపాత్మా
శుద్ధాత్మా తు, అహమ్ ఉత్థితః,
ఏకవర్జిత ఏకాత్మా
సర్వాత్మా స్వాత్మ మాత్రకః।। "సర్వజీవులలో ఆత్మరూపుడై వెలుగొందు వాడను! సర్వులలో సమ స్వరూపుడుగా నన్ను నేను దర్శించువాడను! శుద్ధాత్మ స్వరూపుడనై అంతటా, అందరిలో, అందరుగా నేనే ఉదయిస్తున్నాను!" → అని విదేహముక్తుడు అనుభూతుడై ఉంటున్నాడు.
35. అజాత్మా చ అమృతాత్మాహగ్ం
స్వయమ్ ఆత్మాఽహమ్ అవ్యయః।
లక్ష్యాత్మా లలితాత్మాఽహం
తూష్ణీమాత్రా స్వభావవాన్।।
ఏకత్వము - ద్విత్వము...లేని వాడను! సర్వదా ఏకాత్ముడను! సర్వుల ఆత్మయే స్వాత్మ (మమాత్మ). నా ఆత్మయే సర్వ భూతములలోని (జీవులలోని) ఆత్మ అయి ఉన్నది!
జన్మరహితము-అమృతము-అవ్యయము అగు ఆత్మయే స్వయముగా అయి ఉన్నాను కదా! సర్వమునకు, సర్వులకు లక్ష్యము అయి ఉన్నట్టి ఆత్మను! ఎవ్వరూ ఎప్పుడూ అలక్ష్యము చేయబడనట్టి ఆత్మను! అత్యంత సులభము, లలితము (సౌమ్యము) అగు ఆత్మను! కానీ ఆత్మ స్వభావమును పట్టించుకోకుండా స్వీయకల్పనలో సంచరించువాడను.
జగద్దృశ్యముపట్ల స్వభావంగానే తూష్ణీమాత్ర స్వభావుడను కూడా!
36. ఆనందాత్మా, ప్రియో హి ఆత్మా,

మోక్షాత్మా బంధ వర్జితః।
బ్రహ్మైవాహం। చిదేవాహమ్।
ఏవం వాఽపి న చింత్యతే।।
ఓమయూరాసనా! షణ్ముఖా! ఇంకా కూడా, విదేహముక్తుని స్వస్వరూపానుభూతి ఎట్లా ఉంటుందో…విను!
''నేను సహజముగానే ఆనందాత్ముడను. అందరికి ప్రియమైన ఆత్మను. బంధ రహితమగు మోక్షాత్మను. 'బ్రహ్మము' అని చెప్పుచున్నది నా గురించే! నేనే బ్రహ్మమును! కేవల చిన్మాత్రమును'' అని ఎరిగి ఉంటాడు. తానే బ్రహ్మము అయి సంచరిస్తూ ఉంటాడు. ఇక 'చింతన' అనునది ఏముంటుంది? ఉండదు!
37. చిన్మాత్రేణైవ యః తిష్ఠేత్,
వైదేహీ ముక్త ఏవ సః।।
ఎవ్వడైతే ఎల్లవేళలా సర్వమునకు అధిష్ఠానము - సర్వస్వరూపము అగు - 'చిన్మాత్రత్వము'నందే ప్రతిష్ఠితుడై ఉంటాడో….ఆతడే విదేహముక్తుడు.
38. నిశ్చయం చ పరిత్యజ్య
'అహం బ్రహ్మేతి' నిశ్చయమ్
ఆనందభరిత స్వాంతో
వైదేహీ ముక్త ఏవ సః।।
ప్రపంచమునకు సంబంధించిన సర్వ నిశ్చయములను అభిప్రాయములను పరిత్యజించివేసి 'ఈ సర్వులు, సర్వము ఏ బ్రహ్మమైయున్నదో ఆ బ్రహ్మమే నేను' … అను అహమ్ బ్రహ్మాస్మి నిర్ణయమొక్కటే కలిగి ఉంటాడు. సర్వదా బ్రహ్మానందభరితుడై ఉండువాడు విదేహముక్తుడే!
39. సర్వం అస్తీతి నాస్తీతి
నిశ్చయం త్యజ్య తిష్ఠతి
అహంబ్రహ్మాస్మి, నాస్మి ఇతి
సచ్చిదానంద (సత్-చిత్-ఆనంద) మాత్రకః।
'ఈ ఎదురుగా కనబడేది ఉన్నదా? లేదా?'…అనే మీమాంస - ఇక ఆతడు త్యజించి, అధిగమించినవాడై ఉంటాడు. స్వప్నమంతా 'స్వప్నద్రష్టదే అయినట్లుగా ఇదంతా నాదే. నేనే ఇట్లా ఉన్నాను' అనునది కూడా (ద్వితీయం కాబట్టి) ఉండదు! తానే అది అయి సత్ చిత్ ఆనంద విగ్రహుడు అయి ఉంటాడు! సందృశ్యమైయ్యేదంతా స్వయముగా తానే అయి వెలుగొందుచూ ఉంటారు.
40. కించిత్ క్వచిత్ కదాచిత్ చ
ఆత్మానం న స్పృశతి అసౌ।
తూష్ణీమ్ ఏవగ్ం స్థితః, తూష్ణీం
తూష్ణీం సత్యం న కించన।।
కొద్దిగాకూడా ఎప్పుడైనా ఎక్కడైనా కూడా తనయందు 'తనకు వేరు' అను రీతిగా స్పృశించడు. దేనినీ స్వీకరించక 'బాహ్యము - అన్యము' అనబడేదంతా తుష్ణీకరించి, 'ఇదంతా నేనే' అను ఏకైక సత్యమును మాత్రమే తూష్ణీకరించక, సర్వదా ఆస్వాదించువాడై ఉంటాడు.
41. పరమాత్మా గుణాతీతః
సర్వాత్మా భూతభావనః।
గుణాతీతుడై పరమాత్మగా ఉంటాడు. సర్వదేహులకు తానే ఆత్మస్వరూపుడై, సర్వత్రా స్వస్వరూపుడై విరాజిల్లుతూ ఉంటారు.
42. కాలభేదం వస్తుభేదం
దేశ భేదగ్ం స్వభేదకమ్
కించిత్ భేదం న తస్య అస్తి।
కించిత్ వాపి న విద్యతే।।
అహం-త్వం-తత్ ఇదం సోఽయం
కాలాత్మా కాలహీనకః।।

ఆతడు త్రికాలములలో ఏకసత్యమగు పరబ్రహ్మమై ప్రకాశిస్తూ భూత - వర్తమాన-భవిష్యత్ త్రికాలభేదములేనివాడై ఉంటాడు. 'సర్వము స్వస్వరూప బ్రహ్మమే! నేనే!' అను ఎరుకచే వస్తుభేదరహితుడై ఉంటాడు! 'ఈ సర్వము నాయందే కదా!' అను సందర్శనముచే దేశభేదము ఉండదు! 'నేను - నీవు-అది-ఇది-ఆతడు-ఈతడు'...ఇవన్నీ తనయొక్క కాలాత్మత్వమునందు దర్శిస్తూ కాలాతీతుడై కాలరహితుడై, కేవల సాక్షి అయి ఉంటారు.

43. శూన్యాత్మా, సూక్ష్మరూపాత్మా,
విశ్వాత్మా, విశ్వహీనకః।
దేవాత్మా, దేవహీనాత్మా,
మేయాత్మా, మేయ వర్జితః। - ఈ జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తి విశేషాలన్నీ కథలోని, కల్పనలోని, ఊహలోని విశేషాలుగా (అనగా) వాస్తవానికి లేనివిగా చూస్తూ ఉండటం చేత శూన్యాత్ముడై ఉంటారు.

- సర్వమునకు (ఈ కనబడే స్థూలమైనట్టి సర్వమునకు) తానే సూక్ష్మరూపాత్ముడు అయి దర్శిస్తారు. ఈ విశ్వమంతటికీ తానే ఆత్మ అయి, అదే సమయంలో విశ్వరహితుడై ఉంటున్నారు.

- దేవతలందరికీ తానే ఆత్మ అయి ఉంటూనే, దేవతా రహితుడై, కేవల సాక్షి అయి చెన్నొందుచున్నారు. మేయాత్మ (పరిమితుడు జీవాత్మ) తానే అయి, అదే సమయంలో-అపరిమితాత్మ స్వరూపుడై ప్రభవిస్తూ ఉంటారు.

44. సర్వత్ర జడహీనాత్మా
సర్వేషాం అంతరాత్మకః।
సర్వ సంకల్ప హీనాత్మా
చిన్మాత్రోఽస్మి ఇతి సర్వదా।।

- అంతటా జడహీనుడై, చైతన్యస్వరూపుడుగా ఉంటాడు. సర్వదేహులకు, సర్వదేవతలకు అంతరాత్మ అయి ఆనందపూరితుడై ఉంటాడు. సర్వభూతములు తానే అయి, సర్వసాక్షిగా వేరై - భేదమనునదే లేనివాడై ఉంటాడు. సర్వసంకల్ప రహితుడై, ''సర్వదా చిన్మాత్ర స్వరూపుడను నేను'' అను ఎరుకచే తానే సత్ - చిత్ మాత్రుడై వెలుగొందుచూ ఉంటారు.

45. కేవలః పరమాత్మాహమ్
కేవలో జ్ఞాన విగ్రహః।
సత్తామాత్ర స్వరూపాత్మా
న అన్యత్ కించిత్ జగత్ భయమ్।

ఇహమంతా తన భావనా - లీలా వినోదమై, ఏ పరమాత్మయొక్క విభవమై యున్నదో , అట్టి పరమాత్మకు అభిన్నుడను నేను! పరిశుద్ధ - కేవల జ్ఞానవిగ్రహుడను! అట్టి నా జ్ఞాన స్వరూపము (తెలివి) నుండి జ్ఞేయము (తెలియబడే ఈ సమస్తము)... అభిన్నమై ప్రదర్శితమవుతోంది.

ఏ కేవలసత్త నుండి 'జగత్ సత్త-అహమ్ సత్త-త్వమ్ సత్త-సఃసత్త-ఇదమ్ సత్త'...ఇవన్నీ బయల్వెడలుచున్నాయో...అట్టి కేవల సత్తాస్వరూపుడను. నాకు వేరైన జగత్ కించిత్ కూడా లేదు. అందుచేత అభయుడను.

46. ''జీవ-ఈశ్వరేతి'' వాక్యేతి,
వేద శాస్త్రాది యత్ ''అహం'' తు ఇతి,
''ఇదం చైతన్యమేవ''-ఇతి। అహం ''చైతన్యమితి''-అపి -
ఇతి నిశ్చయ శూన్యో యో,
వైదేహీ ముక్త ఏవ సః।।

అట్టి నా గురించి ప్రబోధిస్తూ ప్రవచించటానికి వేదములు శాస్త్రములు 'జీవుడు-ఈశ్వరుడు, అహమ్‌బ్రహ్మ, ఇదమ్ చైతన్యమేవ మొదలైన శబ్దాలు కల్పిస్తున్నాయి. అవన్నీ సర్వదా నేనే! నాగురించియే. అంతేగాని జీవేశ్వరులు అనగా, బ్రహ్మము-చైతన్యము అనగా మరెవరిగురించో కాదు.

ఇదంతా శుద్ధ చైతన్యము. నేనో? శుద్ధ చైతన్య స్వరూపుడను. ఇట్టి నిశ్చయము కలిగి ఉన్నవాడు విదేహముక్తుడు।

47. చైతన్యమాత్ర సంసిద్ధః
''స్వాత్మా రామః'' సుఖాసనః।

48. అపరిచ్ఛిన్న రూపాత్మా
అణు-స్థూలాది వర్జితః,
తుర్యతుర్యః పరానందో,

వైదేహీ ముక్త ఏవ సః।।
- ఎవ్వడైతే 'నేను కేవల చిత్ చైతన్య మాత్రుడను' అను నిశ్చయ - నిశ్చల భావనకు సర్వదా సర్వత్రా సంసిద్ధుడై, స్వ-ఆత్మారాముడై సుఖాసీనుడై ఉంటాడో....,
- "నీవు-నేను-అతడు-వాడు-వీడు-అది-ఇది-దేవతలు-మానవులు- జంతువులు" మొదలైన పరిచ్ఛిన్నత్వము కించిత్ కూడా లేనట్టివాడై , సూక్ష్మము (అణువు) - స్థూలము మొదలైన భేదములను తిరస్కరించినట్టి అతీత స్థానము ఆశ్రయించి అపరిచ్ఛిన్నరూపుడై ఉంటాడో....
- జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులకు 'సాక్షి' అగు తుర్యమునకే తుర్యుడై, పరానందుడై ఉంటాడో...అట్టివాడే విదేహముక్తుడు.
49. నామ - రూప విహీనాత్మా
పర సంవిత్ సుఖాత్మకః
తురీయాతీత రూపాత్మా
శుభాశుభ వివర్జితః।।
ఓ కార్తికేయా! కుమారా! సర్వజన ప్రియా! ఇంకా ఈ విదేహముక్తుని అనుభవం గురించి...విను!
- ఎవ్వరి దృష్టిలో ...,
→ నేను నామ - రూప పరిమితుడనుకాను! అపరిమిత - ఆనందాత్మను!
→ ఇహమునకు ఆధారమైనట్టి పర (సత్ విత్ - సంవిత్) సుఖాత్ముడను!
→ జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తులకు 'సాక్షి' అయినట్టి, 'కర్త' అయినట్టి తురీయమునకు కూడా అతీతుడను. తురీయమును ఒక అంశగా గల రూపుడను!
→ ఈ సర్వము సర్వదా సర్వత్రా నేనే అయి ఉండటముచేత, నాకు... 'ఇది శుభము - అదికాదు' అనునది లేదు. శుభాశుభ వివర్జితుడను!
50. యోగాత్మా, యోగయుక్తాత్మా,
బంధ - ముక్తి వివర్జితః।
గుణాగుణ విహీనాత్మా
దేశ కాలాది వర్జితః।।
51. సాక్షి - అసాక్షిత్వ హీనాత్మా
కించిత్ కించిత్ న కించన
యస్య ప్రపంచ భానం న।
బ్రహ్మాకారమపి ఇహ న।।
- జీవాత్మ - పరమాత్మల ఏకత్వమగు యోగాత్మను. యోగయుక్తాత్మను. నా కల్పనలో నా కల్పితమగు జీవాత్మకు (స్వతఃగా లేదు కాబట్టి) బంధము లేదు. పరమాత్మగా సర్వమునకు వేరై ఉన్నాను. కాబట్టి దేని వలనా నాకు బంధము లేదు. బంధమే లేని చోట ముక్తి ఎక్కడిది? బంధ - ముక్తి వివర్జితుడను.
గుణ-అగుణములు లేనట్టి, దేశకాలములకు సంబంధము కానట్టి కేవల ఆత్మను. ఈ సర్వము నాదై, నేనే అయి నాయందే ఉండటంచేత - దేశ కాల భేదము లేనట్టివాడను.
కించిత్ కించిత్ కూడా నాకు సాక్షిత్వము లేదు. అసాక్షిత్వము లేదు! ఇక్కడ ప్రపంచాకారము లేదు. బ్రహ్మాకారము లేదు.
52. స్వస్వరూపే స్వయం జ్యోతిః
స్వస్వరూపే స్వయం రతిః।
వాచామ్ అగోచరానందో
వాక్ మనో అగోచరః స్వయమ్।
అతీతాతీత భావో యో
వైదేహీ ముక్త ఏవ సః।।
- నా స్వస్వరూపము (సర్వదీపములను వెలిగించు అగ్నివలె) స్వయం జ్యోతి స్వరూపము!
- స్వస్వరూపము నందు 'జగత్' అనే స్వీయకల్పనయందు స్వయముగా రమించుచున్నాను!
చెప్పటానికి వీలు లేనివాడను. వాక్ - మనస్సులు ప్రకటించలేని స్వానంద స్వస్వరూపుడను!

ఇట్టి సర్వాతీత భావము కలవాడు 'విదేహముక్తుడు' అని పిలువబడుచున్నారయ్యా!
53,54. చిత్త వృత్తేః అతీతో యః,
చిత్త వృత్తిః అవభాసకః।।
సర్వవృత్తి విహీనాత్మా
వైదేహీముక్త ఏవ సః।।
తస్మిన్ కాలే విదేహీతి
దేహస్మరణ వర్జితః।।
ఎవ్వడైతే....,
- చిత్త వృత్తులన్నిటికీ అతీతుడై, సాక్షి అయి, మౌనముగా సందర్శించువాడై ఉంటాడో....
- చిత్త వృత్తులను తన నుండి (సూర్యుని నుండి సూర్యకిరణములను వలె) ప్రసరించునట్టి స్వరూపుడై ఉంటాడో...,
- సర్వ వృత్తులు లేనట్టి స్థానమును (వృత్తి, రహిత స్థానమును) అలంకరించి సర్వాలంకృతుడై ఉంటాడో...ఆతడే విదేహముక్తుడు.
ఏ క్షణంలో నీవుగాని, ఏ జీవుడైనా కానీ 'దేహస్మరణము'ను విస్మరించి వేస్తాడో... (దేహస్మరణ రహితుడౌతాడో) ఆ క్షణం నుండి ఆతడు విదేహముక్తుడే!
55. ఈషన్మాత్రగ్ం స్మృతం చేద్యః
తదా సర్వ సమన్వితః।
పరైః అదృష్ట బాహ్యాత్మా
పరమానంద చిద్ఘనః।।
ఆ విదేహముక్తుడు తనయొక్క అనంత - అఖండ - దివ్య చైతన్యము నుండి బయల్వెడలు అనంత చిత్ కిరణములయొక్క ఒక చిన్న స్ఫురణ విభాగములో (ఈషణ్మాత్రములో) ఈ సర్వజగత్ విభూతులు కలిగియున్నవాడై ఉంటున్నారు!
పరులకు కనబడని బాహ్యాత్ముడై, పరమానంద చిద్ఘనుడై, అంతరమున దేదీప్యమానముగా వెలుగొందుచున్నారు.
బ్రహ్మానంద రసాస్వాదుడు
56. పరైః అదృష్ట బాహ్యాత్మా
సర్వ వేదాంత గోచరః
బ్రహ్మామృత రసా స్వాదో
బ్రహ్మామృత రసాయనః।।
బ్రహ్మానంద రసాస్వాదుడు
పరస్వరూపుడై, దృశ్య దృష్టికి విషయము (దృష్టము) కానట్టి, 'సర్వ వేదాంతవాక్యములకు (సోఽహమ్ - తత్త్వమ్ - త్వమేవాహమ్...ఇత్యాది మహావాక్యములకు) మాత్రమే గోచరుడు అగుచూ...,
బ్రహ్మామృత రసమును గ్రోలుచూ, బ్రహ్మామృతరసస్వరూపుడై అంతటా సంప్రదర్శితుడై ఉంటున్నారు.
57. బ్రహ్మామృత రస అసక్తో,
బ్రహ్మామృత రసః స్వయమ్।
బ్రహ్మామృత రసే మగ్నో
బ్రహ్మానంద శివార్చనః।।

→ ఎల్లవేళలా 'బ్రహ్మముయొక్క అనుభూతి' అను రసమును గ్రోలుటయందు. ఆసక్తచిత్తుడై ఉంటారు.
→ అంతటితో ఆగరు. సక్తత లేకుండానే తనకు తానే బ్రహ్మామృత రసస్వరూపుడై విరాజిల్లుచున్నారు.
→ బ్రహ్మామృత రసమునందు అనునిత్యము నిమగ్నుడై, అనుక్షణికంగా బ్రహ్మానంద శివార్చనను నిర్వర్తించుచున్నారు.
బ్రహ్మానందమే ఆతని శివార్చన.
58. బ్రహ్మామృత రసే తృప్తో
బ్రహ్మానందానుభావకః।
బ్రహ్మానంద శివానందో
బ్రహ్మానంద రసప్రభః।।

→ బ్రహ్మానంద రసాస్వాదనచే పరమ సంతృప్తుడై ఉంటున్నారు.
→ సర్వత్రా 'ఇదంతా నాయొక్క బ్రహ్మానందానుభవమే!' అని భావించువాడై ఉంటున్నారు.
→ బ్రహ్మానంద శివ - ఆనందుడై బ్రహ్మానంద - అమృతరస - మధుర రసప్రభలతో వెలుగొందుచున్నారు.
59. బ్రహ్మానంద పరంజ్యోతిః
బ్రహ్మానంద నిరంతరః।
బ్రహ్మానంద రసాత్ నాదో
బ్రహ్మానంద కుటుంబకః।। - (సహస్ర దీపములలోని దీపకాంతివలె) బ్రహ్మానంద పరంజ్యోతి స్వరూపుడై నిరంతరము పరమానంద-అనునిత్య ఆస్వాదుడై ఉంటున్నారు.
ఎల్లవేళలా బ్రహ్మానంద రసనాదమును, శబ్దములను, బ్రహ్మానంద పలుకులను పలుకుచున్నాడు. బ్రహ్మానంద కుటుంబీకుడై జగత్తులో నివసిస్తున్నారు.
60. బ్రహ్మానంద రథారూఢో
బ్రహ్మానందైక చిద్ఘనః।
బ్రహ్మానంద రస ఉద్వాహో
బ్రహ్మానంద రసంభరః।।
'బ్రహ్మానందము' అనే రథమును అధిష్టించిన వాడై విహరిస్తున్నారు. బ్రహ్మానంద - ఏకరస - చిద్ఘనులై వెలుగొందుచున్నారు.
బ్రహ్మానంద రసదేవతా దాంపత్య సమేతుడై బ్రహ్మానందముతో నిండి ఉన్నవాడగుచున్నారు. బ్రహ్మానంద రసంభరుడు అగుచున్నాడు. రసభరితుడై ఊయలలూగుచున్నారు.
61. బ్రహ్మానంద జనైః యుక్తో
బ్రహ్మానందాత్మని స్థితః।
ఆత్మరూపమ్ ఇదగ్ం సర్వమ్
ఆత్మతో అన్యత్ న కించన।। బహ్మానందమును ఎరిగిన సహజనులతో కూడి బ్రహ్మానందాత్మయందు స్థాపితుడై ఉంటున్నారు.
బ్రహ్మానందాత్మని సిద్ధి స్థితి
ఇక్కడ (ఇంద్రియములకు) ఎదురుగా కనిపిస్తూ ఉన్నదంతా - ఆత్మస్వరూపమే! ఆత్మకు వేరై, కించిత్ కూడా ఎక్కడా ఏదీ లేనే లేదు!
62. సర్వమ్ ఆత్మాహమ్, ఆత్మాస్మి
పరమాత్మా పరాత్మకః, నిత్యానంద స్వరూపాత్మా
వైదేహీ ముక్త ఏవ సః।। ఆత్మనగు నేనే ఈ సర్వము అయి ఉన్నాను. నిత్యానంద స్వరూపాత్మ స్వరూపమగు పరమాత్మను! సర్వము నేనై న నేనే నేను!
- ఇట్టి అనుభూతి - అవగాహనలచే, అట్టివాడు విదేహముక్తుడే!
63. పూర్ణరూపో మహాన్ ఆత్మా
ప్రీతాత్మా శాశ్వతాత్మకః
సర్వాంతర్యామి రూపాత్మా
నిర్మలాత్మా నిరాత్మకః।। ఎవ్వరైతే....
- (పంచజ్ఞానేంద్రియములు - పంచకర్మేంద్రియ విషయములు - మనోబుద్ధి చిత్త అహంకారములు - జీవాత్మ - ఈశ్వరాత్మలతో కూడిన షోడశ కళలతో కూడిన) సర్వము తానే అయినట్టి 'పూర్ణరూపమహాన్' ఆత్మగా ఉంటారో,
- చిదానంద - ప్రీతిస్వరూపుడుగా తనను తాను భావిస్తారో,
- 'నేను శాశ్వతమగు అమృతాత్మను' అని ఆస్వాదిస్తూ ఉంటారో,
- సర్వాంతర్యామి రూపాత్ముడై ఉంటారో,
- నిర్మలాత్ముడై ప్రకాశమానుడౌతారో,
- ఆత్మతత్త్వమునకు ఆవల నిరాత్మకులై కూడా ఉంటారో...,
64. నిర్వికార స్వరూపాత్మా
శుద్ధాత్మా శాంతరూపకః

శాంత శాంత స్వరూపాత్మా
నైకాత్మత్వ వివర్జితః।।
- వికార రహితమగు (దృశ్యత్వము - దేహత్వము మొదలైన వికారములు లేనట్టి) కేవలాత్మ స్వరూపుడుగా ఉంటారో…,
- పరమశాంతమగు పరిశుద్ధాత్ములై ఉంటారో…,
- శాంతమునకే శాంత స్వరూపులై ఉంటారో…,
- సర్వదా ఏకాత్ములై, అనేకాత్మలు కానివాలై, అఖండులై… ఏకానేకాత్మత్వ మును కూడా విసర్జించి ఉంటారో,
ఆయనయే విదేహముక్తుడు!
65. జీవాత్మ - పరమాత్మేతి
చింతా సర్వస్వ వర్జితః।
ముక్తాముక్త స్వరూపాత్మా,
ముక్తాముక్త వివర్జితః।।
66. బంధమోక్ష స్వరూపాత్మా,
బంధమోక్ష వివర్జితః।
ద్వైతాద్వైత స్వరూపాత్మా,
ద్వైతాద్వైత వివర్జితః।।
జీవాత్మ - పరమాత్మలు' అనే భేదచింతనను అతిక్రమించి ఉంటారో..,
-జీవాత్మకమైన సర్వస్వమును-పాము తన కుబుసమును వదలునట్లు వదిలి వేసి ఉంటారో (జీవాత్మ పరమాత్మయేనని ఎరిగి ఉంటారో),
- పరమాత్మగా ముక్తము - జీవాత్మగా అముక్తము అను ఉభయములు స్వభావ చమత్కారముగా ప్రదర్శిస్తూ ముక్త - అముక్తములను (Relief and bondage) రెంటినీ జయించి ఉంటారో…,
- బంధ - మోక్షములు ఆత్మస్వరూపముగా గమనిస్తూ (తానే అయి) బంధమోక్షములను వివర్జించివేస్తారో..,
-ద్వైత - అద్వైతములు రెండూ ఆత్మ స్వరూపములుగా గ్రహించి, తానే అయి ద్వైత - అద్వైత వివర్జితుడై ఉంటారో
ఆయనయే విదేహముక్తుడు!
67. సర్వాసర్వ స్వరూపాత్మా
సర్వాసర్వ వివర్జితః।
మోదప్రమోద రూపాత్మా
మోదాది వినివర్జితః।।
సర్వ - అసర్వ స్వరూపాత్మగా అయి సర్వ - అసర్వములను వదలివేసి ఉంటారో…..,
మోద - ప్రమోద స్వరూపాత్మను ఎరిగి మోదములన్నీ (All Pleasantaries) జయించివేసి ఉంటారో…
68. సర్వసంకల్పహీనాత్మా
వైదేహీ ముక్త ఏవ సః।।
నిష్కళాత్మా నిర్మలాత్మా
బుద్ధాత్మా పురుషాత్మకః।।
సర్వ సంకల్పములను రహితం చేసుకొని, సంకల్పములకు ఉత్పత్తి స్థానమగు కేవల స్వస్వరూపమునందు స్థితి పొంది ఉంటారో, అట్టివారే విదేహముక్తులు.
ఎట్టివారైతే… సర్వులయొక్క, తమయొక్క స్వస్వరూపమును - సర్వ సందర్భములకు ఆవలగల కళంకము లేవీ స్పృశించజాలని నిష్కళాత్మ గాను, కళాతీతంగాను, నిత్యనిర్మలాత్మగాను, కేవలీ - బుద్ధాత్మగాను, పరమపురుషాత్మగాను దర్శించుచున్నా రో, వారే విదేహముక్తులు.
69. ఆనందదాది విహీనాత్మా, అమృతాత్మా అమృతాత్మకః।
కాలత్రయ స్వరూపాత్మా, కాలత్రయ వివర్జితః।।
70. అఖిలాత్మా హి అమేయాత్మా, మానాత్మా మాన వర్జితః।
నిత్యప్రత్యక్షరూపాత్మా, నిత్యప్రత్యక్ష వర్జితః।।
71. అన్యహీన స్వభావాత్మా, అన్యహీన స్వయం ప్రభః

విద్యా అవిద్యాది మేయాత్మా, విద్యా-అవిద్యాది వర్జితః।। -'నేను అన్నమయ - ప్రాణమయ - మనోమయ - విజ్ఞానమయ - ఆనందమయ కోశములన్నీ లేనట్టివాడను!
- అమృతాత్మను! అమృతాత్మకుడను!
- త్రికాలాత్మ స్వరూపుడను! త్రికాలములు లేనట్టివాడను.
- అఖిలాత్మ స్వరూపుడను. అందుచేత అమేయ - అనంతాత్ముడను!
- ఈ ప్రత్యక్షమంతా నా ఆత్మ స్వరూపమే! అయితే, నిత్యప్రత్యక్ష రహితుడను కూడా!
- 'అన్యము' అనునదే లేనట్టి స్వభావముగల ఆత్మను!
- అన్యముయొక్క అవసరమే లేనట్టి స్వయంప్రకాశాత్మను!
- విద్య - అవిద్యలు మమాత్మ స్వరూపమే! కానీ విద్య-అవిద్య మొదలైనవేవీ కించిత్‌కూడా లేనట్టి స్వయం సంపూర్ణాత్మను!

72. నిత్యానిత్య విహీనాత్మా
ఇహాముత్ర వివర్జితః
శమాది షట్క శూన్యాత్మా
ముముక్షుత్వాది వర్జితః।।

- ఆత్మస్వరూపుడుగా నాకు నిత్య-అనిత్యములనేవేవీ లేవు! ఇహ - ఆముత్ర (ఈవల దృశ్య-ఆవల దృశ్యరహిత స్థానఫలములు) లేనట్టివాడను!
- ఆత్మ సర్వదా నాయందు నేనే అయి సిద్ధించియుండగా ఇక ఆపై నాయందు - శమము, దమము, మొదలైన షట్కసాధన సంపత్తికి చోటు ఏది? లేదు? ముముక్షుత్వము కూడా లేదు. సర్వదా ఆత్మ నా స్వరూపమే అయి ఉండగా, ఇక అందుకై 'మోక్ష - అపేక్ష' అనునదేమున్నది? సర్వదా సిద్ధించియున్న దానికి సాధన సంపత్తితో పనేమున్నది?

73. స్థూలదేహ విహీనాత్మా
సూక్ష్మదేహ వివర్జితః
కారణాది విహీనాత్మా
తురీయాది వివర్జితః।।

- సర్వదా ఆత్మయే స్వరూపముగా కలిగియున్నట్టి నాకు స్థూలదేహము లేదు. సూక్ష్మ దేహము లేదు. కారణదేహము - సంస్కార దేహము మొదలైనవి లేవు. తురీయావస్థ లేదు. అసలు అవస్థలే లేవు. సర్వదా యథాస్థితుడను కదా!

74. అన్నకోశ విహీనాత్మా, ప్రాణకోశ వివర్జితః
మనఃకోశ విహీనాత్మా, విజ్ఞానాది వివర్జితః।।
75. ఆనందకోశ హీనాత్మా, పంచకోశ వివర్జితః।
నిర్వికల్ప స్వరూపాత్మా, సవికల్ప వివర్జితః।।

ఆత్మ గురించి వివరించి - నిర్వచించి చూపుటకొరకై అన్నమయ - ప్రాణమయ-మనోమయ-విజ్ఞానమయ - ఆనందమయ...పంచకోశములు శాస్త్రములు కల్పించి చెప్పుచున్నాయి. వాస్తవానికి నేను ఆత్మగా పంచకోశ వివర్జితుడను! ఆత్మభావన సిద్ధించుచుండగా, ఇక ఆ విభాగముల చర్చతో పని లేదు. సర్వ సంకల్పములకు జననస్థానమగు ఆత్మయే నేను! కనుక 'సవికల్పత్వము'ను వివర్జించినప్పటి నిర్వికల్ప స్వరూపాత్మను అయి ఉన్నాను!

76. దృశ్యానువిద్ధ హీనాత్మా
శబ్దవిద్ధ వివర్జితః
సదా సమాధి శూన్యాత్మా
ఆదిమధ్యాంత వర్జితః।।

దృశ్యమునకు ద్రష్టత్వము, శబ్దమునకు శ్రవణత్వము అను ధర్మములు ఆత్మనగు నా ధర్మములు కావు. అవి మనో సంబంధమైనవి.
ఎల్లప్పుడూ ఆత్మనిష్ఠుడనే! సమాధి అనునది కూడా ఆత్మగా నాధర్మము కాదు. అది బుద్ధి ధర్మము మాత్రమే. ఎందుకంటే, నాకు మొదలు - మధ్య - చివర లేదు. (మనోబుద్ధులకు అవి ఉంటే ఉండవచ్చు గాక!).

77. ప్రజ్ఞాన వాక్య హీనాత్మా
'అహమ్‌బ్రహ్మాస్మి' వర్జితః।।

‘తత్త్వమసి’ - ఆది హీనాత్మా।
‘అయమాత్మా’ ఇతి అభావకః।।
అనిర్వచనీయమగు కేవలీ పరబ్రహ్మస్వరూపుడను. నా గురించి ‘ప్రజ్ఞ’ ‘బ్రహ్మము’ ‘త్వమ్’ ‘ఆత్మ’ అనునవన్నీ బోధించుటకై కల్పించబడుచున్నాయి.
- ప్రజ్ఞ (తెలివి) కంటే ముందే ఉన్నవాడిని. కనుక ప్రజ్ఞాన వాక్యహీనుడను!
- అవాక్ మానస గోచరుడను. కనుక ‘బ్రహ్మాస్మి’ అను శబ్దవర్జితుడను!
- అఖండ స్వరూపుడనగుటచే ‘త్వమ్’ ‘తత్త్వము’ అనునది కూడా లేనివాడను. అఖండ భావన స్వాభావికమైన తరువాత, ఇక వాటితో పని ఏమి?
78. ఓంకార వాచ్య హీనాత్మా
సర్వ వాచ్య వివర్జితః।
అవస్థాత్రయ హీనాత్మా
అక్షరాత్మా చిద్మాతకః।।
- జీవాత్మ నా స్వరూప - స్వభాములుకావు. అయమాత్మా అభావుడను.
వాక్కులచే ‘ఓం’ అనుసంజ్ఞామాత్రముచేత, వాచ్యమాత్రము చేత సర్వాత్మకమగు మమ ఆత్మరూపము ‘ఇది’అని చెప్పజాలనిది. సర్వవాచ్యములు (శబ్దవర్ణములు) నిర్వచించజాలనిది. ‘కైవల్యము’ అనుభవైకవేద్యమైనది మాత్రమే. భాషకు అందేది కాదు.
జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్తులు నా సంచారము కొరకు స్వీయకల్పనలగుట చేత…., నా స్వరూపమునకు అవస్థలకు వేరైనట్టిది. అక్షరము - చిదాత్మకము అయినట్టిది! నేను అవస్థాత్రయ రహితుడను. నా స్వరూపము పరిధిరహితము.
79. ఆత్మజ్ఞేయాది హీనాత్మా
యత్ కించత్ ఇదమ్ ఆత్మకః।
భావాభావ విహీనాత్మా (భానాభావ విహీనాత్మా)
వైదేహీముక్త ఏవ సః।।
ఆత్మ తెలుసుకోబడునది కూడా కాదు. “తెలుసుకొనుచున్నది” “తెలియబడునది”, “తెలుసుకోవటము” కూడా తానే అయి ఉన్నట్టిది. తెలియబడే దృశ్య జగత్ విషయము కానప్పటికీ, తెలియబడేదంతా ‘తానే’ అయినట్టిది. ఆత్మ భావ - అభావ రహితమైనది!
ఈవిధంగా స్వస్వభావము గురించి ఎరిగియున్నవాడు.
తత్ భావనాభ్యాసముగలవాడు - విదేహముక్తుడు!
80. ఆత్మానమేవ వీక్షస్వ
ఆత్మానం బోధయ స్వకమ్।
స్వమాత్మానం స్వయం భుక్ష్వ
స్వస్థో భవ, షడానన!
81. స్వ ఆత్మని స్వయం తృప్తః
స్వమాత్మానగ్ం స్వయం చర।
ఆత్మానమేవ మోదస్వ।
వైదేహీ ముక్తికో భవ।

ఇత్యుపనిషత్।।
ఓ షణ్ముఖా! షడాననా! కుమారస్వామీ!
(1) ఇదంతా ఆత్మగా భావించి ఆత్మనే సందర్శించుచుండుము.
(2) ఆత్మబోధ స్వరూపుడవై ప్రకాశించుము.
(3) స్వస్వరూపాత్మనే స్వయముగా ఆస్వాదిస్తూ, ఈ దృశ్యమునంతటినీ స్వస్వరూపముగా దర్శిస్తూ ఆత్మచే స్వస్థుడవై ఉండుము.
(4) స్వస్వరూపాత్మయొక్క జ్ఞాన - విజ్ఞాన అనుభవములచే స్వయంతృప్తుడవై ఉండుము. స్వాత్మయందే దృశ్యమునంతా స్వాత్మకు అభిన్నమని ఎరిగినవాడవై స్వయముగా చరించుచుండుము.

(5) ఆత్మచే ఆత్మను దర్శిస్తూ, ఆత్మయందే సంచరిస్తూ రమిస్తూ ఆనందించుము.
విదేహముక్తుడవై ఉండుము.

ఇత్యుపనిషత్

01. 'నిదాఘో' నామ వై మునిః
పప్రచ్ఛ ఋభుం భగవంతమ్
ఆత్మ - అనాత్మ వివేకమ్
అనుబ్రూహి - ఇతి'।
సహోవాచ హ ఋభుః
సర్వ వాచో అవధిః బ్రహ్మ।
సర్వ చింతా అవధిః గురుః।
సర్వ కారణ కార్యాత్మా
కార్యకారణ వర్జితః।
'నిదాఘుడు' అను మునిపుంగవుడు ఒకప్పుడు సద్గురువు, భగవంతుడు అగు ఋభుమహర్షిని సమీపించారు. నమస్కరించారు.
నిధాఘముని : హే భగవాన్! ఋభుమహర్షీ! 'ఆత్మ - అనాత్మ వివేకము' గురించి ప్రసంగిస్తూ దయచేసి నాకు బోధించండి.

ఋభుమహర్షి : నాయనా! నిదాఘా। బ్రహ్మము సర్వ వాచ్యములకు (భాషకు -వాక్యములకు-చెప్పటానికి) అవధి (ఆవల) అయి ఉన్నది. సర్వవాక్కులకు సర్వచింతలకు అవధి (పరాకాష్ఠ). కేవల - ఆత్మాహమ్ సిద్ధుని అనుభవం ఏమిటో విను. చెప్పుతాను.
సర్వ కార్య కారణములకు ఆత్మయే కారణము. కానీ ఆత్మ కార్య - కారణములకు సంబంధించినదే కాదు.
02. సర్వ సంకల్ప రహితః,
సర్వనాదమయః శివః।
సర్వ వర్జిత చిన్మాత్రః।
సర్వానందమయః పరః।।
03. సర్వతేజః ప్రకాశాత్మా
నాదానందమయాత్మకః।
సర్వానుభవ నిర్ముక్తః
సర్వధ్యాన వివర్జితః।।
ఆత్మ సంకల్పములకు విషయమే కాదు. ఎందుకంటే, ఆత్మ నుండే ఆత్మచే ఆత్మకు అభిన్నమై- సంకల్పములు బయల్వెడలుచున్నాయి. అయితే, ఆత్మ సర్వనాదమయ శివస్వరూపము।
సర్వము అధిగమించినట్టి కేవల చిత్ (ఎరుక) మాత్రము (చిన్మాత్రము). కానీ అద్దానికి ఇదంతా ఆనందమయమై, సర్వమునకు సర్వదా వేరైయున్నది. తన తేజస్సుతో సర్వము ప్రకాశింపజేయుచున్నదై, 'నాదానందమయము' అగు ఆత్మయే ప్రదర్శనమానమగుచున్నది.
ఆత్మ → సర్వ అనుభవములనుండి విడివడినట్టిది! సర్వ ధ్యానములకు వేరైనట్టిది! 'ఆత్మ' అనునది ధ్యాతయొక్క సహజమగు స్వస్వరూపమే అయి ఉన్నది.
04. సర్వ నాద కలాతీత
ఏష ఆత్మా అహమ్ - అవ్యయః।

ఆత్మ-అనాత్మ వివేకాది
భేద-అభేద వివర్జితః।
సర్వ నాద - కళలకు అతీతమైయున్న అట్టి అవ్యయమగు ఆత్మయే నేనై ఉన్నాను. ఆత్మ-అనాత్మ వివేకము మొదలైన వాటిచే ఆత్మ సంబంధితమైలేదు.
'ఇది ఆత్మ - అది అనాత్మ'.... అను భేద - అభేదములను వివేకి - దాటివేసి ఉంటాడు.
05. శాంతాశాంత విహీనాత్మా
నాదాంత జ్యోతిరూపకః।।
మహావాక్యార్థతో 'బ్రహ్మాస్మి'
ఇతి అతి దూరతః।।
శాంత - అశాంత రహితమగు (ఆ రెండింటికీ సాక్షి అగు) ఆత్మను ఆతడు సర్వత్రా దర్శించుచున్నాడు. నాదమునకు ఆవల 'వత్తి లేని జ్యోతి' రూపకుడై వెలుగొందుచున్నాడు. 'బ్రహ్మాస్మి' అను మాటలకు కూడా అతిదూరంగా ఉంటున్నాడు. బ్రహ్మమే తానైనప్పుడు, ఇక బ్రహ్మాస్మి వాక్యార్థము అవసరమే లేనివాడగుచున్నాడు. (మామిడిపండు తన 'తీపి' గురించి ప్రచారము చేసుకోవలసిన పనేమున్నది)
06. 'తత్' శబ్ద వర్జః
'త్వమ్' శబ్ద హీనో
వాక్యార్థ వర్జితః।
క్షరాక్షర విహీనో యో
నాదాంత జ్యోతిరేవ సః।
బ్రహ్మమును సిద్ధించుకొన్నవారు - తత్ - త్వమ్ శబ్దముల భేదమును రహితము చేసి ఏక - అఖండ బ్రహ్మమును దర్శించువారై ఉంటున్నారు. సర్వ వాక్యార్థములను అధిగమించి ఏకత్వమునందు ఐక్యత్వము పొందిన వాడగుచున్నారు.
నాదమునకు ఆవల తత్త్వార్థ రూప కేవల జ్యోతి స్వరూపులై, ఇక క్షర - అక్షర భేద రహితులగుచున్నారు.
07. అఖండైక రసోవాహమ్, ఆనందోఽస్మి - ఇతి వర్జితః
సర్వాతీత స్వభావాత్మా, నాదాంత జ్యోతిరేవ సః।।
'నేనే అఖండైక (అఖండ + ఏక) రస ఆనందస్వరూపుడను'... మొదలైన శబ్దముల ఆవస్యకతను కూడా దాటివేసిన వారై సర్వమునకు అతీతమగు - నాదమునకు ఆవల కేవల స్వయం-జ్యోతి స్వరూపుడై సంప్రకాశమానుడగుచున్నారు.
08. 'ఆత్మ' ఇతి శబ్ద హీనోఽయం
ఆత్మ శబ్దార్థ వర్జితః
సత్-చిత్-ఆనంద హీనో
య ఏషైవ ఆత్మా సనాతనః।।
'ఇది నా ఆత్మ' అను శబ్దములను అధిగమించి ఆత్మ శబ్దార్థములను వదలి వేసినవాడగుచున్నారు. (ఆత్మయే తానై ఉండగా, ఇక 'ఆత్మ' అను శబ్దార్థముల విచారణతో పనిఏమి?). ఆతనిపట్ల సత్ - చిత్ - ఆనంద శబ్దముల వ్యవహారమంతా తొలగి తనకు తానే 'సనాతనాత్మ'గా వెలుగొందుచున్నాడు. ఆతడు బ్రహ్మము గురించి ఎరిగినవాడు మాత్రమే కాడు! బ్రహ్మమే తాను!
09. స నిర్దేష్టుమ్ అశక్యో యో
వేద వాక్యైః అగమ్యగః,
యస్య కంచిత్ బహిః నాస్తి
కించిత్ అంతః కియత్ న చ।
అట్టి బ్రహ్మమే తానై యున్న వాని స్థితి 'ఇట్టిది' అని నిర్ణయించి - నిర్దేశించి చెప్పలేము! వేదవాక్యములకు కూడా దొరుకనివాడు! కేవలానుభవము నందు బ్రహ్మమే తానై వెలుగొందువాడు! ఆతనికిక బాహ్య ప్రపంచము లేదు. అంతర ప్రపంచము లేదు. ఆ భేదమే ఉండదు. శాస్త్ర పాఠ్యాంశాలన్నీ మౌనము వహిస్తాయి! ఆతడు మౌనానుభవుడై ఉంటాడు! (మౌనవాఖ్యా ప్రకటిత పరబ్రహ్మ తత్త్వమ్ యువానమ్)
10. యస్య లింగం ప్రపంచం వా
బ్రహ్మైవ ఆత్మా, న సంశయః।

నాస్తి యస్య శరీరం వా
జీవోవా భూత భౌతికః।।
అఖండమగు ఆత్మయే తానైయున్న ఆత్మస్థితియందు…,
తానే బ్రహ్మమై వెలుగొందుచుండగా ఇక ఈ భౌతిక (లింగ) ప్రపంచమంతా ఆతని దృష్టిలో (నాటకం-పాత్రయొక్క నాటకీయ సంబంధాలు వలె) స్వతఃగా లేనిదే అగుచున్నది.
- 'అహమ్ బ్రహ్మాస్మి' శబ్దమును దాటి, భావనలో ప్రవేశించి ఉన్నవానికి ఇక, - శరీరము - జీవాత్మ - భౌతికమైన భూత ప్రపంచము కల్పనామాత్రమై, 'లేనివే' అగుచున్నాయి. ఎవరో వ్రాసిన ఏదో కథవలె వినోదరూపమగుచున్నాయి.
11. నామరూపాదికం నాస్తి, భోజ్యం వా, భోగభుక్చ వా,
సద్వా-అసద్వా స్థితిర్వ అపి, యస్య నాస్తి క్షర - అక్షరమ్।।
- నామ రూపములు, భోగించబడునది - భోగము - భోగించువాడు (All that being experienced - Experiencing - Experiencer) 'లేనివే' అగుచున్నాయి. సత్తు - అసత్తు, క్షరము - అక్షరము…అను వాటికి కూడా స్థానము లేనట్టిది ఆత్మానుభవము!
12. గుణం వా విగుణంవా పి,
సమ ఆత్మా, న సంశయః,
యస్య వాచ్యం వాచకం వా
శ్రవణం మననం చ వా,
13. గురు శిష్యాది భేదం వా
దేవలోకాః సుర - అసురాః
యత్ర ధర్మం - అధర్మం వా
శుద్ధం వా అశుద్ధమ్ అణ్వపి।।
కేవలాత్మానుభవమునందు ప్రవేశించిన వానికి….
- త్రిగుణములు లేవు. గుణరాహిత్యము లేదు. 'గుణములను దాటివేస్తేనే ఆత్మ అనుభవమౌతుంది' అను సందేహమే ఉండదు. గుణసహిత - గుణరహిత స్థితులలో సమమగు ఆత్మయే అనుభవైక వేద్యము అగుచున్నది!
ఎవ్వనియొక్క 'వచించువాడు - వచనము - వచించబడునది, వినబడునది - వినికిడి - వినువాడు, మనస్సు - మననము - మననము చేయబడే వస్తువు → ఇవన్నీ ఆత్మయందు లయించి, లేనివగుచున్నాయో,
- గురుశిష్య భేదమంతా సమసిపోతోందో, దేవ - భూ - పాతళములనబడే లోక భేదములు కనబడకుండా పోతున్నాయో,
- దేవతలు - రాక్షసులు మొదలైన భేదమంతా ఏ ఆత్మానుభవి సమక్షంలో అభేదము సంతరించుకుంటున్నాయో…,
- ఏ చోట ధర్మ - అధర్మములకు శుద్ధ - అశుద్ధములకు అణువంత కూడా చోటులేదో…,
14. యత్రకాలమ్ అకాలం వా
నిశ్చయః, సంశయో నహి,
యత్ర మంత్రం - అమంత్రం వా
విద్య - అవిద్యే న విద్యతే।।
- ఎచ్చట త్రికాలములు అకాలములో ఏకమై ఆత్మయొక్క నిశ్చయము అశంసయము స్థిరరూపము పొందుతాయో,
- ఎక్కడ మంత్ర - అమంత్రములు, విద్య - అవిద్యలు…అనునవి భేదమై కనుపించవో…,
15. ద్రష్టు దర్శన దృశ్యం వా
ఈషణ్మాత్రం కలాత్మకమ్,
అనాత్మేతి ప్రసంగో వా హి
అనాత్మేతి మనోఽపి వా,
- ద్రష్ట - దర్శన - దృశ్య భేదమంతా కూడా ఆత్మయొక్క కించిత్ కలాప్రదర్శన విశేషము మాత్రమే.
- 'అనాత్మ' అనునదే మాట్లాడటానికి గాని, మనస్సులో ఆలోచించటానికి గాని ఏమాత్రము ఉండి ఉండదో… అదియే అనన్యాత్మత్వము.
16. అనాత్మేతి జగద్వాపి, నాస్తి నాస్తీతి నిశ్చిను।।
సర్వసంకల్ప శూన్యత్వాత్, సర్వ కార్య వివర్జనాత్।

- ఏచోట 'ఈ జగత్తు అనాత్మ' అనునది ఏమాత్రము 'లేనిది' అగుచున్నదో, అదియే ఆత్మత్వము, ఆత్మస్థానము, ఆత్మానుభవిత్వము కూడా. ఆత్మ సర్వసంకల్ప రహితము, సర్వసంకల్పాతీతము కూడా.

17. కేవలం బ్రహ్మమాత్రత్వాత్
నాస్తి అనాత్మేతి నిశ్చిను।
దేహత్రయ విహీనత్వాత్,
కాలత్రయ వివర్జనాత్,

ఓ నిదాఘ మనిసత్తమా! ఆత్మస్థితి గురించి ఇంకా కొన్ని విశేషాలు వినండి.

- కేవలము బ్రహ్మము మాత్రమే ఉన్నది. 'అనాత్మ' అనునదే లేదు.
- ఆత్మ అకర్త-అభోక్త కాబట్టి 'ఇది చేశాను - అది చేయలేదు. ఇంకా అది చేయాలి' అను రూపము గల కార్యక్రమములన్నీ అంతరమున వదలిపేసిన స్థితి! అట్టి ఆత్మ స్థితిలో స్థూలదేహము లేదు. సూక్ష్మదేహము లేదు. కారణదేహము లేదు. భూతకాలము లేదు. వర్తమాన కాలము లేదు. భవిష్యత్ కాలము లేదు. ఆత్మవేత్త → దేహత్రయ - కాలత్రయ వివర్జితుడై, సర్వదా కేవలుడై ఉంటాడు!

18. జీవత్రయ గుణ అభావాత్,
తాపత్రయ వివర్జనాత్,
లోకత్రయ విహీనత్వాత్-
సర్వమ్ ఆత్మేతి శాసనాత్।।

అట్టి 'ఆత్మమేవాహమ్' స్థితి…
→ జీవుడు - ఈశ్వరుడు - ఆత్మల భేదము, బాల్య - యౌవన, వార్ధక్య భేదము లేనట్టిది.
→ ఆధి భౌతిక - ఆధి దైవిక - ఆధ్యాత్మిక తాపములు విసర్జించివేసినట్టిది.
- భూ - సుర - పాతాళ లోకముల నివాస భేదమే ఉండనట్టిది.
'సర్వము ఆత్మయే' అను అనుశాసనము కలిగి ఉన్నట్టిది.
ఇది లేదు కాబట్టి అదీ లేదు

19. చిత్త అభావాత్ చింతనీయం (న),
దేహ అభావత్ జరా-న చ।
పాద అభావాత్ గతిః నాస్తి।
హస్త అభావాత్ క్రియా న చ।।
ఇది లేని భావనచే అదీ లేదు

- చిత్తమే ఆత్మభావన ఉన్నచోట ఉండజాలదు కాబట్టి ఆత్మకు వేరుగా చింతన చేయునదేదీ ఉండదు.
- ఆత్మానుభవము సమక్షములో దేహత్వమే లేదు కాబట్టి, వార్ధక్యము లేదు.
- పాదములు అభావించబడుటచేత గతి (Walking towards whatever) అనునది లేనిదే!
- చేతుల భావమే అభావమై పోతోంది కనుక, క్రియలు ఉండనివే!

20. మృత్యుః నాస్తి జనన అభావాత్
బుద్ధి అభావాత్ సుఖాదికమ్।
ధర్మో నాస్తి। శుచిః నాస్తి।
సత్యం నాస్తి। భయం న చ।।

- 'ఆత్మ నగు నేను దేహముతో పుట్టువాడను కాను'…అను 'జన్మ' - అభావము స్వభావసిద్ధమై ఉండటముచేత, 'మృత్యువు' కూడా లేనిదే.
- ఆత్మానుభవము సమక్షంలో 'బుద్ధి' (way of interpreting) 'లేనిదే' అగుటచేత సుఖదుఃఖాలు లేనివే!
'అహమాత్మా' భావన సమక్షంలో ధర్మము - అధర్మము, శుచి - అశుచి, సత్యము - అసత్యము, భయము - అభయములు కూడా మొదలే లేనివగుచున్నాయి.

21. అక్షరోచ్చారణం నాస్తి
గురు - శిష్యాది నాస్తి అపి,

ఏక అభావే ద్వితీయః న
న ద్వితీయే, న చ ఏకతా।।
'కేవల పరబ్రహ్మమ్' - నిశ్చలానుభవ ఉచ్చారణను దాటిపోయినట్టి స్థితి కాబట్టి అక్షరము(Letters)కు ('ఓం' శబ్దోచ్చారణలకు) ఆత్మన ఆవల ఉన్నట్టిది. ఆత్మ సర్వదా ఏకమే కాబట్టి - గురుశిష్య భేదం లేనిదే. 'ద్వితీయభావము' అనునదే లేకపోవటం చేత 'ఏకభావము' లేనిదే! ద్వితీయమే లేనిచోట ఏకత్వము మాత్రము ఎక్కడిది?
22. సత్యత్వమ్ అస్తిచేత కించిత్, అసత్యం న చ సంభవేత్।
అసత్యత్వం యది భవేత్, సత్యత్వం న ఘటిష్యతి।। ఆత్మానుభూతి' ఉన్నచోట సత్యము లేదు. అసత్యము లేదు... 'సత్యత్వము' అనేది ఉండటం జరిగితే, 'ఇది అసత్యము' అనునది కూడా ఉండగలదేమో. అసత్యత్వము ఉన్నచోట్ల సత్యత్వము ఎట్లా ఘటిస్తుంది? ఘటించదు కదా!
23. శుభం యది, అశుభం విద్ధి
హి, అశుభాత్ శుభమ్ ఇష్యతే।
భయం యత్, అభయం విద్ధి,
న భయాత్ భయమ్ ఆపతేత్।।
'ఇది శుభము' అని ఉన్నచోట 'అది అశుభము' అనునది కూడా ఉన్నదే అగుచున్నది. అశుభము ఉన్నచోట 'అది శుభము' అనునది అక్కడే ఉన్నది అగుచున్నది. ఆత్మభావనకు శుభాశుభములు లేవు.
'భయము' ఉన్నచోట 'అట్లా అయితే అభయము'... అనునది ఉన్నదే అగుచున్నది. 'ఇది అభయము' అనునది ఉన్నచోట 'అది భయము' అనునది ఉన్నట్లే! ఆత్మ భావన ఉన్నచోట భయ-అభయములు రెండూ ఉండవు.
24. బంధత్వమ్ అపి చేత్ మోక్షో
బంధ అభావే న మోక్షతా।
మరణం యదిచేత్ జన్మ
జన్మ అభావే మృతిః న చ।।
'బంధము' ఒక వేళ్ళ ఉంటే...అప్పుడు అక్కడ 'మోక్షము ఎట్లాగురా?' అనే ప్రశ్న ఉంటుంది. 'బంధము అనునదే లేదు'...అని అభావించబడిన చోట మోక్ష మెక్కడిది? 'ఆత్మభావన' ఉన్నచోట బంధ -మోక్ష భావనలకు చోటు ఉండదు. పునర్జన్మ ఉన్నదా? 'మరణము' అనేది ఉంటే...అప్పుడు 'జన్మ' అనేది ఉంటుంది. 'మరణము' అనే భావనయే లేనిచోట 'జన్మ' అనునది ఎక్కడిది? ఆత్మభావన ఉన్నచోట జనన మరణములు లేవు. ఆత్మదృష్ట్యా ఈ జన్మయే లేనప్పుడు ఇక పునర్జన్మ ఎక్కడిది?
25. 'త్వమ్' ఇతి అపి భవేత్ చ 'అహమ్',
త్వమ్ నోచేత్ అహమేవ న।
'ఇదం' యది 'తదేవ' అస్తి,
తత్ అభావాత్ 'ఇదం' న చ।।
కలలో ఎవ్వరో కనిపిస్తూ ఉంటే...ఆ 'నీవు' అనబడునది వాస్తవానికి లేదు కదా! ఆత్మభావనచే ఈ జాగ్రత్‌లో 'నీవు!' అనునది కూడా రహితమై పోతోంది. 'నీవు' (త్వమ్) లేనిచోట 'నేను' (అహమ్) కూడా లేనిదే!
ఇది (జీవాత్మ - జగత్తు) ఉంటే అది (పరమ్) ఉన్నదగుచున్నది. 'ఇదమ్'.... అను భావన ఆత్మయొక్క భావనచే రహితమగుచున్నప్పుడు ఇక 'తత్' భావన మాత్రము ఎక్కడిది? (ఆ రెండూ వేరువేరుగా లేనివే).
26. అస్తి ఇతి చేత్ నాస్తి తదా,
నాస్తి చేత్ అస్తి కించ న।
కార్యం చేత్ కారణం కించిత్
కార్య అభావే న కారణమ్।।
'ఇది ఉన్నది' అని అనుచున్నచోట 'అది లేదు' అనునది ఉంటున్న దగుచున్నది. 'అది లేదు' అన్నచోట మరొకటి 'ఉన్నది' అనునది స్ఫురణలో ఉంటుంది. ఆత్మభావనయందు 'ఉన్నది - లేదు' అనునదేదీ లేదు.
'కార్యము ఇది'.... (something happened) అనునది ఉన్న చోట కారణము కించిత్‌గా అయినా ఉంటుంది.
''కార్యము లేదు'' - అని కార్యమును అభావించినప్పుడు కారణము ఎక్కడుంటుంది? ఆత్మ కార్యకారణ రహితము! ఈ జగత్తంతా కూడా కార్యకారణ రహితము!
27. ద్వైతం యది, తదా అద్వైతం,

ద్వైత అభావే ద్వయం న చ।
దృశ్యం యది (చేత్) దృక్ అపి అస్తి
దృశ్య అభావే దృక్ ఏవ న।।
ద్వైత భావన ఉండి ఉన్నచోట ఇది 'అద్వైతము' అనుభావన ఉంటుంది. రెండవది ఉన్నచోట 'ఒకటి' ఉన్నదగుచున్నది. రెండవదే లేనిచోట ఒక్కటి మాత్రము ఎక్కడిది? ఆత్మ భావనయందు ద్వైత అద్వైతములు లేవు.
దృశ్యము అనేది నిజానికి ఉంటే, 'ద్రష్ట' అనే వాడు ఉండినవాడై ఉంటాడు. ఆత్మభావనచే దృశ్యమే అభావించబడుచుండగా, ఇక ద్రష్ట ఎక్కడున్నాడు?
28. అంతర్ యది, బహిః సత్యం
అంతః అభావే బహిః న చ।
పూర్ణత్వమ్ అస్తిచేత్ కించిత్
అపూర్ణత్వం ప్రసజ్యతే।।
29. తస్మాత్ ఏతత్ క్వచిత్ నాస్తి
త్వం చ అహం వా ఇమే ఇదమ్।
నాస్తి దృష్టాంతగం సత్యే
నాస్తి దార్ష్టాంతికగం హి యజే।।
'పూర్ణత్వము ఉన్నది' అనుచోట కించిత్ అపూర్ణత్వముగా (Concept of relativity) ఉండియే ఉంటుంది. ఆత్మకు పూర్ణ-అపూర్ణత్వములు లేవు!
అందుచేత ఓ నిదాఘ మునీంద్రా! మీకు జగత్తులో స్ఫురిస్తున్న 'నేను - నీవు - ఆతడు - అది - ఇది' మొదలైనవన్నీ మొదలే లేవు. 'మొట్టమొదటగా ఆత్మయే ఉన్నది. ఇప్పుడూ ఆత్మయే ఉన్నది'...అనునదే ఆత్మ భావన! దృష్టాంతాలన్నీ సృష్టి కల్పనలో జనించినవే. ఆత్మ తప్పించి వేరుగా ఏదీ లేనప్పుడు, ఆత్మ జన్మరహితమై ఉండగా, ఇక ఆత్మను చూపు 'దృష్టాంతము' ఎక్కడున్నది? 'దార్ష్టాంతగ'గా చూపబడునది ఏమున్నది? అంతా ఆత్మయే!
30. 'పరం బ్రహ్మాహమస్మి' ఇతి
స్మరణస్య మనో నహి।
బ్రహ్మమాత్రం జగత్ ఇదం।
బ్రహ్మమాత్రం త్వమపి అహమ్।।
ఆత్మనో అన్యత్ నాస్తి
'నేను ఇహమ్ - జగత్తులో ఒక వస్తువును కాదు. పరమ్ బ్రహ్మమునే - అనే మనన ప్రయత్న రూప మనో స్మరణ కూడా ఆత్మాఽహమ్ భావన సమక్షంలో నిలచి ఉండదు. మనస్సే లేనిదగుచున్నచోట ఆ మనస్సు యొక్క ఎట్టి స్మరణకైనా చోటెక్కడిది? ఏ మనస్సుకు ఈ జగత్తు కనిపిస్తోందో, అట్టి జగత్తంతా కూడా స్వతఃగానే 'బ్రహ్మము' అయి ఉన్నది. నీవు బ్రహ్మమే! నేను బ్రహ్మమే!
31. చిన్మాత్రం కేవలం చ అహమ్
నాస్తి అనాత్మేతి నిశ్చిను।
ఇదం ప్రపంచం నాస్త్యేవ
నోత్పన్నం (న ఉత్పన్నం), నో స్థితం క్వచిత్।।
"బ్రహ్మమే 'నేనుగా - నీవుగా' సర్వదా అయి ఉన్నది" అని బుద్ధితో గ్రహించిన తరువాత అప్పుడు.... సమస్తము చిన్మాత్ర స్వరూపముకదా! ఇక 'అనాత్మ' అనునది ఎక్కడున్నది? కనుక, 'అనాత్మ' అనునదే లేదను నిశ్చయము కలిగి ఉండుము.
బ్రహ్మము అద్వితీయము (రెండవది లేనట్టిది) అయి ఉండగా, నీకు వేరుగా గాని, నాకు వేరుగా గాని, దృశ్యప్రపంచమునకు వేరైగాని ఉండ జాలదు. ప్రపంచము అనునదే లేదు. ఉత్పత్తి కాలేదు. స్థితించియున్నదీ లేదు. లయించబోవునదీ లేదు. ప్రపంచము ఆత్మయే!
32. చిత్తం ప్రపంచం ఇత్యాహుః
నాస్తి నాస్త్యేవ సర్వదా।
న ప్రపంచం, న చిత్తాది
న అహంకారో, న జీవకః।।

'ఈ ప్రపంచము చిత్తము యొక్క స్వానుభవమే'…అని చెప్పబడవలసినదీ లేదు. చిత్తము - ప్రపంచము అనబడేవి ఎప్పుడూ లేవు. లేనే లేవు. ఇక వాటి లయమెక్కడిది? ప్రపంచము లేదు. చిత్తము - మనస్సు - బుద్ధి - అహంకారము మొదలైనవి కూడా లేనే లేవు. కాబట్టి ఆత్మకు వేరై 'జీవుడు' అనబడువాడే లేడు. నాటకంలో కనిపించే పాత్ర వాస్తవానికి ఎక్కడ సత్యమై ఉన్నది? జగత్తులో జీవాత్మ అట్టిదే! (స్వప్నంలో దృశ్యము వాస్తవానికి లేనట్లే, జాగ్రత్‌లోని దృశ్యము కూడా వాస్తవానికి లేదు).

33. మాయా కార్యాదికం నాస్తి
మాయా నాస్తి భయం నహి।
కర్తా నాస్తి। క్రియా నాస్తి।
శ్రవణం మననం నహి।।

చిత్తము - జగత్తు - జీవాత్మలు ఆత్మకు వేరై లేనేలేదు. అప్పుడు మాయ - వాటి కార్యములు మాత్రం ఎక్కడున్నాయి? మాయ లేదు. (యా మా)! (కలలోని క్రియలకు కర్తలేని తీరుగా)…ఇక్కడ కర్తలేడు. క్రియ లేదు. శ్రవణ - మనన - నిదిధ్యాసలు లేవు.

34. సమాధి ద్వితయం నాస్తి
మాతృమానాది నాస్తి హి।
అజ్ఞానంచాఽపి నాస్త్యేవ
హి, అవివేకం కదాచ న।।

నేనూ-నీవూ ఆత్మయే కదా! ఇక వేరే ధ్యానమెక్కడిది? 'సమాధి' ఎక్కడిది? ఆత్మను వదిలి ద్వితీయములో ప్రవేశించటము (సమాధి నుండి చ్యుతి) లేదు. ప్రమాణము లేదు. మానము లేదు. అవమానములేదు.
నీవు-నేను, ఆత్మకాని క్షణమే లేదు. అటువంటప్పుడు అజ్ఞానము మాత్రము ఎక్కడిది? అది తొలగటమెక్కడిది? అజ్ఞానము లేదు. అవివేకములేదు. అంతా ఆత్మయే!

35. అనుబంధ చతుష్కం న।
సంబంధ త్రయమ్ ఏవ న।
న గంగా న గయా సేతుః
న భూతం న అన్యత్ అస్తి హి।।

సర్వదా ఆత్మస్వరూపులమైయున్న మనకు అనుబంధ చతుష్కము (జగత్తుతో-దేహముతో-ఆలోచనతో-ఇష్టముతో అనుబంధము) లేనే లేదు.
- త్రికాలములతో, దృశ్య - జీవ - ఈశ్వరులతో, అహమ్ - త్వమ్ - సః లతో ఆత్మకు సంబంధత్రయము లేదు.
- గంగాస్నానముచే పవిత్రులమవటము, గయ ఉత్తమ లోకాలకు సేతువు అవటం, పాంచభౌతికత్వము, అద్దానికి వేరైనవి… ఇవన్నీ లేవు. ఆత్మగా ఉండజాలవు.

36. న భూమిః న జలం న అగ్నిః
న వాయుః న చ ఖం క్వచిత్।
న దేవా, న చ దిక్పాలా,
న వేదా న గురుః క్వచిత్।।

'ఆత్మాఽహమ్' స్వరూపులమగు మనము సహజముగా అఖండాత్మయే అయి ఉండగా…భూ-జల-అగ్ని-వాయు-ఆకాశ స్వరూప సంబంధము లేనేలేదు. మనము పంచభూతములకు సంబంధించినవారము కాము. అవి మనకు సంబంధించినవి కావు. కల్పన కల్పనయే కదా! ఆత్మ సర్వదా అఖండము - అప్రమేయము కదా! అందుచేత ఇక (వేరుగా) దేవతలూ లేరు. దిక్పాలకులు లేరు. వేదములు లేవు. గురువులులేరు.

37. న దూరం న అన్తికం న అన్తం
న మధ్యం న క్వచిత్ స్థితమ్।
న అద్వైతం ద్వైత సత్యం వా
హి, అసత్యం వా ఇదం న చ।।

సహజ-అప్రమేయ-నిర్మల-ఆత్మ స్వరూపులమై ఉండటము చేత ఆత్మగా మనకు 'వారు దూరము' అనునదీ లేదు. 'వీరు దగ్గిర' అనునదీ కించిత్ కూడా లేదు. దూరము-దగ్గర-మధ్య-ఇక్కడ-ఎక్కడో ఇవన్నీ లేవు.

- అద్వైతము లేదు. ద్వైతమూ లేదు. ఇక్కడ సత్యము లేదు. అసత్యము లేదు. సందర్భంగా అంతా సత్యమే! సహజంగా చూస్తే అంతా అసత్యమే!

38. బంధ మోక్షాదికం నాస్తి
సద్వా అసద్వా సుఖాది వా।
జాతిః నాస్తి। గతిః నాస్తి।
వర్ణో నాస్తి, న లౌకికమ్।।

జీవాత్మ పరమాత్మకు అంశ - ప్రతిబింబ రూపము కనుక పరమాత్మగా బంధమోక్షాదులులేవు. ఆత్మ సర్వమునకు వేరై (అప్రమేయమై ఉన్నదికాబట్టి) ఆత్మకు బంధ మోక్షములు మొదలే లేవు. అట్లాగే సత్తు లేదు. అసత్తులేదు. సుఖము లేదు. దుఃఖము లేదు.

దేహధర్మములైనట్టి జాతి - గతి - కదలిక - రాకపోకలు - లౌకిక ధర్మాలు - ఇవన్నీ కూడా సర్వదా త్రికాలములలోను ఆత్మస్వరూపులమగు మనకెక్కడివి? అసలే లేవు!

39. సర్వం బ్రహ్మేతి నాస్త్యేవ
బ్రహ్మ ఇత్యేవ నాస్తి హి।
చిత్ ఇత్యేవేతి నాస్త్యేవ
చిదహమ్ భాషణం నహి।।

మనము సర్వదా సర్వ కల్పనా స్వరూపమగు బ్రహ్మమే అయి ఉండగా, మనకిక 'సర్వంఖల్విదమ్ బ్రహ్మ' 'బ్రహ్మతత్త్వము'-ఇటువంటి వాక్యార్థము లతో పనేమున్నది? అవన్నీ ఆత్మగా మనకు లేవు. అట్లాగే "చిత్ - చిదహమ్ - చిత్ త్వమ్"ఇత్యాది సంభాషణల వలన కొత్తగా వచ్చేదేమున్నది? పోయేదే మున్నది? అహమ్ ఆత్మా! త్వమ్ ఆత్మా! - మాలలతో పనేమున్నది! (అఖండత్వము, అప్రమేయత్వము స్వాభావికమే అగుచున్నది).

40. అహం బ్రహ్మాస్మి నాస్త్యేవ
నిత్యశుద్ధోఽస్మి న క్వచిత్।
వాచా యత్ ఉచ్యతే కించిత్,
మనసా మనుతే క్వచిత్,

'అహం బ్రహ్మాస్మి - నిత్య శుద్ధోఽస్మి' అని వాక్కుతో చెప్పటం, మననము చేయటం మొదలైనవేవీ అవసరమే లేదు. అద్వితీయత్వము నా స్వభావమే! ఇక మాటలతో పని ఏమి? (ఒక అధికారి 'నేను అధికారినే!' - అనే జపము చేయటం అవసరం లేదు కదా!).

41. బుద్ధ్యా నిశ్చినుతే నాస్తి।
చిత్తేన, జ్ఞాయతే నహి।
యోగీ యోగాదికం నాస్తి
సదా సర్వగ్ం సదా న చ।।

బుద్ధితో కొత్తగా నిశ్చయించవలసినది ఏమున్నది? చిత్తముతో తెలుసు కోవలసినదేమున్నది? 'మనము సర్వదా ఆత్మానంద స్వస్వరూపులము'... అనేది ఎప్పటికీ ఉన్న మాటయే! యోగీత్వము లేదు. యోగత్వము లేదు. 'అంతా నేనే! ఏదీ నేను కాదు' అనే విశేషణ వర్ణములుతోనూ పనిలేదు. (స్వస్వరూపము సర్వదా కేవలాత్మయే కదా!).

42. అహోరాత్రాదికం నాస్తి
స్నాన ధ్యానాదికం నహి।
భ్రాంతిః అభ్రాంతిః అపి న
నాస్తి అనాత్మేతి నిశ్చిను।।

కాలః కాల (కాలనియామక) స్వరూపమగు కాలమే లేదు. పగలు లేదు. రాత్రిలేదు. సంధ్యా సమయమనునదీ లేదు. స్నానము లేదు. ధ్యానము మొదలైనవి లేవు. ధ్యానము యొక్క ఆశయ వస్తువే నేనై ఉండగా... ఇక నేనే అయి ఉన్న ఆత్మ గురించిన నియమ నిష్ఠలు ఎందుకు?

నేను నేనై, ఈ జగత్తు నా భావన అయి సర్వము నాకు అద్వితీయమై ఉండగా, ఇక భ్రాంతి ఎక్కడిది? అభ్రాంతి ఎక్కడిది? అనాత్మ అని మీరు దేనిగురించి అడిగారో అట్టి దేదీ లేదు! నాకు వేరైనదుంటే కదా అనాత్మ! 'వేరు' అని అనుకోవటమే అనాత్మ!

సర్వం మిథ్యా। అంతా మిథ్యయే - న సంశయః।

43. వేదం శాస్త్రం పురాణం చ
కార్యం కారణం ఈశ్వరః
లోకో భూతం జనస్తి ఐక్యగ్ం
సర్వం మిథ్యా న సంశయః।।
అంతా మిథ్యయే! అనుమానమే లేదు!
సర్వాత్మ భావన సిద్ధించగా ఇక, అదియే, పరమ సత్యమై ఉండగా.. వేదము, శాస్త్రము, పురాణములు, కార్య - కారణములు, ఈశ్వరుడు, లోకములు, వివిధ లోకజీవులు, జనులు, ఆ జనుల ఏకత్వము - ఇవన్నీ కల్పనా మాత్రమే! మిథ్యయే! అనుమానమేలేదు.
44. బంధో మోక్షః సుఖం ధ్యానం, చిత్తం సుర అసురాః, గౌణం,
ముఖ్యం పరం చ అన్యత్, సర్వం మిథ్యా న సంశయః।।
బంధము - మోక్షము - సుఖము - దుఃఖము - సాధన - ధ్యానము - చిత్తము - దేవతలు - రాక్షసులు - గౌణము (అముఖ్యము) - ముఖ్యము - పరము - అపరము - అన్నీ మిథ్యయే। అనుమానమే అక్కర్లేదు.
45. వాచా వదతి యత్ కించిత్
సంకల్పైః కల్ప్యతే క్వచిత్
మనసా చింత్యతే యత్‌యత్
సర్వం మిథ్యా న సంశయః।।
- వాక్కుతో ఏమేమి - ఏకించిత్ పలుకబడుచూ ఉంటోందో,
- సంకల్పములచే ఏదేది కల్పితమై ఉండటము జరుగుతోందో,
- మనస్సుతో ఏదేది ఆలోచనా రూపమగుచున్నదో…అట్టి సర్వము మిథ్యయే! సందేహించవలసినదే లేదు! (ఆ మాట్లాడువాడు, ఆ సంకల్పించు వాడు, ఆ ఆలోచించువాడు - అగునట్టి ఆత్మయే సత్యము).
46. బుద్ధ్యా నిశ్చీయతే కించిత్, చిత్తే నిశ్చీయతే క్వచిత్
శాస్త్రైః ప్రపంచ్యతే యత్‌యత్, నేత్రేణైవ నిరీక్ష్యతే,

47. శ్రోత్రాభ్యాం శ్రూయతే యత్‌యత్, అన్యత్ సద్భావమేవ చ, నేత్రం శ్రోత్రం గాత్రమేవ, మిథ్యేతి చ సునిశ్చితమ్।।
బుద్ధితో ఏదేది ఏకించిత్, అయినా "ఇది ఇంతే" అని నిశ్చయించబడినదై ఉంటోందో, చిత్తముచే ఏదేది 'బాగు బాగు' అని ఇష్టమగుచున్నదో, శాస్త్రములచే ఏదేది విస్తరించబడి, విశ్లేషించబడి 'మనోబుద్ధి-చిత్త- అహంకార-బంధ-మోక్ష' భాషాయుక్తముగా విభజన పూర్వకంగా చెప్పుకుపోబడుచున్నదో, కళ్లతో ఏదేది 'ఇది బాగులేదు' అని చూడబడుచూ ఉన్నదో, చెవులతో ఏదేది వినబడుచూ ఉంటోందో, ఏది మంచి - చెడు - చేయాలి-చేయకూడదు - సద్భావము - దుర్భావముగా చెప్పబడుచూ ఉన్నదో- అంతా మిథ్యయే!
- ఈ కళ్లు - చెవులు - గొంతు ….ఇవన్నీ మిథ్యయే. ఇది సునిశ్చితం!
48. ఇదమ్ ఇత్యేవ నిర్దిష్టమ్, అయమ్ ఇత్యేవ కల్ప్యతే,
త్వమ్, అహమ్, తత్ ఇదగ్ం
సోఽహమ్, అన్యత్, సద్భావమేవ చ,
49. యత్ యత్ సంభావ్యతే లోకే, సర్వ సంకల్ప సంభ్రమః
సర్వ అధ్యాసగ్ం, సర్వ గోప్యగ్ం, సర్వభోగ ప్రభేదకమ్,
50. సర్వ దోష ప్రభేదాశ్చ నాస్తి। అనాత్మేతి నిశ్చిను।।
మదీయం చ, త్వదీయం చ మమేతి చ, తవేతి చ,
ఏది అనాత్మగా చూడాలి?
- ఇది ఇట్లాగే చేయాలి! అట్లా చేయరాదు.
- ఇది ఇట్లాగే తెలుసుకోవాలి. ఆ రీతిగా తెలుసుకోరాదు.
- దీనిపట్ల ఇటువంటి కల్పనయే తగును. అట్టి ఆ రీతి కల్పన తగదు.
- నీవు-నేను-అది-ఇది-నేను ఇది, అది కాదు - ఇవి మంచి భావాలు. మంచిగా ఉండాలి-ఇటువంటి రీతిగా లోకంలో సంభవించే సర్వసంకల్ప విభ్రమములన్నీ అనాత్మయే! అనాత్మగా చూచీ - చూడక ఉండాలి.
→ అట్లాగో - ఇట్లాగో అనుకోకూడనివి (ఉదా : చావు గురించి మాట్లాడుకోకూడదు…మొదలైనవి) అన్నీ కూడా…,

→ గొప్ప గొప్ప రహస్యములుగా అనుకోబడుతూ ఉండేవి…,
→ గొప్ప - తక్కువ భోగ విషయాలుగా అనుకోబడేవి…,
→ సర్వ దోషములకు సంబంధించిన బేధాభిప్రాయములు…ఇవన్నీ లేవు. అవన్నీ సందర్భములకు సంబంధించి మాత్రమే ఉన్నాయి. సందర్భము లేకుంటే లేవు. కనుక అనాత్మగా గమనించబడవలసినవే.
51. మహ్యం తుభ్యం మయా ఇత్యాది
తత్ సర్వం వితథం భవేత్।
రక్షకో విష్ణుః ఇత్యాది,
బ్రహ్మ సృష్టేస్తు కారణమ్,
52. సగ్ంహారే రుద్ర ఇత్యేవగ్ం
- సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను।
ఓ నిదాఘా! ''ఇది నాకు చెందిన వ్యవహారము. అదంతా నీకు చెందినది. ఇదంతా నాది. అదంతా నీది. నేను చేసేది ఇది. నీవు చేసేది అది''…ఇదంతా ఏదీ వాస్తవానికి లేవు. భావాలు - అభిప్రాయాలు - ఆవేశాలు - ఆవేదనలు నిమిషానికి ఓ తీరు…కనుక లేవు - అను భావన కలిగియే ఉండండి.
''జగత్తుకు రక్షకుడు విష్ణువు. సృష్టించువాడు బ్రహ్మదేవుడు. సంహారకుడు రుద్రుడు - ఇవన్నీ మిథ్యయే''….అను నిశ్చయము కలిగి ఉండండి.
53. స్నానం జపః తపో హోమః, స్వాధ్యాయో దేవపూజనమ్
మంత్రం తంత్రం చ సత్సంగో, గుణ దోష విజృంభణమ్,
అంతఃకరణ సద్భావ, అవిద్యాయాశ్చ సంభవః
అనేక కోటి బ్రహ్మాండగ్ం, సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను।
స్నాన నియమములు, జపోవిధులు, తపోనిష్ఠలు, హోమక్రియలు, స్వాధ్యాయన పారాయణములు, దేవతాపూజలు, మంత్రములు, తంత్రములు, సత్సంగములు, గుణదోషముల విజృంభణములు, అంతఃకరణము, సద్భావములు, అవిద్య, ఏవేవి సంభవిస్తున్నాయో….అవన్నీ కూడా, అనేక కోటి బ్రహ్మాండములనబడునవి - సర్వము మిథ్యయే → అను అంతర్భావన - నిశ్చయము కలిగియే ఉండండి.
54. సర్వదేశిక వాక్యోక్త్యా
యేన కేనాపి నిశ్చితమ్,
55. దృశ్యతే జగతిః యత్ యత్, యత్ యత్ జగతి వీక్ష్యతే,
వర్తతే జగతి యత్ యత్, తత్ సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చిను।
సర్వ ఉపదేశవాక్యముల ప్రబోధములు, దేనిచే ఏదేది ఎట్లా నిశ్చయింప బడుచున్నవో….అవన్నీ, ఏదది కళ్లకు ఎదురుగా జగత్తుగా కనిపిస్తోందో…అట్టిదృశ్య జగత్తు, ఏదేది జగత్తును చూస్తోందో….అదియు, ఏదేది జగత్తులో వర్తిస్తోందో అది - అంతా కూడా మిథ్యయే! (స్వప్నములోని స్వప్నద్రష్ట స్వప్నానుభవాలవలె గమనించి ఉండండి).
56. యేన కేన అక్షరేణ ఉక్తం, యేన కేన వినిశ్చితమ్,
యేన కేనాపి గదితం, యేన కేనాపి మోదితమ్,
దేనిచేత ఏదైతే 'అక్షరము'గా చెప్పబడుచున్నదో, దేని సహాయముచే (ఏ ఏ గురు వాక్యాదుల దృష్టాంతములచే) ఏది సునిశ్చితము అని చెప్పబడు తోందో, ఏదేది-దేనిచే గమనించబడుతోందో, ఏది దేనిచే ఆనందింప బడుచున్నదో,
57. యేన కేనాపి యత్ దత్తం, యేన కేనాపి యత్ కృతమ్,
యత్ర యత్ర శుభం కర్మ, యత్ర యత్ర చ దుష్కృతమ్,
58. యత్ యత్ కరోషి సత్యేన
సర్వం మిథ్యేతి నిశ్చను।
- ఏది దేనిచే ఎవ్వరికి ఇవ్వబడుచూ గమనించబడుచున్నదో,
- ఏది దేనిచేత, దేని కొరకు నిర్వర్తించబడుతోందో,
- ఎక్కడెక్కడ ఏది శుభకర్మగా అనుకోబడుతోందో,
- ఎక్కడెక్కడ ఏది ఎవరిచేత అశుభకర్మగా పరిగణించబడుతోందో…,
- ఏదేది ఎక్కడ ఎట్లా చేస్తూ ఇది 'సత్యమే' అను భావనతో చూస్తూ ఉన్నారో - అదంతా 'మిథ్యయే' అని ఎరిగియే ఉండండి.

''ఇదంతా నీవే।''
59. త్వమేవ పరమాత్మాఽసి।
త్వమేవ పరమో గురుః।
త్వమేవ ఆకాశరూపోఽసి
సాక్షి హీనోఽసి సర్వదా।
త్వమేవ సర్వభావోఽసి
త్వమ్ బ్రహ్మాఽసి। న సంశయః।।
నీవే ఇదంతా
నిదాఘముని : అయితే → పరమాత్మ। పరమ గురువు। అనునవి కూడా → మిథ్యయేనని ఎరుగమంటారా?
ఋభుమహర్షి : నీవే పరమాత్మ. నీవే పరమ గురువు! నీకు నీవే పరమాత్మ - పరమ గురువు అయి ఉండగా, 'పరమాత్మ వేరు, నేను వేరు'...... అనునది మిథ్యయే మరి. (ఆత్మైవహి గురుః। గురోర్గురుః।)

త్వమేవ సర్వమ్
ఓ నిధాఘమహాత్మా! తరంగములన్నీ స్వయముగా జలస్వరూపమే కదా! మనముచెప్పుకొంటూ ఉన్న ఆత్మ (లేక) బ్రహ్మము నీవే అయి ఉన్నావు. ఇందులో కించిత్ కూడా సంశయించవలసిన పని లేనే లేదయ్యా!
- నీవే ఇటు, భౌతికాకాశ - అటు, పరమాకాశరూపుడవు కూడా!
- నీవు దృశ్య-దేహ-మనో-చిత్త-అహంకార-జీవాత్మ-ఈశ్వరాత్మలకు కేవలసాక్షివి. జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తులకు కూడా సాక్షివి. నీకు సాక్షి ఇంకెవరూ లేరు. నీయొక్క సర్వభావములు నీ స్వరూపమే. నీవే బ్రహ్మమువు. సంశయమే ఉండనక్కర్లేదు.
60. కాలహీనోఽసి, కాలోఽసి,
సదా బ్రహ్మాసి చిద్ఘనః।
సర్వతః సర్వరూపోఽసి స్వస్వరూపోఽసి
చైతన్యఘనవాన్ అసి।।
61. సత్యోఽసి। సిద్ధోఽసి। సనాతనోఽసి।
ముక్తోఽసి। మోక్షోఽసి। ముదామృతోఽసి।
దేవోఽసి। శాంతోఽసి। నిరామయోఽసి।
బ్రహ్మాసి। పూర్ణోఽసి। పరాత్పరోఽసి।।
త్రికాలములలో ఏకరూపుడవు కాబట్టి నీవు కాలమునకు సంబంధించిన వాడివే కావు. కాల రహితుడవు. కానీ కాల స్వరూపుడవునీవే! (నాటకంలోని పాత్ర నీవు కావు. కానీ జరుగుచున్న నాటకంలో పాత్రగా కనిపిస్తున్నది మాత్రం నీవే - అను తీరుగా!) సదా చిద్ఘన (ఘనీభూతమైన ఎరుకతో కూడిన) బ్రహ్మమువు. సర్వత్రా సర్వరూపములు నీవే! ఘనీభూత చైతన్య స్వరూపుడవు. సత్ య- సత్యరూపుడవు. సర్వము నీ చేతనే సిద్ధింపజేయ బడుతోంది. కనుక సిద్ధిరూపుడవు. జన్మ-కర్మములకంటే , ఈ లోకముల ప్రహసనముకంటే మునుముందే ఉండి ఉన్నవాడివి. కనుక సనాతనుడవు. ఆత్మస్వరూపుడవగుటచే నిత్యముక్తుడవు. ఆత్మకు బంధమెక్కడిది? కనుక 'మోక్ష రూపుడవు. నీ క్రీడా వినోదమే సరదాయే ఈ సృష్టి. కనుక ఆనందామృతుడవు. దేవతలకే దేవుడవు. శాంతస్వరూపుడవు. నిరామయుడవు. నీవే బ్రహ్మమువు. పూర్ణుడవు. పరాత్పరుడవు!
62. సమోఽసి। సచ్చాఽసి। సనాతనోఽసి।
సత్యాది వాక్యైః ప్రతిబోధితోఽసి।
బ్రహ్మేంద్ర రుద్రాది విభావతోఽసి।।
సర్వాంగ హీనోఽసి। సదా స్థితోఽసి।
సర్వము నీవే కనుక సర్వసముడవు. కేవల సత్ స్వరూపుడవు. సర్వకల్పనలు నీవే కాబట్టి సనాతనుడవు! సత్ - చిత్ - ఆనంద→ ఉనికి - ఎరుక - అనుభూతి ... మొదలైన అనేక వాక్యములలో ప్రబోధించబడునది నీ స్వరూపమే! బ్రహ్మ - ఇంద్రుడు - రుద్రుడు మొదలైన అన్నిరూపములుగా ప్రకాశించుచున్నది నీవేనయ్యా! అంగరహితుడవు. సదాస్థితుడవు.
63. సర్వ ప్రపంచ భ్రమవర్జితోఽసి।
సర్వేషు భూతేషు చ భాసితోఽసి।

సర్వత్ర సంకల్ప వివర్జితోఽసి।
సర్వ ఆగమాంత అర్థ విభావితోఽసి।
స్వప్నము (కల) తనదైనవాడు కలలో ఎప్పుడైనా బంధించబడుచున్నాడా? లేదుకదా! ఈ సర్వ ప్రపంచ భ్రమ నీకు వాస్తవానికి లేదు. ఎందుకంటే మెలకువ రాగానే కల కరిగిపోయిన రీతిగా, ఎప్పుడనుకుంటే అప్పుడు ప్రపంచభ్రమను త్యజించగలిగియే ఉన్నావు. కల తనదైనవాడే కలలో భావనా పూర్వకంగా అనేకమందిగా కనిపిస్తున్నట్లుగా, నీ జాగృత్‌లోని సర్వజీవులుగా భాసిస్తున్నది నీవే! నీ జాగృత్‌లో నీవు కాక మరెవ్వరూ భాసించటంలేదు.
సర్వత్రా సంకల్పములకు వేరుగా ఉన్నవాడివే గానీ, ఎవరి సంకల్పమో నీవు కావు. సర్వ సంకల్పములు లేనివాడివే నీవు. సర్వవేదముల అంతరార్థములుగా, ఆ అంతరార్థములతో ప్రకాశించుచున్నట్టివాడవు.
64. సర్వత్ర సంతోష సుఖాసనోఽసి।
సర్వత్ర 'గతి' ఆది వివర్జితోఽసి।
సర్వత్ర లక్ష్యాది వివర్జితోఽసి।
ధ్యాతోఽసి। విష్ణ్వాది సురైః అజస్రమ్।।
ఈ జగత్ దృశ్యానుభవము, బంధ - మోక్షముల వ్యవహారమంతా నీకు క్రీడ! సరదా! నీ ఆనందము. అందుచేత, నీవు సర్వత్రా సంతోష - సుఖసమన్వితంగా ఆశీనుడవై ఉన్నావు.
నీవు ఎక్కడి నుండి - ఎక్కడకు వెళ్ళుటయే లేదు. అందుచేత...గతి అనునది ఏమాత్రము లేనట్టివాడవు. ఈ కనబడేదంతా నీయందే నీవు నీవుగా ఉండటమే! కాబట్టి నీవు పొందవలసినదీ లేదు. చేరవలసినదీ లేదు. అనగా 'లక్ష్యము' మొదలైనవేవీ లేనివాడవు. విష్ణువు మొదలైన దేవతలకు అనుక్షణము ధ్యానవస్తువు నీవే అయి ఉన్నావు సుమా!
65. చిదాకార స్వరూపోఽసి।
చిన్మాత్రోఽసి నిరంకుశః।
ఆత్మన్యేవ స్థితోఽసి త్వగ్ం।
సర్వశూన్యోఽసి నిర్గుణః।।
నీవు భౌతిక దేహాకార స్వరూపుడవేమోనని అనుకుంటున్నావా? కానే కాదయ్యా! 'కేవల ఎరుక' అగు చిదాకారస్వరూపుడవు. నీవు నీ ఆత్మస్థానము నుండి చ్యుతి పొందిన క్షణమే లేదు. ఎల్లప్పుడూ ఆత్మస్థితుడివే! నిన్ను ఆత్మస్థితి నుండి ఎవ్వరూ కదల్చజాలరు. నిరంకుశముగా ఆత్మయందు స్థితి కలిగి ఉన్నావు. నీలో జగత్తులు లేవు. గుణములు లేవు. దర్పణములోవలె అవి నీ ప్రదర్శనములు మాత్రమే! కనుక సర్వశూన్యుడవు. నిర్గుణుడవు.
66. ఆనందోఽసి। పరోఽసి ।
త్వమ్ ఏకఏవ అద్వితీయకః।
చిద్ఘనానన్ద రూపోఽసి
పరిపూర్ణ స్వరూపకః।।
ఈ జగత్తుల కల్పన అంతా నీ ఆనందము. ఆనందించటము నీ స్వభావము. ఆనంద స్వరూపుడివి కదా, మరి! సర్వమునకు ఆవల సర్వదా విజయంచేసి ఉన్నవాడివి. నీవు ఎల్లప్పుడు పరస్వరూపుడివే! నీకు ద్వితీయమైనది ఎక్కడా ఏదీ లేదు కనుక... ఏకస్వరూపుడవే! అనేక స్వరూపుడివి కావు.
చిద్ఘన - ఆనందరూపుడవు. నీ ఆత్మ రూపమును గురువు అగు నేనో, మరొక ఇష్టదైవమో వచ్చి పరిపూర్ణము చేయవలసిన పనిలేదు. స్వతఃగానే పరిపూర్ణ స్వరూపుడవు!
67. సదసి త్వమసి జ్ఞోఽసి।
సోఽసి జానాసి, పశ్యసి।
సత్-చిత్-ఆనంద రూపోఽసి।
వాసుదేవోఽసి వై విభుః।।
ఆ నిర్మల - కేవల సత్ రూపమగు ఆత్మ నీవేనని నీవు ఎరిగియే ఉన్నావు. అదియే నీవని నీకు ఎరుకయే! (You know everything) చూస్తూనే ఉన్నావు. (గురువుగా) నేను గుర్తు చేయవలసిన సందర్భము కూడా నీ లీలానందము మాత్రమే.
నీవు సర్వదా సత్ - చిత్ - ఆనందరూపుడవు. సర్వ జగత్తులకు నియామకుడవై, ఉండుటచేత విభుడవు. సర్వ జీవులలో వేంచేసి ఉండటము చేత వాసుదేవుడవు!

68. అమృతోఽసి విభుశ్చాసి।
చంచలో హి అచలోహి అసి।
సర్వోఽసి। సర్వ హీనోఽసి।
శాంతాశాంత వివర్జితః।

69. సత్తామాత్ర ప్రకాశోఽసి
సత్తాసామాన్యకో హి అసి।
నిత్యసిద్ధ స్వరూపోఽసి।
సర్వసిద్ధి వివర్జితః।
ఓ నిదాఘ నామ మహాశయా! నీవు ఆత్మవు! జన్మ - మరణములకు విషయమే కావు. అమృత స్వరూపుడవు. దేహములో పుట్టువాడవు కావు. చావువాడవు కావు. మనోబుద్ధి చిత్త అహంకారములకు నియామకుడవు! విభువువు. ఎప్పటికీ ఏ కదలికలు లేనివాడివి. అచలుడవు → అయి ఉండి కూడా → సర్వ కదలికలు నీవే కాబట్టి, చంచలుడవు కూడా. సర్వమును కదల్చువాడవు! కదలిక లేనివాడవు!

అన్నీ నీవే అయి, ఏమీ కానట్టి వాడవు. నీవు రచించే నవలలో పాత్రలు నీ కల్పిత వైభవమే అయి కూడా, నీ నవలలో ఏపాత్రగాగానీ నీవు అగుట లేదు కదా! ఇది కూడా అట్టిదే! నీవు శాంతుడవు కాదు! అశాంతుడవు కాదు. ఆ రెండిటితో సంబంధము లేనివాడవు. శాంతాశాంత వివర్జితుడవు.

నీ స్వరూపమును నీవు ఇప్పుడు వ్రతములు జపములు-ప్రాణాయామాది యోగములు నిర్వర్తించి సిద్ధించుకోవలసినది కానే కాదు. నీవు నిత్యసిద్ధ స్వరూపుడవు. అది అట్లుండగా ఇక్కడ సిద్ధించినట్లు కనబడేదేదీ కూడా ఏమాత్రము లేనట్టి వాడవు.
70. ఈషన్మాత్ర విశూన్యోఽసి
అణుమాత్ర వివర్జితః।
అస్తిత్వ వర్జితోఽసి త్వం
నాస్తిత్వాది వివర్జితః।।
నీవు ఈషణ్మాత్రము కూడా ఈ జగత్తులో లేవు. అస్వరూపుడవు. అణుమాత్ర కూడా స్వరూపము లేనివాడవు. నీవు ఉంటేనే దేహాలు, జగత్తులు, అస్తిత్వాలు ఉంటాయి. ఇక నీకో? అస్తిత్వము లేదు. నాస్తిత్వము లేదు. నీ కలలో నీవు ఉన్నావా? ఉన్నావు. వాస్తవానికి కలలో ఉన్నావా? లేదు. కల నీది కాని, కలలోనివాడవుకాదు. నీయొక్కజగత్ అస్తిత్వ - నాస్తిత్వాలు ఇట్టివే।
71. లక్ష్య లక్షణ హీనోఽసి
నిర్వికారో, నిరామయః।
సర్వ నాదాంతరోసి త్వం
కలా కాష్ఠా వివర్జితః।।
నీకు 'ఇది లక్ష్యము' అనునది ఏదీ లేదు. అంతా నీయందే ఉండి ఉండగా నీకు లక్ష్యము (objective) ఏముంటుంది? లక్ష్యము లేనివాడవు కనుక, లక్షణములు కూడా లేనివాడవే!
సర్వ శబ్ద స్వరూపుడవు. అక్షరుడవు. సర్వనాదముల అంతరమున చైతన్యరూపుడవై వేంచేసి ఉన్నావు. కలా (కల్పనా - భ్రమయుక్త) కాష్ఠము (శరీరము) లేనట్టి వాడవు.
72. బ్రహ్మ విష్ణు ఈశ హీనోఽసి।
స్వస్వరూపం ప్రపశ్యసి।।
స్వస్వరూప విశేషోఽసి।
స్వానందాబ్ధౌ నిమజ్జసి।।
సర్వదా స్వస్వరూపమునే జగత్ దృశ్యముగా సుసందర్శిస్తున్న నీకు → సృష్టి లేదు. స్థితి లేదు - లయము లేదు. బ్రహ్మ లేరు. విష్ణువు లేరు. రుద్రుడు లేరు. ఇదంతా నీకు స్వప్నము వంటిదే! నీ స్వప్నమునకు నీకు వేరైన సృష్టికర్త - స్థితికర్త - లయకర్త ఉండరు కదా! త్రికర్తృత్వములు నీవే అయి ఉన్నావు. త్రిమూర్తులు నీ స్వస్వరూప-అభిన్న విశేషములే!

నీవు స్వస్వరూప విశేషుడవై స్వ-ఆనంద మహాసముద్రములో మునుగుచు - తేలుచు ఉండుటమే నీకు జగత్ ఉత్పత్తి - నాశనములు.
73. స్వాత్మ రాజ్యే స్వమేవాఽసి।
స్వయం భావ వివర్జితః।
శిష్ట పూర్ణ స్వరూపోఽసి।
స్వస్మాత్ కించిత్ న పశ్యసి।।
నీ 'స్వాత్మరాజ్యము'లో నీవే స్వయముగా 'స్వయం భువము'ను ఏమరచి (వదలి) స్వయముగా ఉన్నావు. శిష్టపూర్ణ స్వరూపుడవై ఉన్నావు. స్వాత్మను కించిత్ దర్శించని వాడవై, అజ్ఞాన భూమికలను నీ అంగీకారముతోనే నీవు పొందుచున్నావు.
74. స్వస్వరూపాత్ న చలసి
స్వస్వరూపేణ జృంభసి।
స్వస్వరూపాత్ అనన్యోఽసి,
హి, అహమేవాసి నిశ్చను।।
స్వస్వరూపము నుండి ఏమాత్రము చలించకుండానే స్వస్వరూపముతో జగత్ దృశ్యుడవై విజృంభిస్తున్నావు. స్వస్వరూపమునకు నీవు అన్యుడవై ఉండటము అనునదే లేదు. కనుక 'ఈ కనబడేదంతా నీవే! నాయొక్క స్వరూపమే!'.... అని ఎరిగి ఉండుము. నిశ్చయుడవై ప్రకాశించుము.
యత్ స్వతః నాస్తి - శశవిషాణవత్-కుందేటికొమ్ము వలె
75. ఇదం ప్రపంచం యత్ కించిత్
యద్యత్ (యత్ యత్) జగతి విద్యతే,
'దృశ్య' రూపంచ 'దృక్' రూపగ్ం
సర్వగ్ం శశ విషాణవత్।।
(కుందేటి కొమ్మువంటిది)
కుందేలుకు కొమ్ముల వలె జగత్తు లేనేలేదు
- ఈ ప్రపంచము రూపముగా ఏకించిత్ కూడా నీకు అనుభవమౌతోందో,
- ఏదేది నీకు జగత్తుగా తెలియవస్తోందో...,
- ఏది దృక్ - ద్రష్ట - దృశ్యముగా నీముందు సంప్రదర్శనమౌతోందో,... అదంతా కుందేటి కొమ్ములవలే మొదలే లేదు. కుందేలు పరుగులు తీస్తూ ఉంటే చెవులు రిక్కరించటముచేత కొమ్ములు ఉన్నట్లు కనిపించవచ్చు గాక. కానీ లేవు. ఈ జగత్తు అట్టిదే!
76. భూమిః ఆపో అనలో వాయుః
ఖం మనో బుద్ధిరేవ చ,
'అహం' కారశ్చ, తేజశ్చ,
లోకం, భువన మండలమ్,
→ పంచభూతములగు భూమి (solid), జలము (liquid), అగ్ని(Heat), వాయువు(movement / Flow factor), ఆకాశము (splacement), మనస్సు, బుద్ధి, అహంకారము, తేజస్సు, ఈ లోకము, తదితర భువన మండలములు - ఇవన్నీ "నాటకంలోని, కథలోని స్వప్నంలోని విషయాలువలె", కుందేలుకు కొమ్ములు వలె" - స్వతఃగా లేవు.
77. నాశం జన్మ చ, సత్యం చ
పుణ్యపాప జయాదికమ్
రాగః కామః క్రోధ లోభౌ
ధ్యానం ధ్యేయం గుణమ్ పరమ్,
నశించునవి, జనించునవి, సత్యమైనవి (వాస్తవంగా ఉన్నవి), పుణ్య- పాపములు, జయ - అపజయము, రాగము - కామము - క్రోధము - లోభములు, ధ్యానము - ధ్యానింపబడుచున్న వస్తువులు, ధ్యాస, ధ్యానించువాడు, త్రిగుణములు, త్రిగుణములకు పరమైనది...ఇవన్నీ స్వతఃగా లేవు. జగత్ - భ్రమచే మాత్రమే ఉన్నాయి.
78. గురు - శిష్య ఉపదేశాదిః, ఆది అంతః శమం శుభమ్,
భూతం భవ్యం వర్తమానం, లక్ష్యం లక్షణమ్ అద్వయమ్,

79. శమో విచారః సంతోషో
భోక్తృ భోజ్యాది రూపకమ్,
'యమ' ఆది అష్టాంగ యోగం చ,
గమన - ఆగమనాత్మకమ్,
గురువు-శిష్యుడు-గురూపదేశములు, ఆద్యంతములు, శమము (ఇంద్రియ నిగ్రహము), శుభాశుభములు కూడా-వాస్తవమైన ఉనికి కలిగిలేవు.
భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్‌రూపమగు కాలము, సాధన లక్ష్యమగు అద్వయ లక్షణము, శమము - విచారణ - సంతోషము - సత్సంగము అనబడు సాధన చతుష్టయము. భోక్త - భోగము - భోగించునది అగు త్రిపుటి, యమము - నియమము - ఆసనము - ప్రాణాయామము - ప్రత్యాహారము - తితిక్ష-ధారణ (ధ్యానము) - సమాధి…అను అష్ఠాంగయోగములు, గమన - ఆగమానాత్మకములు (రాక - పోకలు) - ఇవన్నీ అసన్మయమే! నాటకంలోని సంఘటనలవలెనే స్వతఃగా లేవు.
80. ఆది మధ్య అంతం చ, అంతరంగం చ,
గ్రాహ్యగ్ం త్యాజ్యగ్ం
హరిః శివః, ఇంద్రియాణి,
మనశ్చైవ, అవస్థా త్రితయం తథా॥
ఆది (మొదలు), మధ్య (In between), అంతము, అంతరంగము (Inner recess of Heart), గ్రాహ్యము (స్వీకరించవలసినవి), త్యాజ్యము (వదలవలసినవి), సర్వాంతర్యామియగు హరి, శుభంకరుడు అగు శివుడు, ఇంద్రియములు, మనస్సు, జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్తి అవస్థల - ఇవన్నీ కుందేటికి కొమ్ములవలే వాస్తవానికి లేవు.
81. చతుర్విగ్ంశతి (24) తత్త్వం చ
సాధనానాం చతుష్టయమ్
సజాతీయం విజాతీయం
లోకా భూః ఆదయః క్రమాత్,
పంచప్రాణములు + పంచకర్మేంద్రియములు + పంచ జ్ఞానేంద్రియములు' + పంచేంద్రియ విషయములు + మనోబుద్ధి చిత్త అహంకారములు - 24-తత్త్వములు, సాధన చతుష్టయము అయినట్టి శమము (ఇంద్రియ నిగ్రహము)+విచారణ+సత్సంగము+సంతోషము, భూ-భువర్ సువర్ -మహర్-జనో-తపో-సత్య ఊర్ధ్వ (7)లోకములు, అతల - వితల -సుతల - తలాతల - రసాతల - మహాతల - పాతాళ అధో (7)లోకములు…ఇవన్నీ (కుందేటికి కొమ్ములవలే) స్వతఃగా లేవు. కల్పనచే ఉన్నాయి
82. సర్వ వర్ణాశ్రమాచారం, మంత్ర తంత్రాది సంగ్రహమ్,
విద్యా - అవిద్యాది రూపం చ, సర్వ వేదం జడాజడమ్,
83. బంధ మోక్ష విభాగం చ, జ్ఞాన విజ్ఞాన రూపకమ్,
బోధాబోధ స్వరూపం వా, ద్వైత - అద్వైతాది భాషణమ్,
84. సర్వ వేదాంత సిద్ధాంతగ్ం, సర్వ శాస్త్రార్థ నిర్ణయమ్,
అనేక జీవ సద్భావమ్, ఏక జీవాది నిర్ణయమ్,
85. యత్ యత్ ధ్యాయతి చిత్తేన, యత్ యత్ సంకల్పతే క్వచిత్,
బుద్ధ్యా నిశ్చీయతే యత్ యత్, గురుణా సగ్ంశృణోతి యత్,
సర్వ వర్ణాశ్రమ ఆచారాలు, మంత్ర-తంత్ర వ్యవహారాలు, విద్య - అవిద్యలు, సర్వవేదములు, జడ-అజడములు, శాస్త్రములలోని బంధ-మోక్ష పార్శ్యాంశ విభాగములు, జ్ఞాన - విజ్ఞా విశేషాలు, బోధ - అబోధ స్వరూపము, ద్వైత - అద్వైత సంభాషణాపూర్వక చర్చలు, సర్వవేదాంత సిద్ధాంతాలు, సర్వశాస్త్రములు - వాటి వాటి భాష్యములు, వేదోపవాద నిర్ణయములు, అనేక జీవుల అనేక సద్భావనలు, జీవైక్య (అఖండాత్మ) నిర్ణయాలు, ఇవన్నీ మాయలోనివే! కల్పనలోనివే! వాస్తవ దృష్టిచే లేనివే! ఆత్మగురించిన అజ్ఞానము తొలగటానికై విజ్ఞులచే కల్పించబడినవి మాత్రమే.
- ఈ చిత్తముతో ఏవేవి ధ్యానించబడుచున్నాయో, ఏదేది కొద్దిగానైనా సంకల్పించబడుచున్నదో, బుద్ధి ఏమేమి నిర్ణయిస్తోందో, గురువు చెప్పునది శ్రద్ధగా వినబడుచున్నదో…. అంతా కల్పనా విశేషాలే! మాయయే! కుందేటి కొమ్ములవలే మొదలే లేనివి!
86. యత్ యత్ వాచా వ్యాకరోతి,
యత్ యత్ ఆచార్య భాషణమ్,

యత్ యత్ సర్వేంద్రియైః భావ్యం, (భాష్యం),
యత్ యత్ మీమాంస్యతే పృథక్,
ఏదేది వాక్కుచే వ్యావహరించబడుచూ ప్రవచించబడుతోందో...,
ఏదేది ఆచార్యులచే భాషణము (ఉపన్యాసముగా)గా చెప్పబడుతోందో,
- ఏదేది అన్ని ఇంద్రియములచే భావించబడుచున్నదో..., ఏదేది భాష్యముగా చెప్పబడుతోందో,
- ఏదేది - 'ఇది వేరు - మేము చెప్పేది వేరు'...అనురూపముగా మీమాంస చేయబడుచున్నదో (చర్చించబడుతోందో...),
87. యత్ యత్ న్యాయేన నిర్ణీతం
మహద్భిః వేద పారగైః,
"శివో రక్షతి లోకాన్" వై,
"విష్ణుః పాతి జగత్రయమ్",
88. బ్రహ్మ సృజతి లోకాన్వై,
ఏవమ్ ఆది క్రియాదికమ్,
యత్ యత్ అస్తి పురాణేషు,
యత్ యత్ వేదేషు నిశ్చయవ్
- ఏదేది 'న్యాయము' 'విధి'...'అనుసరించవలసినది' అని మహనీయులగు వేదపారగులు చెప్పుచున్నారో, "అది అట్లాగే చేయాలి! వేదవాక్కు కదా!"....అని జనులచే అనుసరించబడుచున్నదో,
('సర్వః వ్యర్థం మరణ సమయే సాంబ ఏకః సహాయః। శివో రక్షతి లోకాన్') - శివుడే లోకాలకు రక్షకుడు. విష్ణువే త్రిలోకములకు పాలకుడు → అను భావనలు,
'బ్రహ్మయే ఇదంతా సృష్టిస్తున్నారు' మొదలైన దేవతాకర్తృత్వ ఆపాదన భావములు...ఇవన్నీ మాయలోనివే!
పురాణాలలో పురాణ పురుషుల - అవతార పురుషుల మహిమల అభివర్ణనములు, పురాణాలలో 'ఉన్నవి'గా చెప్పబడునవి, వేదముల నిర్ణయాత్మకమై వర్ణ - ఆశ్రమ ధర్మాలు. - ఇవన్నీ కుందేటి కొమ్ము వంటివే! వాస్తవానికి లేనివిగా మాయలోనివే
89. సర్వ ఉపనిషదాం భావగ్ం
సర్వగ్ం శశ విషాణవత్।।
"దేహోఽహమ్" - సంకల్ప పర్యవసానం
'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పమ్
తత్ అంతఃకరణగ్ం స్మృతమ్।
90. 'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పో
'మహత్సగ్ంసార' (మహత్ సంసార) ఉచ్యతే।
'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పం
తత్ 'బంధమ్' ఇతి చ ఉచ్యతే।।
ఉపనిషత్తులచే చెప్పబడు (యోగాది) వ్యవహారములు - కుందేటి కొమ్ముల వంటివే.

నేను దేహమును - అనే సంకల్ప భ్రమ
నిదాఘ ముని : మీరు మహదాశ్చర్యకరమైన 'మాయ' వివరణ చెప్పుచున్నారు. ఇదంతా మాయ అయిఉండి కూడా 'సత్యము' అనే 'భ్రమ' ఎట్లా కలుగుతోంది?
ఋభు మహర్షి : 'కుందేటి కొమ్ముల వలే వాస్తవానికి లేదు'....అని ఎరిగి ఉండమని చెప్పినదంతా 'ఉన్నది' అని అనేకమంది దేహులకు అనిపిస్తూ ఉండటానికి కారణము, ఉత్పత్తి స్థానము కూడా - దేహోఽహమ్ భావనయే! 'నేను పాంచభౌతిక దేహమును' అను సంకల్పమే...
→ 'అంతఃకరణము' అని చెప్పుకోబడుచున్నది. (లేక) అంతకరణములో - అల్ప, దుష్ట సంకల్పముల వ్యసనములచే ఏర్పడుచున్నది!
→ 'మహా-భీకర -సంసారబంధము' అని అదియే అనబడుచున్నది!

'నేను ఈ దేహమును మాత్రమే' - అనునదే ఈ జీవునికి బంధము. '' దేహము నాకు సంబంధించినది - దేహమునకు నేను సంబంధించిన వాడను''...అను అవినాభావ సంబంధమే బంధము'! ''దేహమే నా ప్రారంభము. దేహమే నా ముగింపు'' - అనునదే ''సంసారభ్రమ''.

91. 'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పమ్
తత్ 'దుఃఖమ్' ఇతి చ ఉచ్యతే।
'దేహోఽహమ్' ఇతి యత్ జ్ఞానం
తదేవ 'నరకమ్' స్మృతమ్। ఏ తెలివి-ప్రజ్ఞ-జ్ఞానముచే నీవు (లేక ఈ జీవుడు) దేహోఽహమ్ సంకల్ప మును ఆశ్రయిస్తుండటం జరుగుతోందో, అదియే దుఃఖము (worry)! అదియే నరకము! నేను దేహమాత్రుడనుకాను - ''దేహమునకు వేరైన 'దేహి'ని కదా నేను!'' అను దాని ఏమరపుయే నరక దుఃఖముగా అగుచున్నదని చెప్పబడుతోంది.

92. 'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పం
'జగత్ సర్వం' ఇతి ఈర్యతే।
'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పే
'హృదయగ్రంధిః' ఈరితః।
'దృశ్యజగత్తు'...అని పొందబడుచూ - చూడబడుచున్నది కూడా... దేహోఽహమ్ భావనా వృక్ష ఫలమే.
'నేను దేహమును' అను భావనా సంకల్పమే
- బ్రహ్మగ్రంథి (ఇదంతా సృష్టించబడుతోంది)'.
- విష్ణుగ్రంథి (ఇది పరిపోషించబడుతోంది).
- రుద్రగ్రంథి (ఇది లయింపజేయబడుతోంది).
...అనబడు త్రిగ్రంధి రూప భ్రమలు. ఇవియే హృదయగ్రంథులుగా అభివర్ణించబడుచున్నాయి.

93. 'దేహోఽహమ్' ఇతి యత్ జ్ఞానం, తదేవ 'అజ్ఞానమ్' ఉచ్యతే।
'దేహోఽహమ్' ఇతి యత్ జ్ఞానం, తత్ 'అసద్భావమ్' ఏవచ।।
'అజ్ఞానము'గా చెప్పబడుచున్నదంతా ఈ దేహమే నేను - అను జ్ఞానమే!
దేహోఽహమ్ భావనయే 'అసత్ భావన' (నేను దేహత్వమునకు వేరై ఉన్నాను - అనునది ఏమరచటము) అయి ఉన్నది.

94. 'దేహోఽహమ్' ఇతి యా బుద్ధిః
సా చ 'అవిద్య' ఇతి మన్యతే।
'దేహోఽహమ్' ఇతి యత్ జ్ఞానం
తదేవ 'ద్వైతమ్' ఉచ్యతే।।
అవిద్య : ఏ బుద్ధిచే 'దేహమే నేను' 'దేహమాత్రుడను'....అను భావన పరిపోషించబడుతోందో అదియే అవిద్య.
'దేహముచే పరిమితుడను' అను శబ్దముచే ఉద్దేశ్యించబడుచున్నట్టిదే 'ద్వైతము' అను దోషముగా చెప్పబడుతోంది.

95. 'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పః
సత్ య 'జీవః' స ఏవ హి।
'దేహోఽహమ్' ఇతి యత్ జ్ఞానం
'పరిచ్ఛిన్నమ్' ఇతీరితమ్।
దేహోఽహమ్ భావన చేతనే 'జీవుడు' అనునది ఏర్పడినదగుచున్నది. (దేహోఽహమ్ భావన తొలగితే ఈ జీవుడు శివుడే)!
'నేను వేరు - నీవు వేరు - దేవత వేరు - గురువు వేరు'...ఇటువంటిదంతా దేహోఽహమ్ భావనా రూపమే. దేహోఽహమ్ జ్ఞానఫలితమే!

96. 'దేహోఽహమ్' ఇతి సంకల్పే
'మహాపాపమ్' ఇతి స్ఫుటమ్।
'దేహోఽహమ్' ఇతి యా బుద్ధిః
'తృష్ణా దోషామయః' కిల।।
''ఈ పాంచభౌతిక దేహము మాత్రమే నా రూపము - గుణము - స్వభావము'' - అనునదే 'మహాపాపము' రూపముగా ప్రస్ఫుటమగుచున్నది.

'ఈ దేహము మాత్రమే నాయొక్క ధర్మము అయి ఉన్నది'-అనునదే తృష్ణ- (దాహము). ఏదోకావాలి-పొందాలి! లేదా, నా గతి ఇంతే!'…అను రూపముగా ఈ జీవునికి ప్రాప్తిస్తున్నదే తృష్ణ. తృష్ణాదోషముచే పరిమితమగు ఇహము ప్రాప్తిస్తోంది. అపరిమితమగు ఆత్మ ఏమరువబడుచున్నది.

97. యత్ కించిదపి సంకల్పం
'తాపత్రయమ్' ఇతీరితమ్।।
కామం, క్రోధం, బంధనం, సర్వ దుఃఖం,
విశ్వం దోషం కాల నానాస్వరూపమ్।
యత్ కించ ఇదగ్ం
సర్వ సంకల్ప జాలం,
తత్ కించ ఇదగ్ం
'మానగ్ం' సోమ్య! విద్ధి।।

'దేహమే నేను' అను భావనయొక్క కించిత్ సంకల్పమే ఆధి భౌతిక - ఆధ్యాత్మిక - ఆధి దైవిక - అను త్రితాపములకు దారితీస్తోంది. దేహోఽహమ్ భావననే 'తాపత్రయము' అంటున్నారు.

కామము (ఏదో కావాలని తపన); క్రోధము (పగ-ద్వేషము - అసూయ); బంధనము; సర్వదుఃఖములు; 'ఈ విశ్వము నాకు దోషములచే ప్రాప్తించింది'….అనే విశ్వదోష దర్శనము; ఇప్పుడు ఇట్లా - అప్పుడు అట్లా అనబడే కాలచక్ర స్వరూపానుభవము → ఇవన్నీ దేహోఽహమ్ సంకల్పజాల పరిణామాలే! 'దేహోఽహమ్' భావననుండే మనస్సు జనిస్తోంది. కలనా (భ్రమాత్మక) భావ ప్రభావమే దేహోఽహమ్ భావన.

ఇదంతా మనస్సే

98. మన ఏవ జగత్ సర్వం।
మన ఏవ సదా రిపుః।
మన ఏవ హి సంసారో।
మన ఏవ జగత్రయమ్।।
మన ఏవ ఇదగ్ం జగత్ సర్వమ్

శ్రీ నిదాఘముని : 'ఈ జీవునికి మనస్సే బంధమని, మనో అతీతుడు శివస్వరూపుడే'… అని చెప్పబడుతోంది కదా! అట్టి మనస్సు యొక్క స్వరూప - స్వభావాలగురించి దయచేసి వివరించండి!

ఋభుమహర్షి : మనస్సే ఈ సర్వజగత్ స్వరూపము అయి ఉన్నదయ్యా! స్వస్వరూపము యొక్క చిత్ శక్తి నుండే సంకల్పరూపంగా అది బయల్వెడలు తోంది. ఈ జీవుని విషయంలో మనస్సే శత్రువు. అంతకు వేరైన శత్రువే లేడు. 'సంసారము' అను శబ్దమునకు - 'దృశ్యముతో స్వయముగా ఏర్పరచుకొన్న అపార్థము' - అనునది శబ్దార్థము అయినప్పటికీ, అద్దాని అంతరార్థము - పరమార్థము మాత్రము మనస్సే! మనస్సే ఈ భూ - దివి - పాతాళ త్రిజగత్తులు కూడా!

99. మన ఏవ మహత్ దుఃఖం
మన ఏవ జరాదికమ్
మన ఏవ హి కాలశ్చ
మన ఏవ మలం తథా।।

మనస్సే ఈ జీవునిపట్ల అవిజ్ఞాతుడై ఉన్నంతకాలము మహత్ (గొప్ప) దుఃఖ (Worry) రూపము.
మనస్సే బాల్య - యౌవన - వార్ధక్య రూపములుగా ప్రవర్తిస్తోంది. మనస్సే కాలస్వరూపము. మనస్సు లేనివానికి భూత-వర్తమాన-భవిష్యత్ కాలమే లేదు. అరిషట్ వర్గములు మనోరూపమే! సర్వ మలములకు (దోషాలకు) మనస్సే కారణం.

100. మన ఏవహి సంకల్పో
మన ఏవహి జీవకః
మన ఏవహి చిత్తం చ
మనో అహంకార ఏవ చ।।   మనస్సుయొక్క రూపమేమిటి? సంకల్పించుటయే! సంకల్పములకు వేరుగా మనస్సు ఏదీ లేదు.
'జీవుడు' అనగా భౌతిక దేహము కాదు. మరి?

మనస్సే!
'చిత్తము - ఇష్టము' → అనగా కూడా మనస్సే. మనస్సే అహంకార రూపము కూడా!
101. మన ఏవ మహత్ బంధం
మనో అంతఃకరణం చ తత్
మన ఏవహి భూమిశ్చ
మన ఏవహి తోయకమ్।।
102. మన ఏవహి తేజశ్చ
మన ఏవహి మరుత్ మహాన్।
మన ఏవ హి చ ఆకాశం
మన ఏవ హి శబ్దకమ్।।
ఈ జీవుడు → భార్యాబిడ్డలో, సంగతి - సందర్భ - సంబంధ - బాంధవ్యములో, సంపద - ఆపదలో, భౌతిక దేహమో → ఇవన్నీ బంధమనుకుంటున్నాడు. కాదు. కానేకాదు. మనస్సే అసలైన మహత్ (గొప్ప) బంధము.
- మనస్సే అంతఃకరణము.
- ఇంకా కూడా చెప్పాలంటే...
మనస్సే భూమి - జలము - తేజస్సు - వాయువు - ఆకాశము...అనబడు పంచభూతముల వాస్తవ - అంతర్గతరూపము.
- శబ్దములన్నింటికీ జనన స్థానము మనస్సేనయ్యా
103. స్పర్శ రూపం రసం గంధం
కోశాః పంచ మనో భవాః।
జాగ్రత్ స్వప్న సుషుప్త్యాది
మనోమయమ్ ఇతీరితమ్।।
- మనస్సే శబ్ద - స్పర్శ - రూప - రస - గంధములగు ఇంద్రియ విషయముల వాస్తవరూపము. మనోభావములే విషయరూపములుగా ప్రదర్శనమగుచున్నాయి.
- శాస్త్రములు నిర్వచిస్తున్న భూతమయ - ప్రాణమయ - మనోమయ - విజ్ఞానమయ - ఆనందమయ - పంచకోశములు మనోసాగర భావతరంగాలే!
జాగ్రత్ - స్వప్న - సుషుప్త మొదలైన దశలన్నీ మనస్సే! మనస్సే ఆయా దశల రూపముగా సంప్రదర్శితము అగుచున్నది.
104. దిక్పాలా వసవో రుద్రా
ఆదిత్యాశ్చ మనోమయాః।
దృశ్యం జడం ద్వంద్వజాతమ్
అజ్ఞానమ్ - మానసం స్మృతమ్।।
ఇంద్రుడు-యముడు-వాయువు మొదలైన అష్టదిక్పాలకులు, అష్ట వసువులు, ఏకాదశరుద్రులు, ద్వాదశ ఆదిత్యులు మొదలైనవన్నీ మనోమయములే!
ఎదురుగా కనిపిస్తున్న ఈ దృశ్యము, ఇక్కడ జడ - చేతనములుగా కనిపించేది, ఇక్కడ కనబడే సుఖ - దుఃఖ, శీత - ఉష్ణ మొదలైన ద్వంద్వములవలన అనుభవమగుచున్న ఆయా విశేషాలు...ఇవన్నీ కూడా 'అజ్ఞానముతో కూడిన మనన రూప మనస్సు చేతనే అది అట్లున్నది' అను నిశ్చయము కలిగి ఉండుము.
105. సంకల్పమేవ యత్ కించిత్
తత్త్వం నాస్తి ఇతి నిశ్చిను।
నాస్తి నాస్తి జగత్ సర్వం।
గురు శిష్యాదికం న హి ।।

ఇత్యుపనిషత్
సంకల్పించుట చేతనే మనస్సు. మనస్సుయొక్క అభ్యాస దృష్టిల చేతనే - జగత్ జీవులు ఈఈ తీరుగా ఉన్నారని గమనించు. సంకల్పమే లేకుంటే జగత్తు లేదు. గురువు లేడు. శిష్యుడు లేడు. 'సంకల్పము' లేకుంటే 'నీవు' ఎక్కడిది?

సంకల్పములచేతనే 'నేను-నీవు' మొదలైనవి ఏర్పడి ఉంటున్నాయి. సంకల్పము రహితమైతేనో, … 'నేను-నీవు'లతో సహా సర్వము అఖండమగు ఆత్మయే!

ఇత్యుపనిషత్

6వ అధ్యాయము : సర్వం సచ్చిదానందమ్ - నఅన్యమ్

01. ఋభుః ఉవాచ :
సర్వగ్ం సత్ - చిత్ మయం విద్ధి,
సర్వగ్ం సత్ చిత్ మయం తతమ్।
సత్ చిత్ ఆనందమ్ అద్వైతగ్ం
సత్ చిత్ ఆనందమ్ అవ్యయమ్।
శ్రీ నిదాఘుడు : ఈ ఎదురుగా ఘనీభూతమై కనిపిస్తున్న శబ్ద - స్పర్శ - రూప - రస - గంధ సమన్వితమై అనేక సంఘటనలు, సంబంధములు, సుఖదుఃఖములతో కూడిన జగత్ దృశ్యము యొక్క - వాస్తవ స్వరూపము ఏమిటి? ఎక్కడి నుండి ఇది జనించి ఇక్కడ సిద్ధిస్తోంది?
శ్రీ ఋభుమహర్షి : ఓ ప్రియ నిధాఘమునీ! ఇదంతా కూడా స్వస్వరూపాత్మ స్వభావమగు 'సత్ (ఉనికి) - చిత్ (ఎరుక)' చేత నిండి, 'తన్మయము' అయి ఉన్నది. ఈ సర్వము 'సత్‌చిత్ ఆనంద అద్వైత అవ్యయము' చేతనే విస్తరించినదై ఉన్నది.
02. సచ్చిదానంద మాత్రగ్ం హి
సచ్చిదానందమ్ అన్యకమ్।
సచ్చిదానంద రూపోఽహగ్ం
సచ్చిదానందమేవ ఖమ్।
ఇదంతా నీయొక్క సత్‌చిత్ ఆనంద స్వరూపమే. (అనుభూతి). నీ స్వస్వరూపమునకు ద్వితీయము కానట్టిది. అద్వితీయము. అన్యమైనదంతా అవ్యయమగు నీ సత్ - చిత్ - ఆనందమే. (దృష్టాంతము - ఒకడు తెలుగు అక్షరములతో కథరాస్తే, అక్షరములు తరుగుతాయా? పెరుగుతాయ?' లేదుకదా! అక్షరములు అవ్యయము కదా! అట్లాగే నేను నీవు కూడా అవ్యయమగు ఆత్మాకాశ స్వరూపులమే! వారు-వీరు అందరము సర్వదా సచ్చిదానంద రూపులము).
03. సచ్చిదానందమేవ త్వగ్ం।
సచ్చిదానంకోఽస్మి అహమ్।
మనోబుద్ధి అహంకార చిత్త
సంఘాతకా హి యమీ।।
నీవు శరీరము కాదు. అంతరంగముకాదు. అభిప్రాయములు - భావములు కాదు. ఆ వాటన్నిటికంటే ముందే ఉన్న సత్‌చిత్ ఆనంద మాత్రుడవు! నీకు అన్యమైనదంతా ఏమిటంటావా? అదంతా కూడా నీయొక్క సర్వదా సత్‌చిత్ ఆనంద మాత్రమే! నేను, ఈ భూత, చిత్త , చిదాకాశములు, నీయొక్క సచ్చిదానందమే! అహమ్, అహంకారము, చిత్తము, ఆ చిత్తమునకు లభిస్తున్న విషయ పరంపరల సంఘాతము, మనస్సు - మనో సంఘాతములు… ఇవేవీ సత్‌చిత్ ఆనందమునకు వేరు కాదు!
04. న త్వం, న అహం, న చ అన్యం వా।
సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్।
న వాక్యం న పదం వేదమ్
న అక్షరం న జడం క్వచిత్।।
సత్‌చిదానందమే బ్రహ్మము! ఇదంతా బ్రహ్మమే! అట్టి బ్రహ్మమునకు వేరుగా నీవు లేవు! నేను లేను! లోకపాలకులు లేరు! మరెవ్వరూ లేరు.

వాక్యము, ఆ వాక్యములోని పదజాలము (కర్త-కర్మ-క్రియలు), వేదము (తెలియబడేదంతా), అక్షరము (మార్పు లేనిది), జడము (తాను కదలిక - మరొకరిచే కదలించబడేది) - ఇవన్నీ సత్ చిత్ ఆనందస్వరూపమగు బ్రహ్మమునకు ఏమాత్రము వేరుకాదు. (స్వప్నములో కనిపించిన ఒక మూల ఉన్న గృహములోని ఒకానొక గది కూడా - స్వప్న ద్రష్ట యొక్క ఊహాచైతన్య విశేషమే అయిన తీరుగా - ఇదంతా ఏర్పడినదగుచున్నది)

05. న మధ్యం న ఆది న అంతం వా
న సత్యం, న నిబంధనమ్।
న దుఃఖం న సుఖం భావం।
న మాయా ప్రకృతిః తథా।

నీయొక్క - నాయొక్క కేవలీ స్వరూపమగు సత్‌చిత్ ఆనంద పరబ్రహ్మమునకు వేరై...మొదలు లేదు. మధ్య లేదు. చివ్వర ఏదీ లేదు. బ్రహ్మమునకు వేరై మరొక సత్యము లేదు. నిబంధనము లేదు. సుఖ దుఃఖ భావాలు లేవు. మాయలేదు. ప్రకృతి లేదు.

06. న దేహం న ముఖం ఘ్రాణం
న జిహ్వా న చ తాలునీ
న దంతోష్ఠౌ లలాటం చ
నిశ్వాస ఉచ్ఛ్వాస ఏవ చ।।

సత్ - చిత్ - ఆనందమగు బ్రహ్మము (లేక) పరతత్త్వమునకు వేరై
- దేహము లేదు. ముఖము లేదు. తాలువు (దవుడ) లేదు. చెవులు - దంతములు - లలాటము (Fore face) లేవు. ఉచ్ఛ్వాస - నిశ్వాసలు కూడా వేరై లేవు.

07. న స్వేదమ్ అస్థి మాగ్ంసం చ
న రక్తం న చ మూత్రకమ్।
న దూరం న అంతికం న అంగం
న ఉదరం న కిరీటకమ్।।

స్వేదము (చెమట) - అస్థులు (బొమికలు) - మాంసము - రక్తము - దగ్గిర - దూరములు, అంగములు, పొట్ట - కిరీటకము (నుదురు) - ఏవీ బ్రహ్మము నుండి వేరు కాదు

08. న హస్త పాద చలనం
న శాస్త్రం న చ శాసనమ్।
న వేత్తా వేదనం వేద్యం
న జాగ్రత్ స్వప్న సుప్తయః।।

చేతులు, కాళ్ళు, వాటి కదలికలు, శాస్త్రములు, శాసనములు, తెలిసినవాడు, తెలిసికొనటము, తెలియబడునది, జాగ్రత్ స్వప్న - సుషుప్తులు ఇవన్నీ కూడా బ్రహ్మమునకు వేరైనవి కావు.

09. తుర్యాతీతమ్ న మే కించిత్, సర్వగ్ం సచ్చిన్మయం తతమ్।
న అధ్యాత్మికం। న అధిభూతమ్। న అధిదైవం ।న మాయికమ్।।

సత్‌చిత్ అగు బ్రహ్మమునకు వేరుగా తుర్యాతీతములేదు. అధ్యాత్మిక - ఆధి భూత అధిదైవికములు లేవు.

10. న విశ్వః తైజసః ప్రాజ్ఞో
విరాట్ సూత్రాత్మకః ఈశ్వరాః।
న గమ ఆగమ చేష్టా చ
న నష్టం। న ప్రయోజనమ్। బ్రహ్మమునకు వేరుగా-

→ విశ్వుడు (జాగ్రత్ అనుభవము కొరకై మనచే అంశగా నియమిత పురుషాకార పురుషుడు)గాని
- తేజసుడు (స్వప్నానుభవము కొరకై నియమించబడు పురుషాకార పురుషుడు) గాని,
- ప్రాజ్ఞుడు (గాఢ నిద్రానుభవము వహించే {తురీయునిచేఊ నియమిత పురుషాకార పురుషుడు)గాని లేరు.
- జాగ్రత్ - స్వప్న సుషుప్తులు, విరాట్ పురుషుడు, సూత్రాత్మకుడు, ఈశ్వరుడు, దేహియొక్క రాకపోకలు, దేహముల రాకపోకలు, నష్టము - ప్రయోజనము.. ఇవన్నీ కూడా బ్రహ్మమునకు వేరుగా లేవు.

11. త్యాజ్యం గ్రాహ్యం న దూష్యం వా
హి అమేధ్యా మేధ్యకం తథా

న పీనం న కృశం క్లేదం
న కాలం దేశ - భాషణమ్।।
త్యజించవలసినట్టివి, గ్రహించవలసినట్టివి, దూషించవలసినవిగా కనిపించేవి, వినతగినవి, వినకూడనివి, చిన్నవి, కృశించేవి, కష్టమైనవి ఇవన్నీ కూడా బ్రహ్మమునకు వేరై లేవు. కాలము, దేశ-భాషణములు, దృశ్య సంబంధమైన ఈ సర్వము, భయము, ద్వైతము, వృక్షములు, పర్వతములు-అన్నీ కూడా బ్రహ్మమునకు వేరుగా లేవు. బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాయి.
12. న సర్వం న భయం ద్వైతం, న వృక్షః తృణ పర్వతాః
న ధ్యానం యోగ సగ్ంసిద్ధిః, న బ్రహ్మ క్షత్ర వైశ్యకమ్।।
13. న పక్షీ న మృగో న అంగీ, న లోభో మోహ ఏవ చ।
న మదో, న చ మాత్సర్యం, కామక్రోధాదయః తథా।।
-ధ్యాస - ధ్యానము, యోగము, యోగచ్యుతి, యోగసంసిద్ధి,
- బ్రహ్మణ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రులు, పక్షులు, మృగములు, వస్త్రము, లోభము, మోహము, అంతా బ్రహ్మమే!
మదము, మాత్సర్యము, కామ-క్రోధములు (అరిషట్ వర్గము).. ఇవన్నీ బ్రహ్మమునకు వేరుకానివై ఉన్నాయి.
14 న స్త్రీ శూద్ర బిడాలాది, భక్ష్య భోజ్యాదికంచ యత్
న ప్రౌఢ హీనో నాస్తిక్యం, న వార్త - అవసరో అస్తి హి।।
15 న లౌకికో అలౌకికోవా, న వ్యాపారో న మూఢతా।
న భోక్తా భోజనం భోజ్యం, న మాతా మాన మేయకమ్।
స్త్రీలు, శూద్రులు, పిల్లి, మేక, భక్ష్యములు, బోజ్యములు, లేహ్యములు, నపుంసకులు, నాస్తికులు, వార్తలు, అవసరములు.. ఇవేమియు లేవు. బ్రహ్మము మాత్రమే ఉన్నది. బ్రహ్మమునకు అవేమీ వేరు కాదు.
లౌకిక (లోకసంబంధమైన) వ్యాపారములుగాని, అలౌకిక క్రియా-కార్యక్రమములుగాని, మూఢత్వముగాని, భోక్త (Consumer) - భోజనము (Consuming) - భోజ్యము (Being Consumed) ప్రమాత-ప్రమాణము - ప్రమేయములు గాని..,
16 న శత్రు మిత్ర పుత్రాది
న మాతా న పితా స్వసా।
న జన్మ న మృతిః వృద్ధిః
న 'దేహోఽహమ్' - ఇతి భ్రమః।।
శత్రు-మిత్రులు, పుత్రులు, తల్లి-తండ్రులు - తోబుట్టువులు గాని,
జన్మ-మృత్యువులు, హాని-వృద్ధులు, 'దేహమే నేను' అను భావనలు గాని.., ఇవేవీ బ్రహ్మమునకు అన్యము కాదు!
17 న శూన్యం నాపి చ అశూన్యం
న అంతఃకరణ సగ్ంస్మృతిః
న రాత్రిః న దివా నక్తం
న బ్రహ్మ న హరిః శివః।।
- శూన్య అశూన్యములుగాని,
- మనస్సు-బుద్ధి-చిత్తము-అహంకారము.. అనబడే అంతఃకరణముగాని,
రాత్రి-పగలు-అర్ధరాత్రులు గాని, బ్రహ్మ-హరి-శివులుఇవన్నీ లేవు. బ్రహ్మమే ఇవన్నీ అయి ఉన్నాయి. బ్రహ్మమునకు వేరుగా చూస్తే అవేవీ లేవు.
18 న వార పక్ష మాసాది
వత్సరం న చ చంచలమ్।
న బ్రహ్మలోకో వైకుంఠో
న కైలాసో న చ అన్యతః।।
'7' వారములు, శుక్ల - కృష్ణపక్షములు, ద్వాదశ (12) నెలలు, ఋతువులు, సంవత్సరములు, చంచలమగు కాలగతి, ఈ రోజులు, ఆ రోజులు.. ఇవన్నీ బ్రహ్మమే!
బ్రహ్మలోకము - వైకుంఠము - కైలాసము తదితర లోకములు.. అవన్నీ కూడా బ్రహ్మమునకు వేరుగా లేవు.
19 న స్వర్గం న చ దేవేంద్రో

న అగ్నిలోకో, న చ అగ్నికః।
న యమో యమలోకోవా
అన్యలోకా, లోకపాలకాః।।
దివ్యమగు సువర్లోకము, అద్దాని అధినేత అగు దేవేంద్రుడు, అగ్నిలోకము, ఆ అగ్ని లోకాధిపతి అగు అగ్నిదేవుడు, యమలోకము, అద్దానికి అధిపతియగు యమభగవానుడు, తదితర లోకములు, వాటి వాటి అధిపతులు.. అంతా కూడా బ్రహ్మమునకు వేరుగా లేరు! బ్రహ్మమునకు వేరు కాదు! బ్రహ్మమే అయి ఉన్నారు!
20 న భూర్భువ స్వః త్రైలోక్యం
న పాతాళం న చ భూతలమ్।
న అవిద్యా, న చ విద్యా చ
న మాయా ప్రకృతిః జడా।।
భూ-భువర్-సువర్లోకములు, తదితర ఊర్ధ్వ-అధో(పాతాళము) మొదలైన లోకములు, భూతలము, ఆయా లోకపాలకులు, అవిద్య, విద్య, మాయ, ప్రకృతి, జడము, చేతనము.. ఇవన్నీ బ్రహ్మము కంటే వేరుగా లేవు. వేరు కావు. బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాయి!
21 న స్థిరం క్షణికం నాశం
న గతిః న చ ధావనమ్।
న ధ్యాతవ్యం న మే స్నానం
న మంత్రో న జపః క్వచిత్।।
స్థిరమై ఉండేవి, క్షణికమై ఉండేవి, కొంతకాలము ఉండి నశించునవి, గతి, నిర్గతి, ధావనము (నిర్మలముగా చేయు విధి-విధానములు)
- ధ్యానింపవలసినది, స్నానము, మంత్రము, జపము.. అన్నీ బ్రహ్మమునకు ద్వితీయమై లేవు. బ్రహ్మమే అయి ఉన్నాయి.
22 న పదార్థం, న పూజార్థం, న అభిషేకం, న చ అర్చనమ్,
న పుష్పం న ఫలం పత్రం, గంధ పుష్పాది ధూపకమ్।।
ఇక్కడ కనిపించే పదార్థములు, పూజాద్రవ్యములు, అభిషేకము, అర్చనము, పుష్పము, ఫలము, ఆకులు, గంధపుష్పములు, ధూపము,
23 న స్తోత్రం న నమస్కారో
న ప్రదక్షిణమ్ అణ్వపి।
న ప్రార్థనా పృథక్ భావో
న హవిః న నివేదనమ్।।
స్తోత్రము, నమస్కారము, ప్రదక్షిణము.. ఇవన్నీ అణువంత కూడా బ్రహ్మమునకు వేరు కావు!
అనేక నామరూపాలతో దైవమును ప్రార్థించటము, యజ్ఞములో సమర్పించే హవిస్సు, ఇంకా అనేక ఆయా నివేదనలు,
24 న హోమో న చ కర్మాణి
న దుర్వాక్యగ్ం సుభాషణమ్।
న గాయత్రీ న వా సంధిః
న మనస్యం న దుస్థితిః ।।
హోమకర్మలు, తదితర వివిధ కర్మలు.... ఇవన్నీ బ్రహ్మమే కాని, వేరు కాదు. బాధించే దుర్వాక్యములు, సంతోషము కలిగించే సుసంభాషణములు, గాయత్రీ మంత్రము, సంధ్యావందనము, మానసిక స్థితిగతులు, దుస్థితులు.. ఇవన్నీ ఆత్మకు అనన్యమే కానీ.. అన్యము కానే కావు!
25 న దురాశా న దుష్టాత్మా
న చండాలో న పౌల్కసః
న దుస్సహం దురాలాపం
న కిరాతో న కైతవమ్।।

గొప్ప దురాశాపరుడు, దుష్టమైన ఆలోచనలు గల దుష్టాత్ముడు, చండాలుడు, పొల్కసుడు.. (దాసీకి-యజమానికి జనించినవాడు) దుస్సాహసములు, ఇతరుల గురించి దూషణగా - చెడ్డగా మాట్లాడటము → ఇవన్నీ కూడా బ్రహ్మమునకు అభిన్నమేగాని, భిన్నము కాదు.

26 న పక్షపాతం పక్షం వా
న విభూషణ తస్కరౌ
న చ దంభో దాంభికో వా
న హీనో న అధికో నరః।।

- పక్షపాత బుద్ధి, ఒక పక్షంలో ఉండి రెండవ పక్షమును తిట్టిపోయుటము, అలంకారములుగా కలిగి ఉన్న వస్తువులు (ఆభరణములు),
- దొంగతనములు చేయువాడు
- లేని గొప్పలు చెప్పుకొనటమనే దంభము, దాంభికము, నరులలో హీనులు, అధికులు.. ఇవన్నీ, బ్రహ్మమే కానీ ఏ మాత్రము వేరు కాదు.

27 న ఏకం ద్వయం త్రయం తుర్యం
న మహత్త్వం న చ అల్పతా।
న పూర్ణం న పరిచ్ఛిన్నం
న కాశీ, న కృతం తపః।।

ఏ ఒక్కటో (ఏకము) అయి ఉండటము, రెండుగా అయి ఉండటము (ద్వంద్వము), మూడు అయి ఉండటము, నాలుగు అయి ఉండటము, పూర్ణమైనది, పరిచ్ఛిన్నమైనది, 'కాశి' వంటి పుణ్యక్షేత్రములు, నిర్వర్తించి యున్న కర్మలు, తపస్సు-ఇవన్నీ కూడా ఆత్మయే! ఆత్మకు వేరుకావు! ఆత్మయే బ్రహ్మము. సచ్చిదానందమే!

28 న గోత్రం న కులగ్ం సూత్రం
న విభుత్వం న శూన్యతా।
న స్త్రీ న వయోషిన్ నో వృద్ధా
న కన్యా న వితంతు తా।।

కుల-గోత్రములు, వాటివాటికి సంబంధించిన జీవన సూత్రములు, ఆయా.. సందర్భములకు, జనులకు నియామకుడై ఉండటము, నిండుగా ఉండటము, నిర్విషయత్వము (లేక) శూన్యత్వము,
స్త్రీలు, వయస్సులో ఉన్నవారు, వృద్ధులు, కన్యలు, భర్త చనిపోయినట్టి వితంతువులు.. అంతా బ్రహ్మమయమే! బ్రహ్మమునకు వేరు కాదు.

29 న సూతకం న జాతం వా
న అంతర్ముఖ సువిభ్రమః।
న మహావాక్యం ఐక్యం వా
న అణిమాది విభూతయః।।

సూతకము (మైల), జననము, మరణము, అంతర్ముఖత్వము, సంవిభ్రమములు, మహావాక్యములు, పరమాత్మతో ఐక్యమవటము,
అణిమ - గరిమ - లఘిమ - ఈశిత్వ-ప్రాకామ్య - ఇచ్ఛ - వశిత్వ మొదలైన విభూతులు.. అంతా బ్రహ్మమే. బ్రహ్మమునకు వేరై లేవు.

30 సర్వం చైతన్యమాత్రత్వాత్
సర్వ దోషః సదా న హి।
సర్వగ్ం సన్మాత్ర రూపత్వాత్
సత్ చిత్ ఆనంద మాత్రకమ్।।

''సర్వము చైతన్య మాత్రమే'' - అయి ఉండటము చేత ఎక్కడా ఏవీ దోషములు కావు. సర్వము ''సత్- మాత్రము''చే తయారైనవే కాబట్టి సత్‌చిత్ ఆనందమే! (కొన్ని బంగారు ఆభరణములలో ''ఆభరణమైతే నాకు నచ్చదు'' అన్నంత మాత్రాన బంగారమునకు లోటు ఏముంటుంది?)

31 బ్రహ్మైవ సర్వం, న అన్యోఽస్తి।
తత్ అహమ్। తత్ అహమ్ తథా,

తదేవాహమ్। తదేవాహమ్।
బ్రహ్మైవాహగ్ం సనాతనమ్।।
సర్వము బ్రహ్మమే! బ్రహ్మమునకు వేరై ఏదీ ఎక్కడా లేదు. కాబట్టి నేను బ్రహ్మమునకు వేరెట్లా అవుతాను? బ్రహ్మమునే! ఈ విధంగా నేనెప్పుడూ బ్రహ్మమే! ఆ తత్‌బ్రహ్మమే నేను. అదియే నేను! సర్వజన్మ-కర్మలకు, జగత్తులకు మునుముందే ఉండి ఉంటున్నదైనట్టి బ్రహ్మమును! అందుకే 'సనాతన బ్రహ్మము' అని పిలువబడుచున్నాను.
బ్రహ్మైవాహమ్ సదా

32 బ్రహ్మై వాహం। న సగ్ంసారీ।
బ్రహ్మైవాహం న మే మనః।
బ్రహ్మైవాహం న మే బుద్ధిః।
బ్రహ్మైవాహం న చ ఇంద్రియమ్।।
33 బ్రహ్మైవాహం న దేహోఽహం
బ్రహ్మైవాహం న గోచరః।
బ్రహ్మైవాహం న జీవోఽహం
బ్రహ్మైవాహం న చేదభూః।।
(న అచేతభూః)
నేను అప్పటికీ - ఇప్పటికీ - ఎప్పటికీ బ్రహ్మమునే!

నేను సదాశివ బ్రహ్మమును!
- సంసారిని కాదు. దృశ్యబద్ధుడనుకాదు!
- ఆలోచన నా నుండి బ్రయల్వెడలుతోంది. నేను ఆలోచన కాదు! కాబట్టి మనస్సును కాదు! బ్రహ్మమునే!
- తెలివి నా నుండి బ్రయల్వెడలే ఒక స్ఫూర్తి. అంతేగాని నేను తెలివిని కాదు. అనగా బుద్ధిని కాదు. నేను బ్రహ్మమును'. అహమ్ బ్రహ్మాస్మి.
- జ్ఞానేంద్రియములు, కర్మేంద్రియములు నేను ఉపయోగించు - నా స్ఫూర్తి రూపములగు ఉపకరణములు. అంతేగాని నేను ఇంద్రియములు కాదు. సదా శివబ్రహ్మమునే!
-ఈ భౌతిక దేహము నాచే ఉత్తేజింపజేయబడుచున్న, కదల్చబడుచున్న ఒక వస్తువు. ఈ దేహము నేను కాదు! సర్వదా బ్రహ్మమును!
- కళ్లకు గోచరమయ్యేదేదీ నేను కాదు. ఇదంతా నాయందు నా కల్పన! అందుచేత నేను ఎల్లప్పుడు బ్రహ్మమే!
- నేను బ్రహ్మమును. అంతేగాని దేహముచే కదల్చబడు అచేతనుడను కాదు. జీవుడను కాదు.
34 బ్రహ్మైవాహం జడో నాఽహమ్
అహం బ్రహ్మ। న మే మృతిః।
బ్రహ్మైవాహం న చ ప్రాణో
బ్రహ్మై వాహం పరాత్ పరః।।
అచేతనమగు జడమును కాదు. సర్వము సచేతనముగా చేయుచున్న బ్రహ్మమే నేను! సృష్టి అంతా భావన - కల్పన! నేనో? భావన - కల్పనలకు కర్తను. అందుచేత నేనే బ్రహ్మదేవుని సృష్టికల్పనా కళాకారుడను. (నా స్వప్నంలో నేను సృష్టించటం లేదా?) కనుక బ్రహ్మను నేనే. మార్పులకు కారణము బ్రహ్మముగా నేనే, కాబట్టి 'మృత్యువు'ను కూడా నేనే! ప్రాణములు స్వతఃగా జడము. నేను ప్రాణములు కదల్చుచున్న చైతన్యబ్రహ్మమును. కనుక ప్రాణములు నేను కాదు. ప్రాణేశ్వరుడను
35 ఇదం బ్రహ్మ। పరం బ్రహ్మ।
సత్యం బ్రహ్మ। ప్రభుర్హి సః।
కాలో బ్రహ్మ। కలా బ్రహ్మ।
సుఖం బ్రహ్మ స్వయం ప్రభమ్।।
జగత్తుగా ఉన్నది బ్రహ్మము! దీనికి సాక్షిగా ఉండి 'పరము'గా ఉన్నట్టిది బ్రహ్మమే! సత్యము (యమ్ సత్) బ్రహ్మము! ఈ సర్వమునకు అధికారి, ప్రభువు బ్రహ్మమే! కాలము బ్రహ్మమే! కల్పన కూడా బ్రహ్మమే! సుఖము బ్రహ్మమే! నేనే

బ్రహ్మమును. 'బ్రహ్మము' అయినట్టి నన్ను వేరెవరో భావింపజేయటము లేదు. బ్రహ్మముగా నేనే సర్వమును భావిస్తున్నాను.

36 ఏకం బ్రహ్మ। ద్వయం బ్రహ్మ।
మోహో బ్రహ్మ శమాది కమ్।
దోషో బ్రహ్మ, గుణో బ్రహ్మ,
దమః శాంతం విభుః ప్రభుః।

-'ఏకము'గా ఉన్నదీ బ్రహ్మమే!
- ద్వయము (పరమాత్మ - జీవాత్మలు)గా ఉన్నదీ బ్రహ్మమే!
మోహము బ్రహ్మమే! ఆ మోహము శమింపజేయు విధి విధానములు, ప్రక్రియలు బ్రహ్మమే!
దోషము బ్రహ్మమే! గుణములు బ్రహ్మమే! దోషగుణములు బ్రహ్మమే! అంతరింద్రియములు బ్రహ్మమే! అంతరింద్రియ నిగ్రహము బ్రహ్మమే! అప్పుడు లభిస్తున్న శాంతి బ్రహ్మమే! ఇదంతా ఎవ్వరి విభూతియో, ఆ విభువు బ్రహ్మమే! దీనికంతటికీ యజమాని పాలించువాడు, ప్రభువు కూడా బ్రహ్మమే!

37 లోకో బ్రహ్మ। గురుర్బ్రహ్మ।
శిష్యో బ్రహ్మ సదా శివః।
పూర్వం బ్రహ్మ। పరం బ్రహ్మ।
శుద్ధం బ్రహ్మ శుభాశుభమ్।। ఈ లోకమంతా బ్రహ్మమే! దీనినంతటినీ బ్రహ్మముగా నిర్వచించి సుస్పష్టీకరిస్తున్న బ్రహ్మానుభావుడగు గురువు బ్రహ్మమే! గురు ప్రవచనములను భక్తి-జ్ఞాన-వైరాగ్యములతో వినుచున్న శిష్యుడు బ్రహ్మమే! వినకముందు - వినుచున్నప్పుడు - వినిన తరువాత ఆ గురుశిష్యులిద్దరూ 'సదా' - శివబ్రహ్మస్వరూపులే! పూర్వము (Past)) బ్రహ్మమే! ముందు ముందు (In future) ఉండబోవునది బ్రహ్మమే! పూర్వ-పరములు లేనట్టి శుద్ధము - బ్రహ్మమే! శుభము - అశుభము కూడా బ్రహ్మమే!

38 జీవ ఏవ సదా బ్రహ్మ
సచ్చిదానందమస్మి అహమ్।।
సర్వం బ్రహ్మమయం ప్రోక్తం,
సర్వం బ్రహ్మమయం జగత్।।

ఈ జీవుడు త్రికాలములలోను, త్రిదశలలోను, ఎరుగక-ఎరుగుచూ- ఎరిగిన తరువాత కూడా బ్రహ్మమే. నీకు ఇదంతా చెప్పుచూ ఉన్న నేను సదా శివబ్రహ్మమునే! నీవు బ్రహ్మమే. ఇదంతా నేను ఇట్లా ఇప్పుడు నిర్ణయించి చెప్పటము లేదు. వేద-ఉపనిషత్తులు, సత్యదర్శులు- వారందరిచే అంతా 'బ్రహ్మమయము' అని చెప్పబడుచూనే ఉన్నది. ''మట్టి బొమ్మలో అంతా మట్టియే'' అను విధంగా - జగత్తు సర్వము బ్రహ్మమయమే!

39 స్వయం బ్రహ్మ న సందేహః
స్వస్మాత్ అన్యత్ న కించన।
సర్వం ఆత్మైవ, శుద్ధాత్మా।
సర్వం చిన్మాత్రమద్వయమ్।।

అణుమాత్రం ఇదం జగత్

40 నిత్య నిర్మల రూపాత్మా హి, ఆత్మనో అన్యత్ న కించన
అణుమాత్ర లసత్ రూపం, అణుమాత్రమ్ ఇదం జగత్।।

నీవు-నేను-ఆతడు-ఈతడు-వారు-వీరు మనమంతా స్వయముగా 'బ్రహ్మము' అయిఉన్నాము! మనము 'బ్రహ్మము' అగుటకు మరొక్కటేదీ రావలసిన-పొందవలసిన పనిలేదు. చేయవలసినది లేదు. ఇందులో సందేహమే లేదు. స్వస్వరూపమునకు అన్యమై ఎక్కడా-ఏదీ లేదు. ఓ శుద్ధాత్మా! ఇదంతా నీ ఆత్మయేనయ్యా! సర్వము అద్వయమగు చిన్మాత్రమే!

అణుమాత్ర జగత్తు

ఆత్మ నిత్య-నిర్మల రూపమై ఉన్నది. ఆత్మకు అన్యమై ఎక్కడా ఏదీ కించిత్ కూడా లేదు. అట్టి అనంతాత్మ-ప్రకాశములోని అణుమాత్ర విభాగంలో ఈ సమస్త దృశ్య జగత్తు పరమాణుమాత్ర పరిమాణంగా వెల్లివిరుస్తోంది.

41 అణుమాత్రం శరీరం వా హి
అణుమాత్రం అసత్యకమ్।
అణుమాత్రం అచింత్యం వా
చింత్యం వా హి అణుమాత్రకమ్।।
నా 'పరబ్రహ్మము' అనబడు అనంత చిదానందములో ఒకానొక చిత్ అణువు శరీరత్వము. 'కల్పన-అసత్యము'' అనేవి కూడా అణుమాత్రమే! అచింత్యమైనదంతా ఆత్మాకాశమునందు అణుమాత్రమే! చింత్యమైనది కూడా అనంతాత్మయందు అణుమాత్రమే!

బ్రహ్మైవాహమ్ - న సందేహః
42 బ్రహ్మైవ సర్వం చిన్మాత్రం
బ్రహ్మమాత్రం జగత్ త్రయమ్।
ఆనన్దమ్ పరమానన్దమ్
అన్యత్ కించిత్ న కించన।।

బ్రహ్మైవాహమ్ - సందేహమే లేదు
నీలోని-నాలోని - జీవులందరిలో ''ఎరుగుచున్నది'' - యే ''ఎరుగబడునది'' గా అయి ప్రభవిస్తోంది. ఆ రెండింటి ఏకత్వమే చిన్మాత్రము, చిన్మాత్ర మంతా కూడా బ్రహ్మమే! భూ-భువర్ - సువర్, మర్త్య- పాతాళ - ఆకాశ దివ్య త్రిలోకములు బ్రహ్మమే! సమస్తము కూడా ఆనంద-పరమానంద స్వరూపమగు కేవలాత్మా-సంప్రదర్శనమే. ఆత్మకు అన్యమనునదే లేదు.
43 చైతన్య మాత్రం ఓం కారం, బ్రహ్మైన సకలగ్ం స్వయమ్
అహమేవ జగత్ సర్వమ్। అహమేవ పరం పదమ్।।
ఓంకారము చైతన్య బ్రహ్మమాత్రమే! ఈ సకలము స్వయముగా బ్రహ్మమే! నేను స్వయముగా బ్రహ్మమునే! కనుక నేనే సర్వజగత్తును! నేనే ఈ జగత్తుకు ఆవల గల పరమపదమును కూడా!
44 అహమేవ గుణాతీత(మ్)।
అహమేవ పరాత్ పరః।
అహమేవ పరంబ్రహ్మ
అహమేవ గురోర్గురుః।।
నేను గుణములకు ఉత్పత్తి స్థానమగుటచేత నేనే గుణాతీతుడను. ఈ ఇహమునకు ఆవల దీనికి సాక్షిగా ఉన్న 'పరము' (That Beyond the present)ను కూడా నేనే! కేవల సాక్షినై యుండుటచేత పరాత్-పరుడను. నేనే పర బ్రహ్మమును. గురువు - శిష్యులకు ఆత్మయే విషయము (Subject) కనుక, నేనే 'ఆత్మ'ను అయి ఉండటము చేత.. నేనే గురోర్గురువును.
45 అహమేవ అఖిలాధార, అహమేవ సుఖాత్ సుఖమ్।
ఆత్మనో అన్యత్ జగత్ నాస్తి, ఆత్మనో అన్యత్ సుఖం చ న।।
ఈ కనబడే దృశ్యాంతర్గత లోకములన్నిటికీ ఆధారముగా ఉన్నది ఆత్మయే! ఆత్మయే నేను కాబట్టి, నేనే ఆధారము! అంతేకాదు. నేను సుఖమునకే సుఖస్వరూపమైయున్నాను. ఆత్మయే స్వయముగా సుఖస్వరూపం. ఇంక ఆత్మకు వేరైన సుఖముతో పనిఏముంది?
46 ఆత్మనో అన్య ఆగతిః నాస్తి
సర్వం ఆత్మమయం జగత్।
ఆత్మనో అన్యత్ నహి క్వాపి
ఆత్మనో అన్యత్ తృణం నహి।।
ఆత్మనగు నేను ఆత్మకు వేరైనట్టి మరింకెక్కడికీ వచ్చియుండలేదు. నేను ఎక్కడికి వచ్చియున్నానో,.. అదంతా ఆత్మయే! ఎందుకంటే, ఈ సర్వజగత్తు మమాత్మమయమే కనుక! ఆత్మకు వేరై ఎక్కడా ఏదీ లేదు కాబట్టి! ఆత్మకు వేరుగా ఒక గడ్డిపరకంతటిది కూడా ఏదీ ఎక్కడా లేకుండటం చేత।
47 ఆత్మనో అన్యత్ తుషత్ నాస్తి

సర్వం ఆత్మమయం జగత్।
బ్రహ్మమాత్రమ్ ఇదగ్ం సర్వం
బ్రహ్మమాత్రమ్। అసత్ నహి।।
ఆత్మకు అన్యమై (వేరై) ఒక ఊకపాయ (వడ్లగింజపై పొర) అంత కూడా ఏదీ లేదు. ఈ సమస్తము, ఈ దృశ్యమంతా కూడా బ్రహ్మమాత్రమే! బ్రహ్మము సర్వదా 'సత్తు'యే కాబట్టి ఇదంతా అసత్ అన వీలు లేదు కూడా! ఆత్మకు వేరుగా ఏదీ లేదు కాబట్టి - అసత్తు అనునదే లేదు.
48 బ్రహ్మమాత్రం శ్రుతం సర్వం
స్వయం బ్రహ్మైవ కేవలమ్।
బ్రహ్మమాత్రం వృతం సర్వం
బ్రహ్మమాత్రం రసం సుఖమ్।।
వినబడుచున్నదంతా బ్రహ్మమే! వినుచున్నట్టి నీవు కూడా కేవలము బ్రహ్మమువే! ("మామిడి పండులో మామిడి రసము" వలె) ఇదంతా బ్రహ్మమాత్రముచే - బ్రహ్మమగు నీచే ఆవృతమైయున్నది. రసము - రస సుఖము బ్రహ్మమే! బ్రహ్మముయొక్క మధురరసానుభూతియే ఈ 'దృశ్యజగత్తు" - అనబడు ప్రదర్శనమంతా కూడా.
49 బ్రహ్మమాత్రం చిదాకాశమ్
సచ్చిదానందమవ్యయమ్।
బ్రహ్మణో అన్యతరత్ నాస్తి
బ్రహ్మణో అన్యత్ జగత్ న చ।।
చిదాకాశము (The Zone of Awareness (or) Knowing) - సచ్చిదా నందము - అవ్యయము అగు బ్రహ్మము యొక్క స్వరూపమే ఇదంతా. బ్రహ్మమునకు వేరైగాని, దాటివేసికాని, ఎక్కడా ఏదీ లేదు. వేరుగా జగత్తు మొదలుగా ఏదీ ఉండజాలదు" - ఈ సిద్ధాంతానుసారము బ్రహ్మమునకు వేరై జగత్తు లేదు. నేను లేను, నీవు లేవు. మనమంతా కూడా అఖండాత్మానంద స్వరూపులమే.
50 బ్రహ్మణో అన్యత్ అహం నాస్తి।
బ్రహ్మణో అన్యత్ ఫలం నహి।
బ్రహ్మణో అన్యత్ తృణత్ నాస్తి।
బ్రహ్మణో అన్యత్ పదం నహి।।
బ్రహ్మమునకు వేరుగా అహమ్-నేను అనునది లేదు. బ్రహ్మమునకు వేరుగా కర్మ ఫలములు లేవు. బ్రహ్మమునకు వేరుగా గడ్డి పరక కూడా లేదు. బ్రహ్మమునకు వేరుగా ఇంద్రపదము - బ్రహ్మపదము - విష్ణుపదము మొదలైనవి లేవు. సమస్తము సర్వదా పరబ్రహ్మమే అయి ఉండగా - ఇక ఊర్ధ్వ లోకాలకు వెళ్ళవలసిన పనేమి?
51 బ్రహ్మణో అన్యో గురుః నాస్తి।
బ్రహ్మణో అన్యత్ అసత్ వపుః।
బ్రహ్మణో అన్యత్ న చ అహంతా
త్వత్ తా, ఇదంతే నహి క్వచిత్।।
బ్రహ్మమునకు వేరుగా గురువు లేడు. బ్రహ్మమునకు వేరుగా ఏదైనా ఉన్నదనిపిస్తే - ఆ అనిపించేది 'అసత్ మాత్రమే' అని చెప్పబడుతోంది. బ్రహ్మమునకు వేరై నాకు చెందినదంటూ ఏదీ లేదు. నీకు చెందినది లేదు. మరొకరికి చెందినదీ లేదు. ఇదంతా ఏదీ లేదు. కొంచము కూడా లేదు. సమస్తము సర్వదా బ్రహ్మమునకు అనన్యము.

బ్రహ్మమునకు వేరుగా చూస్తే అంతా "అసత్ ఏవ హి కేవలమ్"
52 స్వయం బ్రహ్మాత్మకం విద్ధి, స్వస్మాత్ అన్యత్ న కించన।
→ యత్ కించిత్ దృశ్యతే లోకే,
→ యత్ కించిత్ భాష్యతే జనైః,
53 → యత్ కించిత్ భుజ్యతే క్వాపి,
తత్ సర్వం 'అసత్' ఏవ హి।।
కర్మభేదం, క్రియాభేదం, గుణభేదం రసాదికమ్,
54 లింగభేదం ఇదగ్ం సర్వం, అసదేవ సదా సుఖమ్।

అన్యమైనది అసత్తే

''స్వయముగా నాకు ఉన్నదంతా బ్రహ్మాత్మకమే!''.... అని గ్రహించి ఉండుము. స్వస్వరూపమునకు అన్యంగా ఏదీ లేదని కూడా తెలిసియే ఉండుము. ఏ కొంచెము లోకములో కనిపించినా, ఏది జనులతో చెప్పుకోబడుచున్నా, ఏదేది జనులచే భుజించబడుచున్నా కూడా - బ్రహ్మమునకు వేరు చేసి చూస్తే.. అదంతా అసత్తే!

బ్రహ్మము సదా సమస్వరూపమై, సర్వుల యందు సమముగా పేంచేసినదై ఉన్నది. ఇక ఇక్కడి కర్తృత్వ భేదము, క్రియాభేదములు, గుణభేదములు, రసానుభవముల అల్పాధికములు, లింగ భేదము (Gender Differences) - అసత్తుయే! స్వతఃగా లేవు! బ్రహ్మమే అయిఉన్నాయి.

కాల భేదం దేశ భేదం, వస్తు భేదం జయాజయమ్

55 యత్ యత్ భేదం చ, తత్ సర్వమ్ అసత్ ఏవహి కేవలమ్।।

ఇది వరకు-ఇప్పుడు-ఇక ముందు అనబడే కాలభేదము, ఈ ప్రదేశము -ఆప్రదేశము అనబడే దేశభేదములు, వస్తుభేదములు, జయ- అపజయ ములు-అవన్నీ కూడా కథలోని-కలలోని సంఘటనలవలె-అసత్ మాత్రమే!

అసత్ అంతఃకరణకమ్,

అసత్ ఏవ ఇంద్రియాదికమ్।

56 అసత్ ప్రాణాదికం సర్వం

సంఘాతమ్ అసదాత్మకమ్।

అసత్యం పంచకోశాఖ్యం।

అసత్యం పంచదేవతాః।

మనో-బుద్ధి-చిత్త-అహంకారాలనబడే అంతఃకరణములు అసత్తే! పంచజ్ఞానేంద్రియాలు, పంచకర్మేంద్రియాలు, పంచ ప్రాణములు, ప్రాణాదికమైనవి అన్నీ, (ఇష్టంగా అనిపించేవన్నీ, వాటిలో ఏర్పడే సంఘాతము (Association), అన్నమయ-ప్రాణమయ- మనోమయ- విజ్ఞానమయ- ఆనందమయములనబడే పంచకోశములు, భూదేవత - వాయుదేవత - జలదేవత-అగ్నిదేవత-ఆకాశదేవత అనబడే పంచదేవతలు కూడా అసత్తే! (ఆత్మమాత్రమే సత్తు).

57 అసత్యగ్ం 'షట్'(6) వికారాది

అసత్యం అరి వర్గకమ్।

అసత్యగ్ం షట్ ఋతుశ్చైవ

అసత్యగ్ం షట్ రసః తథా।।

షట్ (ఆరు) వికారాలు, అసత్యమే! అనగా, (పుట్టుక-వృద్ధి-ప్రవృద్ధి- అపక్షయము -క్షయము-వినాశనము).. అనునవన్నీ కూడా అసత్తే! (అట్లాగే) ''కామ-క్రోధ-లోభ-మోహ- మద - మాత్సర్యములు''.. అనే అరిషట్ ('6' శత్రువుల) వర్గము, (అదేవిధంగా) వసంత-గీష్మ-వర్ష - హేమంత - శశిర- శరత్ ఋతువులు, షట్(6) రుచులు.. ఇవన్నీ అసత్యమే!

58 సత్ చిత్ ఆనంద మాత్రోఽహమ్

అనుత్పన్నం ఇదం జగత్।

ఆత్మైవాహం చిదానందో

న అన్యాః సగ్ంసార దృష్టయః।

ఓ నిదాఘ మహాత్మా! నేను దృశ్యమును కాదు, దేహమును కాదు. అంతరంగము కాదు. మునిని కాదు, మహర్షిని మొదలైనవి కాను. కేవలము సత్-చిత్-ఆనంద మాత్రుడను. మరి నేను పొందుతూ ఉన్న ఈ జగత్ విషయం ఏమంటావా? స్వప్నములో కనిపించిన 'రెండస్తుల మేడ' వలె ఇది మొదలే ఉత్పన్నము కాలేదు. నేను చిదానందమగు ఆత్మయే! (దీపం వెలుగుచున్నచోట చీకటి ఉండజాలని విధంగా) ఆత్మకు అన్యమగు సంసార దృష్టులకు చోటెక్కడిది? ఉండజాలదు.

59 సత్యమానంద రూపోఽహమ్

చిద్ఘనానంద విగ్రహః।

జ్ఞానాకారమ్ ఇదగ్ం సర్వం

జ్ఞానానందోఽహమ్ అద్వయః।।

అహమేవ పరానందీః। అహమేవ పరాత్పరః।
60 సర్వ ప్రకాశ రూపోఽహగ్ం
సర్వాభావ స్వరూపకః।
సత్యము (సత్)-ఆనందము.. స్వరూపముగా కలిగి ఉన్నవాడను. ''ఘనీభూతమగు ఎరుక''యే నా విగ్రహస్వరూము.
ఇక ఈ జగత్తు నా యొక్క జ్ఞాన స్వరూపము. నాయొక్క 'ఎరుక'యే జగత్ రూపమై ఎరుగబడుచున్నదిగా
అగుచున్నది. అద్వయమగు జ్ఞాననానందుడను. తెలియబడేదంతా నా జ్ఞానానందస్వరూపమే! నేనే పరానందుడను.
పరాత్పరుడను. ఏది ఏరీతిగా తెలియబడుచున్నదో, అది అట్లు ప్రకాశింపజేస్తూ ఉన్నది, సర్వభావములు ప్రదర్శిస్తూ
ఉన్నట్టిది - ఇదంతా నా స్వరూపమే!
61 అహమేవ సదా భామి
ఇత్యేవగ్ం రూపం
కుతోఽపి అసత్?
త్వమ్ ఇత్యేవం పరంబ్రహ్మ
చిన్మయానంద రూపవాన్।।
(సూర్యుడు సదా ప్రకాశించుచూ సర్వజగత్ వస్తువులను ప్రకాశింప జేయుచున్నవిధంగా) నేను సర్వజగత్ విశేషాలను
భాసింపజేస్తున్న స్వయం భాసకుడను. సర్వ నామరూపాత్మకమైన విశేషాలన్నీ నా 'సత్‌భాసము' (వెలుగు)చే
భాసించుచుండగా, అసత్తు ఎట్లా అవుతాయి? అంతా నా సత్ స్వరూపమే కాబట్టి 'అసత్' అనునదే లేదు.
నాచే భాసింపబడుచున్న 'నీవు' కూడా సర్వదా పరబ్రహ్మస్వరూపుడవే! చిన్మయానంద రూపుడవు అయి ఉన్నావు.
నీవు నా సత్ సర్వరూపము. నేను నీ సత్ స్వరూపమును. జగత్ మన సత్ స్వరూపమే! ఇక అసత్ ఎక్కడిది?
62 చిదాకారం చిదాకాశం
చిదేవ పరమగ్ం సుఖమ్।
ఆత్మైవాహమ్। అసత్ న అహమ్।
కూటస్థోఽహం గురుః పరః।।
ఓ నిదాఘమునీంద్రా! ఈ భూత-చిత్తాకాశములు వాస్తవ సుఖరూపమైనవి కావు. నాయొక్క చిదాకాశరూపమగు
చిదాకార చిత్ రూపమే పరమ సుఖరూపము. నేను ఆత్మ స్వరూపుడనే! అసత్ స్వరూపుడను కాను. సర్వమునకు
కేంద్రీకృత బిందు స్థానమును. కూటస్థుడను. పరస్వరూపు డను. మహోత్కృష్ట వస్తువు అగుటచేత గురువును.
(లఘువును కాను).
63 సచ్చిదానంద మాత్రోఽహమ్। అనుత్పన్నం ఇదం జగత్।
కాలో నాస్తి। జగత్ నాస్తి। మాయా ప్రకృతిరేవ న।। కేవల సత్-చిత్‌మాత్ర రూపుడను. ఈ 'జగత్తు' అనబడేది
(స్వప్నంలో బండరాయిలాగా, కుందేటి కొమ్ము వలె, కల్పితమగు కథలో అందమయిన స్త్రీ వలె) మొదలే ఉత్పన్నము
కాలేదు. కాలము లేదు. జగత్తు లేదు. మాయలేదు. ప్రకృతి కూడా లేనట్టిదే.
64 అహమేవ హరిః సాక్షాత్। అహమేవ సదాశివః।
శుద్ధ చైతన్య భావోఽహగ్ం శుద్ధ సత్త్వానుభావనః।।
కేవలాత్మానంద స్వరూపముచే నేనే సాక్షాత్ లోకరక్షకుడగు హరిని. నేనే సదాశివ స్వరూపుడను. శుద్ధ చైతన్య కేవల
(భావించు) భావస్వరూపుడను. శుద్ధ సత్త్వమును భావన చేయుచున్నట్టివాడను. (అను భావన చేయువాడను)
65 అద్వయానందమాత్రోఽహమ్
చిద్ఘనైక రసోఽస్మ్యహమ్।
సర్వం బ్రహ్మైవ సతతగ్ం।
సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్।।
(ద్వితీయ మనునదే లేనట్టివాడనగుటచే) అద్వయానందమాత్రుడను. చిద్ఘన రస స్వరూపుడను. కేవల బ్రాహ్మీ
స్వరూపుడును. ఈ సర్వము ఎల్లప్పుడూ బ్రహ్మమే! కేవలము బ్రహ్మము మాత్రమే! మరింకేమీ కాదు! 'అన్యమైనది'
అనునది ఏమైనా ఉంటే, - బ్రహ్మము (లేక) ఆత్మ అనన్యము, అఖండము ఎట్లా అవుతుంది?
66 సర్వం బ్రహ్మైవ సతతగ్ం
సర్వం బ్రహ్మైవ చేతనమ్।
సర్వాంతర్యామి రూపోఽహగ్ం

సర్వ సాక్షిత్వ లక్షణః।।
సర్వము సర్వదా (సతతము) శివ బ్రహ్మమే! సర్వచేతనములు (కదలికలు) బ్రహ్మమే! కనుక నేను సర్వదా బ్రహ్మమును. అందుచేత సర్వుల యొక్క అంతర్యామి స్వరూపుడను! సర్వజీవులలోని 'కేవలసాక్షిత్వము' - అనునది- నా యొక్క స్వభావసిద్ధ లక్షణము అయి ఉన్నది.

67 పరమాత్మా పరంజ్యోతిః
పరంధామ పరాగతిః।
సర్వవేదాంత సారోఽహగ్ం
సర్వశాస్త్ర సునిశ్చితః।। ''పరమాత్మ' - అనబడేది నా సహజ - స్వభావసిద్ధరూపము. సర్వజీవాత్మలు నాయందు జ్యోతులుగా వెలుగొందుచున్న పరంజ్యోతి స్వరూపుడను. (ఒకే అగ్ని వేలాది దీపములలో వెలుగొందుచూ ఏకస్వరూపమైయున్న తీరుగా)! సర్వమునకు ఆవల ఏక స్వరూపుడనై ఉండగా, సర్వము వెలుగొందుచున్నది. సర్వ వేదాంత - సిద్ధాంత సారస్వరూపుడను. నా యొక్క సహజ - వాస్తవ స్వరూపమే నేను. సర్వశాస్త్రములు ఏ కేవలీ - సహజ-స్వస్వరూమును సునిశ్చయించి ప్రకటిస్తున్నాయో, అది నేనే! అది నేనే! అదే నేను.

68 యోగానంద స్వరూపోఽహం
ముఖ్యానంద మహోదయః
సర్వజ్ఞాన ప్రకాశోఽస్మి
ముఖ్య విజ్ఞాన విగ్రహః।।
సర్వము యొక్క ఏకత్వముగా అగు యోగ- ఆనంద స్వరూపుడను.
''సర్వ'' ఆనందములకు పరాకాష్ఠను! ప్రాముఖ్యము - ప్రముఖము అగు ఆనందము స్వరూపముగా కలవాడను! సర్వజ్ఞానములను ప్రకాశింపజేయు వాడను! సర్వజ్ఞానముల ప్రకాశమంతా నాదే! జ్ఞానములకు పరాకాష్ఠ యగు ఆత్మజ్ఞాన-పరమార్థస్వరూపుడను! ముఖ్యజ్ఞాన విగ్రహుడను!

69 తుర్యాతుర్య ప్రకాశోఽస్మి
తుర్యాతుర్యాది వర్జితః।
చిత్ అక్షరోఽహం సత్యోఽహం
వాసుదేవో అజరో అమరః।।
తుర్యముగా (జాగ్రత్-స్వప్న - సుషుప్తులలో సంచరించువాడిగా), జాగ్రత్ - స్వప్న-సుషుప్తులను నా యొక్క ప్రకాశము (Enlightenment)గా కలవాడను! అయితే తుర్య - అతుర్యములు నాకు లేవు. అక్షరమగు(Endless) చిత్ స్వరూపుడను. సత్యస్వరూపుడను! సర్వజీవులయందు సర్వదా వేంచేసి ఉన్నవాడిని కాబట్టి వాసుదేవుడను! జరామరణములకు సంబంధించిన వాడినే కాను. అవి నాకు సంబంధించినవీ కావు. నేను వాటికి సంబంధించి లేను.

70 అహంబ్రహ్మ చిదాకాశం
నిత్యం బ్రహ్మ నిరంజనమ్।
శుద్ధం బుద్ధం సదా ముక్తమ్
అనాత్మకమ్। అరూపకమ్।
చిదాకాశ పరంబ్రహ్మ స్వరూపుడను! నిత్యుడను! బ్రహ్మమును! దోషము లేవీ స్పృశించజాలనివాడను! శుద్ధుడను! కేవల బుద్ధి మాత్రుడను! పరస్వరూపుడనగు నేను దేనిచేతనూ బంధింపబడువాడను కాను! అనాత్మను ప్రదర్శించువాడను కూడా నేనే! రూపరహితుడను! సర్వరూపములు నావే.

71 సచ్చిదానంద రూపోఽహగ్ం
అనుత్పన్నమ్ ఇదం జగత్।
సత్యాసత్యం జగత్ నాస్తి
సంకల్ప కలనాదికమ్।।
72 నిత్యానందమయం బ్రహ్మ, కేవలగ్ం సర్వదా స్వయమ్।
అనంతమ్ అవ్యయగ్ం శాంతమ్, ఏకరూపమ్, అనామయమ్।
సత్ చిత్ ఆనందరూపుడనగు నా సమక్షంలో జగత్తు అనునది ఉత్పన్నమే అయి ఉండలేదు. మరి? ఈ జగత్తు సంకల్పములచే నిర్మితము. అందుచేత ఈ జగత్తు సత్యము కాదు. అసత్యము కాదు.

నేనే స్వయముగా సర్వదా - కేవలమగు నిత్యానందమయ పరబ్రహ్మమును. అనంతుడను. అవ్యయుడను. పరమ శాంతుడను. ఏకరూపుడను. జగత్ దృశ్యరహితుడను. పరిమితములు లేనివాడను.

మత్తో అన్యత్ జగత్ నాస్తి

73 మత్తో అన్యత్ అస్తి చేత్ మిథ్యా,యథా మరుమరీచికా
వంధ్యాకుమార వచనే... భీతిశ్చేత్ అస్తి కించన?

నాకు వేరుగా జగత్తు లేదు

నాకు వేరైనది ఎక్కడైనా ఏదైనా ఉంటే, అది → యండమావులలో కనబడు త్రాగునీరు వంటిది. గొడ్రాలి కుమారుడు చెప్పుమాటలు విని ఎవ్వరికైనా భయము వేస్తూ ఉండటము అనేది సత్యమా? సత్యమైతే జగత్తు కించిత్‌గానైనా ఉన్నట్లు.
74 శశ శృంగేణ నా గేంద్రో
మృతశ్చేత్ జగదస్తి తత్।
మృగతృష్ణా జలం పీత్వా
తృప్తశ్చేత్ అస్తి ఇదం జగత్।।
నాకు వేరుగా జగత్తు లేనిదే జగత్ నాస్తి
ఈ జగత్తు స్వతఃగా లేదు. ఏది ఎట్లు కల్పన చేస్తే అది అట్లే అనుభవమౌతోంది. కనుక కల్పన కారణంగా ఉన్నట్లు అనిపిస్తోంది. ''ఒక కుందేలు తన రెండు కొమ్ములతో పెద్ద నాగుపామును చంపింది''.. అనునది నిజమైతే అప్పుడు మాత్రమే జగత్తు వాస్తవంగా ఉన్నట్లు!
''ఒకాయనకు పిచ్చపిచ్చగా దాహం వేస్తూ ఉండగా, మృగతృష్ణలో జలం త్రాగి ఆ దాహంకాస్తా తీర్చుకొన్నాడు. తృప్తి పొందాడు''.. అనునది వాస్తవమైతే, అప్పుడు జగత్తు వాస్తవమే!
75 నరశృంగేణ నష్టశ్చేత్
కశ్చిత్ అస్తి ఇదమేవ హి।
గంధర్వ నగరే సత్యే
జగత్ భవతి సర్వదా।।
''ఒక నరుడు తనయొక్క రెండు కొమ్ములు కారణంగా చాలా నష్టము పొందాడు'' - అనేది సత్యమైతే - ఈ జగత్తు సత్యమే!
మనోకల్పనా రూపమగు (A City created and shown by a Magician) అను గంధర్వనగరము నిజంగానే ఉండి ఉంటే, ఈ జగత్తు ఉన్నట్లే మరి!
76 గగనే నీలిమాసత్యేత్
జగత్ సత్యం భవిష్యతి।
శుక్తికా రజతం సత్యం
భూషణం చేత్ జగత్ భవేత్।।
''ఆకాశం నీలంగా కనబడటానికి కారణం ఎవ్వరో ఆకాశంలో నీలపు రంగు పొడి చల్లారు''- ఇది సత్యమేనా? ఇది నిజమైతే 'జగత్తు సత్యము' అనునది కూడా సత్యమే!
''ఒక గొప్ప పెద్దమనిషి ముత్యపు చిప్పలు ఏరి తీసుకువచ్చి, వాటిలో లభించిన వెండితో వాళ్ల ఆవిడకు మట్టెలు, చిరుగజ్జలు చేయించాడు'' అనునది సాధ్యమే అయితే, ఈ జగత్తు యొక్క ఉనికి సాధ్యము.
77 రజ్జు సర్పేణ దష్టశ్చేత్
నరో భవతు సంసృతిః।
జాతరూపేన బాణేన
జ్వాలాగ్నౌ నాశితే జగత్।

'ఒక తెలివి గలవాడు త్రోవలో పోతూ పోతూ ఒకత్రాడును చూచి పాము- అని భ్రమించాడు. అంతే. ఆ పాము కాస్తా ఆతనిని కరచింది. లబోదిబో మంటున్నాడు'' - ఇది ఇట్లా అని ఒప్పుకుంటే, సంసారము అనునది కూడా ఉన్నట్లు ఒప్పుకోవచ్చు.
''ఒకచోట ఒక ఇల్లు తగులబడుతోంది. ఒకానొకడు తన మనస్సుతో బాణము సంధించి వదిలాడు. అగ్ని ఆరి, మరల ఇల్లు యథాతథంగా కనబడుతోంది''. ఇది నిజమా? నిజమైతే జగత్తుూండినట్లు. లేదా, లేనట్లు!
78 వింధ్యాటవ్యాం పాయససాన్నమ్
అస్తిచేత్ జగత్ ఉద్భవః।
రంభా స్తంభేన కాష్ఠేన
పాకే సిద్ధే జగత్ భవేత్।
''వింధ్య పర్వతముపై గల అడవిలో ఒకచోట పాయసము (పాలు- సగ్గుబియ్యముతో చేసే తీపి వంటకము) తో నిండియున్న తటాకము జనించింది. పాయసము తెచ్చుకొందాము రండి!'' .. అనేది నిజమైతే, ఈ జగత్తు జనించటం నిజమే!
''అరటి బోదె (అరటి కాండము)ను వంట చెరకుగా ఉపయోగించి ఆయన వంట చేస్తూన్నాడు.. మనం పోయి తినివద్దాం రండి'' → అనే మాట నిజంగా సిద్ధిస్తే.. ఈ జగత్తు సిద్ధించినట్లు!
79 సద్యః కుమారికా రూపైః
పాకే సిద్ధే జగత్ భవేత్।
చిత్ర స్థ దీపైః తమసో
నాశశ్చేత్ అస్తి ఇదం (అస్తీదం) జగత్।।
''ఒకావిడ ఇప్పుడే కొద్ది నిమిషాల క్రితం ఒక కుమార్తెను కన్నది. అప్పుడే పుట్టిన ఆ పాపాయి కుమారి అయి, వంట ఇంటిలో దండిగా వంటలు చేస్తోంది! అన్నీ సిద్ధం అవుచున్నాయి. పోయి తిందాము రండి!'' - ఇది నిజమైతే జగత్తు నిజమే!
''ఒకాయన చిత్తు కాగితంపై ఒక దీపపు బొమ్మను కలముతో చిత్రలేఖనం చేశాడు. అది చీకటిని పోగొడుతోంది'' - ఇది నిజమా? జగత్తు అంతే!
80 మాసాత్ పూర్వం మృతో
మర్త్యో హి ఆగతశ్చేత్ భవేత్ జగత్।।
తక్రం క్షీరస్వరూపం చేత్
క్వచిత్ నిత్యం జగత్ భవేత్।।
''ఈ ఊరిలో ఒకాయన నెలరోజుల క్రితం చనిపోయాడు. ఆయన మనందరినీ పలకరించటానికి ఇప్పుడు వచ్చాడట. పదండి, కాసేపు ఆతనితో మాట్లాడి వద్దాం''.. అనేది వాస్తవమా? జగత్తు అంతే వాస్తవం!
''ఒక గొప్పావిడ! పెరుగును మజ్జిగగా చిలికింది. అవన్నీ పాలుగా అయ్యాయి!'' ఇది నిజంగా జరిగితే ఈ జగత్తు అనునిత్యమై ఉండగలదు
81 గో స్తనాత్ ఉద్భవం క్షీరం
పునః ఆరోపణే జగత్।
భూరజో అబ్ధౌ సముత్పన్నం
జగత్ భవతు సర్వదా।।
''ఒకాయన ఆవు పొదుగుల నుండి చెంబు నిండా పాలు పిండాడట. ఇక పాలు ఇంటికి తీసుకుపోదామని అనుకుంటూ ఉండగా, ఆ పాలన్నీ పైకి లేచి తిరిగి ఆవు పొదుగులోకి పోయాయి''.. అనునది ఆరోపించగలిగితే ఈ జగత్తు ఉన్నదని ఆరోపించవచ్చునేమో!
''ఒకాయన ఒక మట్టి గడ్డను రెండు చేతులతో పొడిచేశాడు. ఆతడు చూస్తూ ఉండగానే, ఆ మట్టి పొడిలోని ఒక రజను నుండి గొప్ప మహా సముద్రం పుట్టి ఊరిని ముంచి వేసింది'' అనునది జరిగితే, ఈ జగత్తు ఎల్లప్పుడూ ఉన్నట్లు! లేదా, స్వతఃగా లేనట్లు!
82 కూర్మరోమాణా గజే బద్ధే
జగదస్తు మదోత్కటే।
నాళస్థ తంతునా మేరుః

చాలితశ్చేత్ జగత్ భవేత్।।
''ఒక తాబేలు నెమ్మదిగా కదులుతూ వెళ్తోంది. ఈలోగా ఏం జరిగిందీ! ఒక మదించిన ఏనుగు ఉరకలు వేస్తూ వస్తోంది! తాబేలుకు భలే కోపం వచ్చింది. ''అరె"! నాకు ఎదురుగా నువ్వు వస్తావా?'' అంటూ ఆ తాబేలు తన వెంట్రుకలతో ఆ పెద్ద మదించిన మదపుటేనుగును కట్టిపడేసింది''.. ఇది సత్యమే అయితే జగత్తు సత్యమే!
''ఒక పెద్దాయన తామరతూడులోని సన్నని దారములను భుజముపై తగిలించుకొని వెళ్లి మేరుపర్వతాన్ని ఆ దారములతో కట్టి అటూ ఇటూ ఊపుతున్నాడు రండి! చూద్దాము'' → ఇది నిజమనుకుంటే జగత్తు ఉన్నట్లు అనుకోవచ్చు.
83 తరంగ మాలయా సింధుః
బద్ధశ్చేత్ అస్తి ఇదం జగత్।
అగ్నేః అధశ్చేత్ జ్వలనం
జగత్ భవతు సర్వదా।।
''ఇంకొక మహానుభావుడు సముద్రంలోని తరంగాలను ఒక మాలగా చుట్టి ఆ సముద్రాన్నే కట్టిపేశాడు'' - అంటే, మనం ఒప్పుకుంటే, అప్పుడు జగత్తు ఉన్నట్లు ఒప్పుకోవచ్చు. అగ్ని జ్వాలలు పైకికాకుండా క్రిందికి జ్వలిస్తూ ఉంటే, జగత్తు సర్వదా ఉన్నట్లు.
84 జ్వాలావహ్నిః శీతళశ్చేత్
అస్తి రూపం ఇదం జగత్।
జ్వాలాగ్ని మండలే పద్మవృద్ధిశ్చేత్
జగత్ అస్తి ఇదమ్।।
''అగ్ని జ్వాలలు ఎంత చల్లగా ఉన్నాయో'' అనునది నిజమైతే, ఈ జగత్తుకు రూపము ఉన్నట్లు! లేదా, జగత్తు లేదు. ఒక రూపమూ లేదు!
''ఒక చోట గొప్ప అగ్నిజ్వాలలతో మండలముగా (Zone circle)గా మండుతోంది. అందులోంచి ఒక పద్మము పుట్టి ఇప్పుడిప్పుడే వికసిస్తోంది''.. అట్లా జరిగితే, అప్పుడీ జగత్తు - ఉన్నట్లు!
85 మహత్‌శైల ఇంద్రనీలం వా,
సంభవశ్చేత్ ఇదం జగత్।।
మేరుః ఆగత్య పద్మాక్షే (పద్మకుక్షే)
స్థిత శ్చేత్, అస్తి ఇదం జగత్।
''ఒక చోట ఒకాయన చెరువు నుండి నీళ్లు తెచ్చి ఒక కడవ (Pot) లో పోశాడు. అప్పుడు ఆ కడవలోంచి ఒక పెద్ద ఇంద్రనీలపర్వతము పుట్టు కొచ్చింది'' ఇది నిజమా? నిజమైతే ఈ జగత్తు అనబడేది సంభవించినట్లు.
''ఒకరోజు ఏమైందో తెలుసా? మేరుపర్వతం మొత్తంగా కదలి వస్తూ ఉన్నది. త్రోవలో ఒక తటాకము ఉన్నది. ఆ తటాకములో ఒక పద్మము ఉన్నది. మేరు పర్వతము ఆ పద్మములో దూరి, ఒదిగి ఉన్నది'' - ఇది సాధ్యం అయితే, ఈ జగత్తు ఉండి ఉండటం సాధ్యం!
86 నిగిరేచ్చేత్ భృంగ సూనుః
మేరుః చలవత్, అస్తి ఇదమ్।।
మశకేన హతే సింహే
జగత్ సత్యం తదా-స్తుతే।।
- తుమ్మెద 'ఘుం'కారమే చేయదు.
- మేరు పర్వతము కదలి, ఎగిరిగంతులు వేస్తోంది.
- ఒక దోమ సింహమును చంపిండి.
ఈ జగత్తు ఉండి ఉండటము అనేది, అటువంటి నిజము మాత్రమే! పైవి జరిగితేసే జగత్తు సత్యమైనదైనట్లు!
87 అణుకోటర విస్తీర్ణే
త్రైలోక్యం చేత్ జగత్ భవేత్।
తృణా అనలశ్చ నిత్యశ్చేత్
క్షణికం తత్ జగత్ భవేత్।।

''ఒక గోడకు అతి చిన్నదైన, అణువంత పరిమాణము గల రంధ్రమున్నది. అటువంటి అణుప్రమాణమైన స్థలంలో ఈ భూమి, గ్రహాలు, నక్షత్ర మండలాలు, దివ్యలోకాలు, పాతాళలోకాలు మొదలైన వాటితో కూడిన త్రిలోకాలు - ఎందుకో మరి, ఇరుక్కున్నాయి''.. ఇది అవుననుకుంటే, ఈ జగత్తు ఉన్నది అవగలదు.
''ఒక గడ్డి పరకను అగ్ని అంటుకున్నది. అది 100 సంవత్సరములుగా కాలుతూనే ఉన్నది''.... నిజంగా జరిగితే, ఈ జగత్తు ఒక్క క్షణమైనా ఉన్నది అవగలదు.
88 సప్న దృష్టం చ యత్ వస్తు
జాగరేచేత్ జగత్ భవః।
నదీ వేగో నిశ్చలశ్చేత్
కేనాపి ఇదం జగత్ భవేత్।
''కలలో ఒక రెండు అంతస్థుల మేడ కట్టించాను. ఇదిగో, ఇప్పుడు ఈ జాగ్రత్తులో ఆ మేడకు రంగులు వేయువారిని పిలిపించి మంచి మంచి రంగులు వేయిస్తున్నాను''.. అనునది అట్లాగే అయి ఉంటే, ఎట్లాగో ఈ జగత్తు నిజంగానే ఉన్నట్లు లెక్క!
''వేగంగా ప్రవహించే నదీ జలము, ఒక్కసారి నిశ్చలం పొందిదీ.'' - అన్నది.. అన్నట్లే అయితే ఏదో విధంగా జగత్తు ఉన్నదే అవుతుంది.
89 క్షుధి తస్య అగ్నిః భోజ్యశ్చేత్
నిమిషం కల్పితం భవేత్।
జాత్యంధై రత్న విషయః
సుజ్ఞానశ్చేత్, జగత్ సదా।।
''ఒకనికి ఆకలివేసింది.. వెంటనే అగ్ని శిఖలను నమిలి మ్రింగాడు. ఆకలి తీరింది'' - ఇది నిజమైతే ఒక నిమిషమైనా ఈ జగత్తు ఉన్నట్లు ఒప్పుకోవచ్చేమో!
ఒక పుట్టు గ్రుడ్డివాడు ఉన్నాడు. ఆతడు అంతదూరం నుండే ''ఇవి రాళ్ళు-ఇవి రత్నాలు- ఇవి ఈ జాతి రత్నాలు''- అని చెప్పగలిగితే ఈ జగత్తు ఉన్నదనవచ్చు.
90 నపుంసక కుమారస్య
స్త్రీ సుఖం చేత్ భవేత్ జగత్।
నిర్మితః శశ శృంగేణ
రథశ్చేత్ జగత్ అస్తి తత్।।
''నపుంసకుని కుమారునికి స్త్రీ సుఖము తెలుసు, పొందుచున్నాడు''.. అని ఎవ్వరైనా అంటే.. ఈ జగత్తు ఉన్నదనవచ్చు.
''ఒక గొప్ప కమ్మరి కుందేటి కొమ్ములు ఏరుకొని వచ్చి వాటితో రథమును నిర్మిస్తున్నాడు. ఆ రథంలో మనము త్వరలో ఊరేగుదాం'' అన్నది నిజమే అయితే, జగత్తు ఉన్నట్లు.
91 సద్యో జాతాతు యా కన్యా
భోగ యోగ్యా భవేత్ జగత్।।
వంధ్యాగర్భ ఆప్తితః సౌఖ్యం
జ్ఞాతం చేత్ అస్తి ఇదమ్ జగత్।।
''ఇప్పుడే ఒక కన్య పుట్టింది. ఆమె ఇప్పుడే భోగించుటకు యోగ్యురాలు అయింది'' - అన్నది అంతే అయితే, అప్పుడు జగత్తు ఉన్నదని చెప్పవచ్చు.
''వంధ్యాపుత్రుని (గొడ్రాలి కుమారుని) వలన సుఖము తెలియవచ్చు చున్నది - అని అనగలిగితే 'జగత్తు' అనబడేది నిజంగా ఉన్నట్లు.
92 కాకోవా హంసవత్ గచ్ఛేత్
జగత్ భవతు నిశ్చలమ్।।
మహాఖరో వా సింహేన
యుధ్యతే చేత్ జగత్ స్థితిః।।
''ఒక కాకి-హంసవలె నడవటము, నీటిలో ఈత కొట్టటము, ఎగరటము చేస్తోంది'' అనునది సంభవిస్తే.. అప్పుడు జగత్తు నిశ్చలంగా ఉన్నదను కోవచ్చు.

"ఒక గొప్పగాడిద సింహముతో యుద్ధము చేసింది. సింహము ఓడిపోయింది".. అనునదే యదార్థము అయితే, ఈ జగత్తు స్థితి కలిగినదై ఉన్నదనవచ్చు.

93 మహాఖరో గజగతిం
గతశ్చేత్ జగదస్తు తత్।
సంపూర్ణ చంద్రః సూర్యశ్చేత్
జగత్ భాతు స్వయం జడమ్।।

"ఒక గాడిద గజపతి (ఏనుగుల నాయక ఏనుగు)తో సమానంగా హుందాగా నడుస్తూ ఉన్నది" అని అనగలిగితే (గాడిద నడకలో గజపతి యొక్క హుందాతనం ఉన్నది - అంటే) అప్పుడు.. ఈ జగత్తు ఉన్నదని భావించవచ్చు.

"ఈ రోజు పౌర్ణమి కదా! ఆకాశంలో పూర్ణచంద్రుడు ఆహ్లాదంగా వెలుగుచున్నాడు. అర్ధరాత్రి అయింది. బయటకు వచ్చి నేను వచ్చి, పూర్ణచంద్రుని చూస్తూ ఉన్నాను. ఇంతలో ఆపూర్ణచంద్రుడు ఒక్కసారిగా మధ్యాహ్న సూర్యుడై తీవ్రమైన ఉష్ణకాంతులు - ఉష్ణకిరణాలు ప్రసరింపజేయసాగాడు. ఆ వేడికి తట్టుకోలేక, ఏం చేయాలో తెలియక నీ దగ్గరకు వచ్చానయ్యా! - అని అంటే ఆతని మాటలు నమ్ముతామా?

"ఈ జడ జగత్తు స్వయముగా నా పట్ల వాస్తవరూపమై భాసిస్తోంది".. అనునది అటువంటి వార్త.

94 చంద్ర సూర్యాదికౌ త్యక్త్వా
రాహుశ్చేత్ దృశ్యతే జగత్।
భ్రష్ట బీజ సముత్పన్న
వృద్ధిశ్చేత్ జగత్ అస్తు తత్।।

చంద్ర-సూర్యులు కనబడకుండా రాహువు మాత్రం కనబడటం జరిగితే జగత్ - దృశ్యము, దాని వలన బంధము ఉండినట్లు.

పూర్తిగా కుళ్లిపోయిన ఒక బీజము తిరిగి అంకురించి, పెద్దవృక్షము బయల్వెడలటము నిజమైతే, జగత్తు- జగత్ బంధము నిజము.

95 దరిద్రో ధనికానాం చ
సుఖం జానాతిచేత్ జగత్।
శునా వీర్యేణ సింహస్తు
జితో యది, జగత్ తదా।।

"ఒక దరిద్రుడు ఉన్నాడు. ఆతని దగ్గర అంతులేని ధనము ఉన్నది. ఆ ధనంతో సుఖంగా ఉన్నాడు తెలుసా?"- అన్నది అర్ధ సహితమైన వాక్యమైతే, జగత్తు ఉండినట్లు.

"కుక్క భౌభౌ అంటూ ఉంటే సింహము భయపడి గజగజ వణుకుతోంది" .. అనునది నిజమైతే ఈ దృశ్య జగత్తు ఉండి తీరుచున్నట్లు.

96 జ్ఞానినో హృదయా మూఢైః, జ్ఞాతం చేత్ కల్పనం తదా
శ్వానేన సాగరే పీతే, నిశ్శేషేణ, → మనో భవేత్।।

"ఆత్మజ్ఞాని యొక్క జగత్‌దర్శన - స్వస్వరూపానందము" మూర్ఖుడగు అజ్ఞానికి అర్థం అయితే, ఒక కుక్కపిల్ల సముద్ర జలమంతా తాగగలిగితే, అప్పుడు 'మనస్సు' అనబడేది నిజంగా ఉన్నట్లు!

97 శుద్ధాకాశో మనుష్యేషు
పతితశ్చేత్ తదా జగత్।
భూమౌ వా పతితం వ్యోమ
వ్యోమ పుష్పం సుగంధకమ్,

98 శుద్ధాకాశే వనే జాతే
చలితే తు తదా జగత్।
కేవలే దర్పణే నాస్తి,
ప్రతిబింబం తదా జగత్।।

"శుద్ధమగు ఆకాశము ఎక్కడి నుండో వచ్చి ఒక మనుష్యునిపై పడిందట తెలుసా" అని చెప్పే మాట ఎట్టిదో, ఈ జగత్తు ఉన్నది - అని అనటం అటువంటిది.

-''ఆకాశం భూమిపై రాలిపడింది'' అనటము..,
-''ఆకాశంలో ఒక పుష్పము పుట్టింది. అది ఎంత సువాసనయో''.. అని ఆకాశపుష్పం గురించి కవి వర్ణించటము,
- శుద్ధాకాశములో పుష్పవనము పుట్టి, ఆకాశంలో సంచారాలు చేస్తోంది.. అని చెప్పుకోవటము.. ఇవన్నీ ఎటువంటివో..
'' ఈ జగత్తు ఉన్నది. నాకు బంధనమగుచున్నది. దీని నుండి విముక్తి ఎక్కడ?'' అని అనటం అటువంటిది.
దర్పణం లేకుండానే ఎదురుగా ముఖం కనబడితే, ''దర్పణం (Mirror)లో నా ముఖము కనిపిస్తోంది. కనుక నా ముఖము దర్పణములో ఉన్నది'' - అని అనగలిగితే, - అట్లాగే ఈ జగత్తు బాహ్యము లోనో-లోపలనో ఉన్నదని అనవచ్చు.

99 అజకుక్షౌ జగత్ నాస్తి హి, ఆత్మకుక్షౌ జగత్ నహి।
సర్వదా భేద కలనం, ద్వైతాద్వైతం న విద్యతే।।

ఒక మేకపొట్టలో ఈ జగత్తు ఉన్నదా? లేదు. అట్లాగే నా పొట్టలో గాని, నాలోగాని → ఈ అనేక భేదముల సంకల్పము, ద్వైత-అద్వైత వ్యవహారములతో కూడినది → అగు ఈ జగత్తులేదు. ఆత్మయందు జగత్తు లేదు.

100 మాయాకార్యం ఇదం భేదమ్
అస్తి చేత్→ బ్రహ్మ భావనమ్।
దేహోఽహమ్ ఇతి దుఃఖం చేత్
'బ్రహ్మాహమ్' - ఇతి నిశ్చయః।।

ఇక్కడి జగత్తు అనేక భేదములతో స్వకీయ కల్పలేక 'మాయ' చేత ఒకవేళ ఉన్నదని ఎవ్వరైనా అంటే, అప్పుడు ''ఇదంతా బ్రహ్మము యొక్క భావనా చమత్కారమే'' అని అనక తప్పదు.
మాయాజగత్తు ఉన్నది. ఈ దేహముచే నేను పరిమితుడను. ఈ దేహమే నేను''.. అను-భ్రమాత్మకమైన మూర్ఖత్వమే అన్ని అరిష్టములకు, దుఃఖములకు మూలము- అని గమనించబడుగాక!
''బ్రహ్మమే నేను-నేను బ్రహ్మమునే'' అని సునిశ్చితము చేసుకొనబడుగాక!

101 హృదయ గ్రంధిః అస్తిత్వే
ఛేదనే బ్రహ్మచక్రకం
సగ్ంశయే సమను ప్రాప్తే
బ్రహ్మ నిశ్చయమ్ ఆశ్రయేత్।

హృదయగ్రంథి అనగా (1) బ్రహ్మగ్రంథి= ఈ జగత్తు సృష్టించబడింది; (2) విష్ణు గ్రంథి = ఈ జగత్తు పరిపోషించబడుతోంది. (3) రుద్రగ్రంథి = ఇది లయిస్తోంది.
''నేను ఎల్లప్పుడూ కూడా కేవలము నిత్యానందమయము అయి ఉన్నాను కదా'' అనునదే సత్యాశ్రయము. ఈ జగత్తు ఎప్పుడైనా ఉన్నది - అని నీకు అనిపిస్తే.. బ్రహ్మమునే నేను - అనే విష్ణు చక్రముతో ఖండించివేయాలి
''ఈ జగత్తు ఉన్నది కదా! లేదంటారేం?'' అనే సంశయము కొనసాగటం జరుగుతూ ఉంటే, ఇకప్పుడు 'ఇదంతా బ్రహ్మమే'- అను బ్రహ్మనిశ్చయము మరల మరల ఆశ్రయించటమే జగత్ - దుఃఖమునకు ఉపాయము.

102 అనాత్మరూప చోరశ్చేత్, ఆత్మరత్నస్య రక్షణమ్।
నిత్యానందమయం బ్రహ్మ, కేవలగ్ం సర్వదా స్వయమ్।।

హృదయగృహములో అనాత్మరూపమైన (ఆత్మకు నేను వేరు-నీవు వేరు- దైవము వేరు అనురూపమైన) దొంగ ప్రవేశిస్తూ ఉంటే ''బ్రహ్మసత్యమ్- జగత్ మిథ్య''.. అను బ్రహ్మవిద్యచే 'ఆత్మ' అను రత్నమును రక్షించుకోవాలి.

103 ఏవం ఆది సుదృష్టాంతైః
సాధితం బ్రహ్మమాత్రకమ్।
బ్రహ్మైవ సర్వ భు (భ)భవనం
భువనం నామ సంత్యజ।।

''బ్రహ్మమునే అయి ఉన్నాను'' అను సిద్ధాంతమును చెప్పుచున్న బ్రహ్మవేత్తల దృష్టాంతములను, ప్రవచనములను, సంబోధనములను విచారణ చేసి, ''సర్వము బ్రహ్మమే! కనుక నేను బ్రహ్మమునే!'' అను అవగాహనను సునిశ్చితమును ఆరూఢము చేసుకోవాలి!
ఓ నిదాఘా! ''ఈ లోకమంతా బ్రహ్మమే అయి ఉన్నదికదా'' అను అనుక్షణికమైన భావనచే (భావన చేస్తూ) 'లోకము' అనే శబ్దమే వదలివేయవయ్యా!

104 'అహం బ్రహ్మేతి' నిశ్చిత్య

అహం భావం పరిత్యజ।
సర్వమేవ లయం యాతి
సుప్త హస్తస్థ పుష్పవత్।।
''ఈ సర్వము బ్రహ్మమే! నేను బ్రహ్మమును! కనుక నేనే ఇదంతా'' అనబడు 'అహమ్ బ్రహ్మభావన' సహాయముతో వ్యష్టి అభిమానముతో కూడిన 'అహమ్‌భావము'ను పరిత్యజించివేయి. దేహాహమ్ భావనను దాటివేసి ఆత్మాహమ్ భావనను సునిశ్చయపరచుకో.
ఎప్పుడైతే ''బ్రహ్మాహమ్'' భావనను సదా మననము చేస్తూ ఉంటావో,.. అప్పుడు → సర్వ జగత్ భావావేశాలు తమకు తామే లయిస్తాయి. ఒకడు గుప్పెట్లో పువ్వు పెట్టుకొని పరుండగా, నిద్రపట్టగానే, - మూసిన గుప్పెట తెరుచుకొని పుష్పము చేయిజారు రీతిగా దేహాహమ్ - వ్యష్టి అహమ్- జాత్యహమ్.. మొదలైనవన్నీ జారిపోతాయి.
105 న దేహో న చ కర్మాణి
సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్।
న భూతం న చ కార్యం చ
న చ అవస్థా చతుష్టయమ్।। 'బ్రహ్మాహమ్' భావన చిగురిస్తూ, ఫలించుచుండగా..,
→ ఇక ఈ దేహము ఉండదు. మరొక దేహము ఉండదు. దేహత్వమే మటుమాయమౌతుంది.
→ అటుపై సంచిత - ఆగామి - ప్రారబ్ధ కర్మ విశేషములన్నీ ''లేనివి''గా అగుచున్నాయి.
సర్వము కేవలము బ్రహ్మమే అయి ఉండగా.. అవన్నీ అవిషయాలౌతాయి.
''పంచభూతములు, వాటి వాటి కార్యములు, జాగ్రత్-స్వప్న-సుషుప్తి- తురీయములనబడే అవస్థాచతుష్టయము కూడా లేనివే అగుచున్నాయి.
106 లక్షణా త్రయ విజ్ఞానగ్ం
సర్వం బ్రహ్మైవ కేవలమ్।
సర్వ వ్యాపారమ్ ఉత్సృజ్య
'అహమ్ బ్రహ్మేతి భావయ।।
సత్వ-రజో-తమో లక్షణ త్రయమంతా కూడా - వాటి వాటి విజ్ఞాన విశేషాలతో సహా - సర్వము కేవలము బ్రహ్మమే. కనుక, సర్వ ఇంద్రియ వ్యాపారములు, తత్ సాధనలు వదలివేసి ''నేనే బ్రహ్మమును''.. అను ఆత్యంతికమగు భావనను నిర్వర్తిస్తూ ఉండండి. పరమోద్దేశ్యమును వదలకయే ఉండండి.
107 అహం బ్రహ్మ, న సందేహో హి।
అహం బ్రహ్మ చిదాత్మకమ్।
సచ్చిదానంద మాత్రోఽహమ్
ఇతి నిశ్చిత్య తత్ త్యజ।। ఓ తత్త్వ స్వరూపా! ''నేనే బ్రహ్మమును! సందేహమే లేదు! చిదాత్మకుడను। పరబ్రహ్మమును। కేవల సత్-చిత్ - ఆనందమాత్రుడను!'' → ఇట్టి నిశ్చయముతో తత్త్వజ్ఞానివై ఉండు. క్రమంగా అట్టి నిశ్చయము చేయు ప్రయత్నమును కూడా త్యజించి, అదియే స్వభావసిద్ధంగా నీవై ఉండుము.
108 శాంకరం తు మహాస్త్రం
న దేయం యస్య కస్య చిత్।
నాస్తి కాయ కృతఘ్నాయ
దుర్వృత్తాయ దురాత్మనే।। ''శ్రీ శాంకరము'' అని పిలువబడు ఈ తేజోబిందూపనిషత్ మహా శాస్త్రమును (విరాగిత్వము, వినమ్రత్వము, గురుభక్తి, మహదాశయము)ల అర్హత చూచి మాత్రమే బోధించాలి. శ్రోత యొక్క వైరాగ్య పూర్వక - ఉత్తమోత్తమ సత్య ఆశయము లేకుంటే బోధించకూడదు. నాస్తికుడు, కృతఘ్నుడు, దుష్టవృత్తి ప్రవృత్తులు కలవాడు, దురాత్ముడు అగువాడు ఇందలి పరమ సత్యమును విశదీకరించి బోధించటానికి అర్హుడు కాడని విజ్ఞులచే నిర్ణయించబడుచున్నది.
109 గురుభక్తి విశుద్ధాంతఃకరణాయ
మహాత్మనే,
సమ్యక్ పరీక్ష్య దాతవ్యం
మాసగ్ం - షణ్మాస -వత్సరమ్।। గురుభక్తి, విశుద్ధాంతః కరణము కలవాడు, మహదాశయము కలవాడు, విశ్వప్రేమ-సహనశీలత-ఉత్తమశీలము మొదలైన మహాత్ముల లక్షణములు కలవానికి తప్పక బోధించాలి. అయితే ఒక

నెలయో, 3 నెలలో, 6 నెలలో, సంవత్సరమో ఆతనిని పరీక్షించి, ఆతని సాధన సంపత్తిని అనుసరించి ఇది బోధించటము సముచితము.
110 సర్వోపనిషత్ అభ్యాసం
దూరతః త్యజ్య సాదరమ్
''తేజోబిందూపనిషత్''
అభ్యసేత్ సర్వదా ముదా।।
సర్వ ఉపనిషత్ అభ్యాసములను సాదరంగా దూరంగా ఉంచి, ఈ ''తేజోబిందూపనిషత్''ను ప్రశాంతముగా ఉపాసించటము సర్వదా గొప్ప ఫలము అగుచున్నది.
111 సకృత్ అభ్యాసమాత్రేణ
బ్రహ్మైవ భవతి స్వయమ్।।
ఈ ఉపనిషత్ పరమార్ధమున కొద్దిగా అభ్యసించినంత మాత్రము చేతనే ఆ పరిశీలించువాడు స్వయముగా బ్రహ్మమై వెలుగొందుచున్నాడు
ఇతి తేజో బిందూపనిషత్।
ఓం శాంతిః। శాంతిః। శాంతిః।।